

KIRKOLLISIA KYSYMYKSIÄ,

JOITA ESITTI

GUSTAF JOHANSSON.

PIISPA.

PORVOOSSA.
WERNER SÖDERSTRÖM.

Porvoossa, Werner Söderström'in kirjapainossa, 1894.

ALKULAUSE.

Kirkon ja valtion keskinäinen suhde on vaikea kysymys. Paljon on tästä kirjoitettu, mutta asia on vielä usealle hämärä. Yhä tärkeämmäksi käy kummin-kin tämä kysymys, kun suuria muutoksia sivistysmaissa tehdään kirkon ja valtion välisissä suhteissa, ja kun uusia yhä valmistetaan. Meilläkin ovat yleiset olot tässä kohden siihen määrään muuttuneet, että uudet lainsäädäntötoimet ovat käyneet välttämättömiksi. Siitä syystä säädettiin esimerkiksi eriuskolaislaki. Kirkon kehitykselle ja toiminnalle on kuitenkin tarpeen, että muitakin muutoksia tehdään. Mutta tätä varten tarvitsemme välttämättä selvyyttä perusteisiin nähden, sillä muutoin joudumme helposti harhalle, ja väärää askelta on tällä alalla vaikea korjata. Mieli tahtoo ylipäänsä nykyaikana kaikilla aloilla niin takertua erityiskohtiin, että perusteet himmentyvät. Paljon epäselvyyttä on tässä suhteessa kirkonkin alalla olemassa, ja varsinkin ovat Raamatun ja uskonpuhdistuksen perusteet kirkon ja valtion suhteesta joutuneet hämäräksi. Tämä epäselvyys olisi aikanaan poistettava. Olen sentähden

koettanut pääpiirteissä esittää niitä kysymyksiä, jotka etupäässä ovat huomioon otettavat, kun tahdotaan saada ulkonaisia muutoksia kirkon alalla toimeen. Johtopäätöksiä on helppo tehdä, kun perusteet ovat selvät. Tärkeää on, että näitä asioita tarkemmin tähän aikaan mietitään.

Pakanakunnan piirissä oli valtio muinoin korkein, ehdoton valta. Sen alle täytyi jokaisen alistua kaikissa asioissa. Siveys ja uskontokin olivat valtiollista luontoa. Kreikan ja Rooman kansat eivät siitä syystä kärsineet semmoista uskonnollista valtaa, joka tahtoi vapaasti muodostua valtion rinnalle, sillä valtio oli niiden mielestä kaiken siveellisen ja uskonnollisen elämän korkein edustaja. Kansalaisen siveys oli valtion siveyttä; hänen jumalansa olivat valtion jumalia.

Mutta kristinuskko asetti Jumalan valtakunnan korkeimmaksi vallaksi. Tämän alle tuli valtionkin alistua, sillä sekin on Jumalan palvelija, joka ei saa itsekkäitä, oikullisia tarkoituksia tavottaa. Senkin täytyy Jumalan tahtoa tehdä. Jumalan valtakunta on kristillistä seurakuntaa korkeampi ja laajempi, mutta tämä on osa tätä Jumalan valtakuntaa. Kristinuskko siirsi siis valtion hallitsijan istuimelta ja teki siitä Jumalan palvelijan, jonka tulee oikeutta valvoa, ja se antoi kristilliselle seurakunnalle uskonnollisissa asioissa itsenäisen aseman.

Taistelun täytyi sentähden syntyä Rooman valtakunnan ja kristillisen seurakunnan välillä. Mahtava maailmanvalta koetti kaikin voimin hävittää sitä seura-

kuntaa, joka ei kunnioittanut valtiota ehdottomana valtana, ja joka ei uskonnollisissa asioissa taipunut sen säännösten alle. Kristityiltä riistettiin kansalliset ja yhteiskunnalliset oikeudet ja heitä vaivattiin ja surmattiin hirmuisella tavalla. Uusia kidutuskoneita keksittiin heitä varten. Pakanallinen valtio taisteli kaikilla maallisen vallan ja väkivallan aseilla, mutta kristikunta taisteli hengen aseilla ja noudatti, kärsien, Kristuksen esikuvaa. Silloinkin kun kristittyjen luku oli kasvanut niin suureksi, että he olisivat voiton toivolla voineet aseelliseen puolustukseen ruveta, pysyivät he uskollisina kristinuskon perusteille. Maallisissa asioissa he olivat valtion alammaisia, mutta uskonnollisella alalla he pysyivät vapaina. Kristikunta voitti tässä taistelussa, ja tämä voitto oli totuuden kauniimpia voittoja.

Kun kristinuskoksi tuli Rooman valtakunnan uskonoksi, muuttui kristillisen seurakunnan asema kokonaan. Sisällisesti se kadotti paljon, mutta ulkonaisesti pääsi se parempaan asemaan. Kristillinen kirkko tuli kansojen kasvattajaksi. Pakanakunnan uskonnot ja valtiot olivat tätä virkaa tähän asti hoitaneet, eikä se ollut toivottavissa, että ne olisivat eteenkinpäin tässä toimessa pysyneet. Äärettömän suuri on kirkon vaikutus kansojen kasvattajana ollut. Vaikea on sanoa, milliseksi keskiajan olot olisivat muuttuneet, ellei kristillinen kirkko olisi taivuttanut raakoja kansoja kristillisiä tapoja noudattamaan. Raskas, pitkä ja ponteva oli kirkon taistelu uskon ja siveyden hyväksi. Pintapuolinen

käsitys halveksii tätä työtä ja takertuu varjokohtiin, mutta ratkaisevasta arvosta on tämä taistelu ollut. Paljon kuonaa liittyi kyllä kirkkoon, ja paljon pakanuutta viihtyi vielä kristillisen vaipan alla, mutta kristinuskon perusteet pääsivät kumminkin vähitellen johonkin määrään ohjaamaan kansojen elämää.

Syvä ja moninainen on uskonpuhdistuksen vaikutus kansojen elämään ollut. Ennen kaikkea puhdistettiin protestanttisissa maissa oppi niistä ihmissäännöistä, joita katolikunnan piirissä oli sepitetty. Ja siveellinen elämä virkistyi. Raittiimpi tuuli liikkui kristikunnassa. Uskonnollinen voima elähytti protestanttisia kansoja, ja kristinuskon perusteet pääsivät nyt syvemmältä kuin ennen uudistamaan kansojen elämää. Uskonpuhdistus antoi aviolle arvonsa ja vaikutti tässä kohden parannuksen katolikunnassakin. Avion pyhyys oli katolikunnassa tallattu. Avioliitto oli kyllä täällä tehty sakramentiksi, mutta aviotonta elämää ylistettiin kumminkin aviolittoa pyhemmäksi, ja avioeroa annettiin kaikenlaisista tyhjistä syistä. Mutta avio pääsi arvoonsa protestanttisissa maissa, ja henkinen elämä elpyi. Kirkon ja valtion suhde tuli selvemmäksi, ja kristinuskon henki vaikutti elähyttävästi yhteiskunnalliseen elämään. Paavin vallan alla oli epäuskon halla tehnyt suuria tuhoja kristikunnan viljavainiolla. Uskonpuhdistuksen aikakausi oli raittiin uskon viljava aika.

Tämän ajan perästä on kristinuskon vaikutus kansoihin ollut ajoittain suurempi, ajoittain vähäisempi, sen

mukaan kuin Jumalan Henki on saanut syvemmältä vaikuttaa, ja sen mukaan kuin kristikunnassa on ollut enemmän tahi vähemmän uskollisuutta. Yleinen kehitys liikkuu nykyaikana kristinuskon perusteista pois vastakkaiseen suuntaan. Epäkristillinen maailmankäsitys valloittaa yhä enemmän alaa, ja laajalta on jo kansojen elämässä perusteita hallitsemassa, jotka ovat ristiriidassa kristinuskon kanssa. Luopumus Jumalasta on uskonnon alalla yhä kasvamassa, ja epäuskon valta tunkeutuu yhteiskunnallisen elämän perusteisiin asti. Mutta epäusko on hajottava voima. Ihminen ei ole luotu epäilemään, vaan uskomaan. Oikein on Goethe sanonut, että „maailman ja ihmiskunnan historian vasi-tuinen ja tärkein kysymys, jonka alle kaikki muut alistuvat, on taistelu uskon ja epäuskon välillä“. Tämä taistelu kiihtyy kiihtymistään. Kehitystä on kyllä paljon uskonkin alalla. Piittaamattomuus vähenee. Uskon kilvoitus kasvaa. Mutta epäuskon kasvamisen on viime aikoina ollut paljon laajempi, ja sen hedelmät astuvat kaikkialla näkyviin. Usko on kuitenkin lopulta voit-tava, sillä raitis usko on elämän voima.

Epäuskon kasvaessa tulee kansakirkkojen asema yhä vaikeammaksi. Niiden tulisi kasvattaa kansojen suurta enemmistöä kristilliseen uskoon ja siveyteen, mutta yhä useammat vetäytyvät sen vaikutuspiiristä pois, ja useat paneutuvat sen vaikutusta vastaan. Sii-hen määrään kuin epäkristilliset perusteet voittavat alaa, laskeutuu kristinuskon perusteiden arvo, ja kirkon vai-

kutus heikkenee. Ei ole kumminkaan tätä nykyä ole-massa sitä valtaa, joka voisi ottaa toimittaakseen kansa-kirkon tärkeää tehtävää. Eikä se ole kansoille hyväksi, jos kansakirkkojen täytyy jättää toimensa, sillä yleistä uskonnollista kasvatusta eivät eriuskolaiskunnat voi pit-kän päälle pitää vireillä. Sentähden tulee kirkon pyytää uskollisesti tehdä velvollisuutensa, niin kauan kuin sille suodaan uskonnollinen ja siveellinen toiminta koko kan-san hyväksi. Jos kirkon täytyy tästä asemasta väistyä, on sillä siitä oleva sisällisesti suuri hyöty. Kärsiväl-lisyys on sille tätä nykyä tarpeen.

Totuudesta kirkko ei saa luopua. Kristinuskon perusteissa tulee sen horjumatta pysyä. Mutta sem-moiset ulkonaiset säännökset, jotka ovat ulkonaisen järjestyksen tähden aikanaan kirkon kehityksessä syn-tyneet, ovat myös aikanaan muutettavat, milloin uudet olot tekevät sen tarpeelliseksi. Sentähden onkin muu-tamia ehdotuksia viime aikoina tehty. Kun kirkollis-kokous kaiketi taas kokoontuu vuonna 1898, olisivat semmoiset kirkkoa koskevat ehdotukset, joista kirkollis-kokouksen tulee antaa lausuntonsa, nostettavat tulevilla valtiopäivillä. Muissa kysymyksissä olisivat ne muu-tokset, jotka välttämättä ovat tehtävät, saatavat aikaan, ennenkuin niiden toimeensaaminen tulee vaikeammaksi. Jumala ohjatkoon armollaan ja Hengellään kirkkomme kehitystä! Hän antakoon siunauksensa tälle kirjaselle!

Toivola, kesäkuun 11 päivänä 1894.

Gustaf Johansson.

I. Kristillinen kirkko.

Pakanakunnan alalla syntyi monenlaisia uskontoja ja uskonnollisia yhdistyksiä, jotka koettivat rakentaa jonkunlaista yhteyttä korkeimman olennon ja ihmisen välillä. Jumala on kyllä, kuten Raamattu sanoo, pakanainkin Jumala, ja hän kuuli pakanain rukouksia, mutta todellista yhdistystä Jumalan kanssa eivät pakanakunnan uskonnot saaneet toimeen, eivät-kä ne voineet antaa levottomalle ihmishengelle rauhaa. Synnin valta rehotti tällä alalla, ja lopulta uupui kaikki epätoivoon.

Mutta Israelin kansassa valmisti Jumala uskonnollisen yhdistyksen itsensä ja uskovan välillä. Hän teki liiton Israelin kanssa ja antoi sille lakinsa Siinain vuorella. Jumala valitsi Israelin pyhäksi kansaksi ja erotti sen muista kansoista. Niin oli Israel Jumalan oma kansa, jota Jumala kasvatti lakinsa ja profeettainsa kautta uskolla vastaanottamaan maailman Vapahtajan. Siinain laki selvitti omantunnon lain, joka oli synnin kautta voimattomaksi tullut, ja tämän lain kautta syntyi synnin tunto, mutta se ei voinut sisällistä pyhyyttä antaa. Jumala ei saattanut vielä tulla todelliseen yhdistykseen ihmisen kanssa, sillä synti ei vielä ollut sovitettu. Vanha liitto oli ainoastaan tulevan, täydellisemmän varjo.

Synnin tuomio painoi vielä Israelia, ja synnin valta sitä hallitsi. Vanhan liiton uhrin eivät voineet iankaikkisuuden mielessä sovittaa syntejä, vaan Jumala antoi täällä anteeksi katuvalle Kristuksessa tapahtuvan tulevan lunastuksen tähden, niin ettei hän lukeutunut uskovalle hänen syntejään, vaan hän katsoi niiden ohi. Aabraham on uskon isä, mutta hän odottaa sitä kaupunkia, „jolla on perustus, jonka rakentaja ja luoja on Jumala“ (Hepr. 11: 10). Ja Aabrahamin uskon lapsi käsittää uskon vanhurskauden, mutta taivaan valtakunnan piiriin hän ei kumminkaan voi astua, sillä tämä valtakunta ei ole vielä ilmestynyt. Paljon virvoitusta saapi uskova vanhassa liitossa Jumalalta, ja Jumala kuulee hänen rukouksensa, mutta rauhaa ihminen ei voi täällä käsittää. Laki toi kyllä synnin ilmi, mutta se ei antanut voimaa synnin voittamiseen. Vaikka synnin tunto yhä kasvoi vanhan liiton hurskaassa, ja vaikka lupauksen sana viritti ja kehitti hänen toivoansa, jäi iankaikkinen elämä vielä uskovalle tuntemattomaksi.

Mutta Jeesuksessa Kristuksessa tuli Jumalan valtakunta maan päälle. Kristuksen kautta valmisti Jumala armosta ihmiskunnalle pelastuksen ja autuuden, ja koko luomakunta pääsee Kristuksen kautta osalliseksi Jumalan lasten vapaudesta ja kirkkaudesta. Kristus on siinä suhteessa luontoon ja ihmiskuntaan, että uudistus ja pelastus on ainoastaan hänen kautta mahdollinen. Kristus „on Jumalan luomisen alku“ (Ilm. 3: 14), ja „hän on näkymättömän Jumalan kuva, kaiken luomakunnan esikoinen“ (Kol. 1: 15). Koko luomakunta oli siis olemassa Kristuksessa jo ennenkuin Jumala pani tämän olevaksi ajallisuuteen. Ja „Kristuksessa luo-

tiin kaikki mitä on taivaissa ja maan päällä, näkyväiset ja näkymättömät“ (Kol. 1: 16). Koska Jumala loi kaikki Kristuksessa, on koko luomakunta yhdistetty hänessä; ei ole mitään luotu ulkopuolella Kristusta. Ja „kaikki ovat Kristuksen kautta luodut“ (Kol. 1: 16). „Kaikki ovat Sanan kautta tehdyt, ja ilman sitä ei ole mitään tehty, joka tehty on“ (Joh. 1: 3). Niin välittää Kristus koko luomisen. Jumala loi kaikki sanansa kautta — ja Kristus on kaiken luomisen määrä. „Kristukseen ovat kaikki luodut“ (Kol. 1: 16). Kun ihminen on elävässä uskossa käsittänyt Kristuksen, silloin on hän Jumalan yhteyteen päässyt. Ja koko luomakunta kehittyy Kristukseen. Jumala on kaiken elämän alku, mutta Kristuksen kautta yhdistyy luomakunta Jumalaan. Kristuksessa liittyy alku loppuun — ja „Kristus on ennen kaikkia, ja kaikki ovat hänessä“ (Kol. 1: 16). Hän kannattaa kaikki voimansa sanalla. Tämä Kristus on se „Sana, joka oli Jumalan tykönä, ja tämä Sana oli Jumala“ (Joh. 1: 1). Ainoastaan Kristuksen kautta oli todellinen apu ihmiskunnalle mahdollinen.

Niinkuin Jumala loi ensimmäisen luomakunnan Kristuksen kautta, niin luo hän toisenkin Kristuksen kautta. Hyväksi loi Jumala alussa kaikki, mutta tämä ensimmäinen luomakunta oli kehityksen alainen. Ihminen luotiin „eläväksi sieluksi“ (1 Kor. 14: 45), mutta hänen on tuleminen „yhdeksi hengeksi Herran kanssa“ (1 Kor. 6: 17). Ihmisen ruumis luotiin maalliseksi, mutta sen tulee tulla hengelliseksi ja taivaalliseksi. Kun luomakunta lähti Luojan kädestä, oli se „sangen hyvä“ (1 Moos. 1: 31), mutta sen oli tuleminen osalliseksi „Jumalan lasten

kirkkaudesta" (Room. 8: 21). Luomakunta ei siis alkuaan vielä ollut semmoinen, kuin se kehityksensä määrään tulleen on oleva.

Synti pääsi turmelemaan tätä luomakuntaa ja häiritsemään sen kehitystä. Juopa syntyi Jumalan ja ihmiskunnan välille, joka synnin kasvaessa yhä suureni. Vanhurskaana täytyy Jumalan vaikuttaa syntiä vastaan. Kun ihminen mieltyy pahaan ja tekee liiton synnin kanssa, kääntyy Jumalan viha ihmistäkin vastaan. Pakanakunnan kasvava turmelus todistaa elävästi synnin hirmuisesta vallasta. Syntiä pakana ei oikein tuntenut, mutta synnin voima hänet sortii. Turhaan taistelivat pakanakunnan jaloimmat henget synnin turmelusta vastaan. Syvä on se valitus, joka usein astuu meidän eteemme pakanakunnan piiristä. Kreikan mainio oppinut Platon antaa eräässä kirjassaan viisaan Sokrateen keskustella kuningas Miinoksen kanssa. Siitä he sopivat, mikä ruumiin terveydelle on parasta, mutta sitä he eivät sano tietävänsä, mikä sielun terveydelle on tarpeen. Ja he valittavat tätä tietämättömyyt-tään. Neuvotonna seisoo tässä kahden pakanakan-san jaloimmat viisaat, ja voimatonna seisoo vanhan liiton kansa.

Jumalan ijankaikkinen armopäätös, joka sääti ihmisen Kristuksen kuvan kaltaiseksi ja pani koko luomakunnan määräksi kirkastumisen Kristukseen, oli salaisuutena pakanakunnalle ja vanhan liiton kansalle, mutta evankeliumissa on tämä ilmoitettu ihmiskunnalle. Tämä evankeliumi on Jumalan voima autuuteen jokaiselle uskovalle. Tässä puhuu ja vaikuttaa Kristus. Tämän evankeliumin kautta saamme tietää, minkä määrän Jumala luomisessa asetti ihmi-

selle, ja millä tapaa ihminen voi vapautua synnin orjuudesta ja Kristuksen kuvan kaltaiseksi tulla.

Jumalan ainokainen Poika tuli ihmiseksi ja sovitti maailman Jumalan kanssa. Meidän puolestamme Kristus kärsi, kuoli ja nousi kuolleista. Ei kukaan muu voinut tehdä tätä meidän puolestamme. Apostoli sanoo: „Jumala on sen, joka ei synnistä mitään tietänyt, tehnyt synniksi meidän edestämme, että me hänessä tulisimme Jumalan vanhurskaudeksi“ (2 Kor. 5: 21); „Kristus on meitä lunastanut lain kirouksesta, koska hän tuli kiroukseksi meidän edestämme“ (Gal. 3: 13). Kristus on todella meidän välimiehemme, joka on meille valmistanut „ijankaikkisen lunastuksen“ (Hebr. 9: 12). Synnin tuomion ja lain kirouksen otti Kristus päällensä, ja hän kuoli Jumalan uhrikaritsana ristin puulla. Nyt „on meillä Jeesuksessa Kristuksessa lunastus hänen verensä kautta, syntein anteeksiantamus“ (Ef. 1: 7). Korkeampi ja täydellisempi on se syntein anteeksiantamus, joka Kristuksen sovinnon tähden annetaan uskovalle uudessa liitossa, kuin se oli, joka tuli vanhan liiton uskovan osaksi. Apostoli Johannes sanoo: „Jeesuksen Kristuksen, Jumalan Pojan, veri puhdistaa meitä kaikesta synnistä“ (1 Joh. 1: 17). Tätä puhdistusta Jumalan Pojan veressä ei löytynyt, ennenkuin Kristus oli kuollut. Tämä lunastus valmistaa syntein anteeksiantamisen ijankaikkisessa mielessä. Raamattu sanoo: „Jos härkään ja kauristen veri ja hehkoisen tuhka, priiskoitettu saastaisten päälle, pyhittää lihan puhtautteen, kuinka paljon enemmän Kristuksen veri, joka on uhrannut itsensä kaiketta viatta Jumalalle, on puhdistava meidän omantuntomme kuo-

levaisista töistä elävää Jumalaa palvelemaan“ (Hepr. 9: 13). Kallis ja korkea on tämä lunastus. Kristuksen kuoleman voima voittaa synnin vallan. Kun ihminen uskossa ottaa omakseen Kristuksen lunastuksen, pääsee hän synnin tuomiosta, ja lain kiros poistuu.

Kristus antaa uskovalle myöskin Jumalan vanhurskauden. Siihen ruumiillisuuteen, jonka Kristus ihmisenä otti itselleen, pani hän jumaluuden täydellisyiden, niin että „Kristuksessa asuu koko jumaluuden täydellisyys ruumiillisesti“ (Kol. 2: 9). Tästä jumaluuden täydellisyydestä antaa Kristus uskovalle armoa armon päälle. Jumala on vanhurskas, ja Jumalan lapsen tulee saada Jumalan vanhurskaus omakseen. Tämän antaa Kristus uskovalle. „Jumala on tehnyt Kristuksen Jeesuksen meille viisaudeksi ja vanhurskaudeksi ja pyhitykseksi ja lunastukseksi“ (1 Kor. 1: 30). Kristus meidän edestämme tahtoo tulla Kristukseksi meissä. Elämän leipä ja elämän juoma on nyt meille tarjona Jeesuksessa Kristuksessa. Uskova saapi Kristukselta elämän vanhurskauden. Kristus on se viinipuu, josta hänen opetuslapsensa saa ijankaikkisen elämän nesteen. Kun usko on käsittänyt Kristuksen, ja Kristus on päässyt asumaan ihmisen sydämeeseen, silloin on uskovalla uuden liiton vasituinen vanhurskaus Jeesuksessa Kristuksessa. Apostoli sanoo: „Jos joku on Kristuksessa, niin hän on uusi luomus, sillä vanhat ovat kadonneet, katso, kaikki ovat uusiksi tulleet“ (2 Kor. 5: 17).

Näin on Jumala valmistanut uuden luomakunnan Jeesuksessa Kristuksessa. Hänessä ovat vanhat kadonneet. Jeesuksessa Kristuksessa on tämä uusi luomakunta jo olemassa, ja Jumala panee tämän

ajallisuuteen olevaksi Kristuksen Hengen kautta, sen mukaan kuin ihminen omistaa Kristuksen armon. Niin oli ensimmäinen luomakuntakin olemassa Kristuksessa jo ennenkuin se pääsi olevaksi ajallisuuteen. Ulkopuolella Kristusta ei löydy tätä uutta luomakuntaa. Kaikki tosielämä on olemassa Kristuksessa ja hänestä se kehittyy, kunnes se määräänsä pääsee. Niin lähtee uuden luomakunnan kehitys Kristuksesta, kunnes uusi maa ja uudet taivaat ovat syntyneet.

Tämä maailman sovinto Jeesuksessa Kristuksessa oli tarpeen kristillisen seurakunnan syntymiselle. Todellinen elämän yhdistys Jumalan ja ihmisen välillä ei ollut mahdollinen, ennenkuin Kristus oli lunastanut ihmiskunnan pyhällä verellään ja valmistanut itsensä elämän ravinnoiksi uskovalle. Se elämän vanhurskaus, joka on Jeesuksessa Kristuksessa ilmestynyt, oli välttämättä tarpeen Jumalan lapselle. Sen uuden luomisen perustuksella, joka Jeesuksessa Kristuksessa on tapahtunut, rakentaa Jumala kristillisen seurakunnan. Niitä on yhdistyksiä, jotka syntyvät ihmisten toimen kautta, ja jotka sentähden myöskin hajoavat, milloin yhdistyksen jäsenet niin päättävät. Ja niitä on yhdistyksiä, jotka Jumala on säätänyt, niinkuin avio, perhe ja valtio, jotka toimivat tämän maailmallisen elämän perustuksella. Mutta Kristuksen seurakunta on perustuksensa ja olentonsa puolesta näitä korkeampi, sillä se on ylhäältä syntynyt. Kristinuskko ei kehity muista uskonnoista, vaan se on vastakohtana niille. Niin ei kristillinen seurakuntakaan kehity muista uskokunnista, vaan se on niiden vastakohta. Tämä seurakunta perustaikse kokonaan Jumalan ilmestykseen.

Kun pyydetään tätä seurakuntaa käsittää jona-kuna kehitysasteena muista uskonnoista, vääristyy sen olento. Kristuksen seurakunta on sitä uutta luomakuntaa, joka Jumalan ijankaikkisen armopää-töksen mukaan on ilmestynyt maailmaan. Siitä syystä ei tämä seurakunta ole asetettava yhdenkään maallisen seuran vertaiseksi, vaan se on niin eroitettava kaikista muista uskonnoista, että se vanhaan liit-toonkin nähden on jotakin uutta. Ihmeitä on kaik-kialla Jumalan luomakunnassa meidän edessämme, mutta ihmeellisin kaikista on kristillinen seurakunta, sillä se on Kristuksen ruumis. Vanha liitto on vaan uuden liiton varjo. Apostoli sanoo, että Jumala „antoi Kristuksen pääksi kaikkein yli seurakun-nalle, joka on hänen ruumiinsa, sen täyttämys, joka kaikki kaikissa täyttää“ (Ef. 1: 23). Tämä Kristuksen seurakunta on ijankaikkisuuden lapsi, joka uutena luomuksena elää Jeesuksessa Kristuk-sessa. Jumalan valtakunta on tässä seurakunnassa asustunut maan päälle, ja tämä valtakunta on ihmi-sen oikea kotimaa. Vieras ja muukalainen on us-kova aina maan päällä, mutta taivaan valtakunnassa hän käsittää rauhan. Tätä kristillisen seurakunnan olentoa tulee meidän aina pitää mielessä, kun ru-peamme muutoksiin kirkollisella alalla.

Helluntaipäivänä syntyi Kristuksen seurakunta, kun Kristuksen Henki vuodatettiin Jeesuksen opetus-lasten sydämmiin ja kaiken lihan yli. Elävä jäsen Kristuksen seurakunnassa on siis se, joka on uskossa omistanut Kristuksen ja tullut osalliseksi Pyhästä Hengestä. Ulkopuolella Kristusta ei ole Kristuksen seurakuntaa olemassa. Joka ei Kristusta etsi eikä Kristusta tunne, hän ei kuulu tähän seurakuntaan.

Kun Kristuksen seurakunta on uutta luomakuntaa, ja kun tämä uusi luomakunta on olemassa ainoastaan Kristuksessa, on myöskin oikea kristillinen seurakunta olemassa ainoastaan Kristuksessa. Kristukselta saapi uskova joka päivä syntinsä anteeksi; Kristukselta ottaa hän elämän ravintoa ja Jumalan vanhurskautta; Kristuksessa kasvaa seurakunta sisänpäin ja ulospäin, ja sen jäsenet yhdistyvät yhä syvemmin keskenään. Jumalan valtakunnasta saapi seurakunta joka päivä enemmän elämää, valoa ja Henkeä, ja maailman piiristä vetää se uusia jäseniä puoleensa. Kirkas ja korkea on Jumalan huone. Siinä asuu Jumalan perhe. Se nousee maasta taivaasiin asti. Tätä huonetta on Kristuksen seurakunta. Pimeyden valtakunta tahtoo hajottaa tätä seurakuntaa, ja epäusko pitää sitä halpana, mutta uskon silmä näkee tässä Jumalan ijankaikkisen armon rakennusta, jota ei pimeyden valta voita. Silloinkin kun taivaat ja maa hukkuvat, pysyy Kristuksen seurakunta.

Kasteessa otetaan lapsi Jumalan armoon ja kristillisen seurakunnan yhteyteen. Kristus sanoo, että Jumalan valtakunta kuuluu lapselle. Kun ihminen kastetaan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ottaa Jumala hänet armonsa osallisuuteen ja antaa hänelle siunauksensa. Mutta parannus ja evankeliumin synnyttämä usko on Kristuksen seurakunnan jäsenelle tarpeen. Raamatussa sanotaan: „Jeesus tuli Galileaan, saarnaten Jumalan valtakunnan evankeliumia, ja sanoen: Aika on täytetty ja Jumalan valtakunta on lähestynyt; tehkää parannus ja uskokaa evankeliumi“ (Mark. 1: 14, 15). Ihminen tulee siis Jeesuksen sanan mukaan Jumalan

valtakuntaan parannuksen ja elävän uskon kautta. Ja evankeliumin kautta syntyy parannus ja usko. Jumala toimii ja vaikuttaa pyhässä sanassaan. Kristus sanoo: „Ne sanat, jotka minä teille puhun, ovat Henki ja elämä“ (Joh. 6: 63). Ihmisen tulee ottaa vaari Jumalan kutsumuksesta ja mennä itseensä, niin että Jumalan Henki saapi hänessä vaikuttaa oikean synnin tunnon ja elävän uskon. Ihmisen tulee kääntyä synnistä ja maailmasta, tunnustaa syntinsä Jumalalle ja taistella syntiä vastaan. Ja hänen tulee ottaa omakseen evankeliumin sana, kuunnella mitä Jeesus siinä puhuu, ja katsella mitä hän tekee. Jokapäiväisessä kanssakäymisessä Jeesuksen kanssa pyytää uskova syntinsä anteeksi Jeesuksen lunastuksen tähden, ja hän ottaa omakseen Jumalan armon Jeesuksessa Kristuksessa. Kristus tulee sanassaan ihmisen tykö, ja hän antaa opetuslapselleen Henkensä. Sen kautta tulee uskova eläväksi jäseneksi Kristuksen seurakunnassa, että hän saa Kristuksen Hengen. Apostoli Paavali sanoo: „Jolla ei ole Kristuksen Henkeä, ei se ole hänen omansa“ (Room. 8: 9). Tämän Kristuksen Hengen kautta tulee seurakunta Kristuksen ruumiiksi. Kristus on tämän seurakunnan perustus ja kulmakivi. Kristus on perustanut tämän seurakunnan, ja Kristus kasvattaa, pyhittää ja kirkastaa sitä. Sentähden on tämä seurakunta Kristuksen.

Ja Kristus rukoilee Isää, että hänen opetuslapsensa „kaikki olisivat yhtä, niinkuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa, että hekin meissä niin yhtä olisivat“ (Joh. 17: 21). Emme voi täällä käsittää sitä yhteyttä, joka on olemassa Isän ja Pojan välillä, sillä me olemme eläneet ja kasvaneet

ajallisuuden rajoituksessa; mutta ijankaikkisuuden piirissä ovat elämän muodot ja säännöt toisenlaiset ja täydellisemmät, kuin ajallisuudessa. Isä on Pojassa, ja Poika on Isässä, niin että he ovat yhtä, mutta kuitenkin ovat he vapaasti vaikuttamassa. Tätä yhteyttä on olemassa Kristuksen seurakunnan elävissä jäsenissäkin, sillä Kristuksen Henki asuu heissä, ja Kristus heitä hallitsee. Mutta tämä yhteys on täällä vaillinainen, emmekä voi sitä vielä käsitellä. Uusissa taivaissa ja uuden maan päällä tulee tämä yhteys meille selväksi, kun luomakunta ja ihmiskunta ovat Jumalan kirkkaudesta osallisiksi tulleet.

Vanha liitto perustui vielä tähän maailmalliseen järjestykseen. Sentähden olivat sen säännöt ylimalkaan ulkonaisia, ja sen siunaus oli ylipäänsä maallinen. Ajallisuuden olemusmuodot soveltuivat sentähden vanhan liiton olentoon. Uskonnolliset säännöt olivat siitä syystä Israelissa myöskin valtiollisia. Eroitusta ei täällä vielä ollut olemassa uskonnollisten ja valtiollisten laitosten välillä. Mutta uuden liiton olento on taivaallista syntyperää. Sentähden kristillinen seurakunta ei voi muodostua ulkonaiseksi valtiolaitokseksi, sillä sen perustus on henkinen. Valtio perustaise ylipäänsä lakiin, mutta Kristuksen seurakunta perustaise Jumalan armoon Jeesuksessa Kristuksessa. Vanhassa liitossa oli vielä uskonnollisella yhteiskunnalla ja valtiolla sama perustus, mutta uudessa liitossa on seurakunnan perustus korkeampi kuin valtion.

Kristillisen seurakunnan pää hallitsee kirkkoudessa Isän oikealla puolella, mutta seurakunnan jäsenet ovat muukalaisia maan päällä. Apostoli Pietari

kirjoittaa „valituille muukalaisille ja hajalla asuvaisille“ (1 Piet. 1: 1). Niinkuin Kristus eli maan päällä ylenkatsottuna, moninaisten kärsimysten alaisena, niin elää Kristuksen seurakuntakin täällä kärsivässä asemassa. Maailma ei sitä käsitä, sillä tämä seurakunta ei ole maailmasta; eikä maailma sitä kärsi, sillä Kristuksen seurakunta harrastaa pyhitystä ja taistelee syntiä vastaan, jota maailma suosii. Kun Kristus ilmestyy, silloin kokoo hän omansa, ja he saavat hallita hänen kanssaan.

Tunnustuskirjamme opettavat sentähden, että Kristuksen seurakunta todella on olemassa maan päällä, vaikka se nyt asuu hajalla yli koko maan. Sentähden ne sanovat: „Emme puhu siitä kirkosta, jonka ihmiset ovat sepitelleet, joka ei ole missään olemassa, vaan me sanomme ja tiedämme varmasti, että tämä kirkko, jossa pyhät elävät, todella on ja pysyy olemassa maan päällä, että nimittäin joitakuita Jumalan lapsia on siellä täällä koko maailmassa, kaikissa valtakunnissa, kaikilla saarilla, kaikissa maissa ja kaupungeissa auringon noususta sen laskuun asti, jotka ovat oikein tunteneet Kristuksen ja evankeliumin, ja me sanomme, että tällä kirkolla on nämä ulkonaiset tunnukset: saarnavirka eli evankeliumi ja sakramentit“ (Puolustuskirja, kapp. VII ja VIII, Die symbolischen Bücher von J. T. Müller, Wolch 149). Tämöinen on Raamatun ja Tunnustuskirjojen oppi Kristuksen seurakunnan asemasta ja tilasta maailmassa.

Kristuksen seurakunta on Raamatun ja Tunnustuskirjojen mukaan niiden uskovaisten yhteys, jotka ovat uskossa omistaneet Kristuksen ja tulleet osallisiksi hänen Hengestään. Tämän seurakunnan jäsenet ovat uudet luomukset Jeesuksessa Kristuksessa. Tunnustuskirjat sanovat: „*Me opetamme myöskin, että yksi pyhä kristillinen kirkko aina on olemassa ja on pysyvä, joka on kaikkein uskovaisten yhteys, joiden keskellä evankeliumi puhtaasti saarnataan ja pyhät sakramentit evankeliumin mukaan hoidetaan*“ (Augsb. Tunn. kapp. VVI). „*Vaikka kristillinen kirkko oikeastaan ei ole mitään muuta kuin kaikkein uskovaisten ja pyhän yhteys, ovat sakramentit kuitenkin vaukuttavia, kun monta väärää kristittyä ja ulkokullattua, jopa julkisyntistäkin jää olemaan hurskasten pariin, vaikka ne papit, joiden kautta ne tarjotaan, eivät olisikaan hurskaita*“ (Augsb. Tunn. kapp. VIII). Tunnustuskirjat eivät siis uneksi kirkkoa, jonka kaikki jäsenet olisivat eläviä kristittyitä, vaan heidän kirkkoonsa kuuluu ulkonaisesti ulkokullatuitakin, jopa julkisyntisiä; mutta Tunnustuskirjojen vasituinen kirkko on uskovaisten yhteys. Vielä sanovat Tunnustuskirjat: „*Kristillinen kirkko ei ole ainoastaan ulkonaisten tunnusten yhteys, vaan se on ennen kaikkea ijankaikkisten tavarain yhteys sisällisesti sydämmessä, niinkuin Pyhän Hengen, uskon, Jumalan pelvon ja rakauden. Ja tällä kirkolla on myös ulkonaisia tunnuksia, joista se tunnetaan, sillä missä Jumalan sanaa puhtaasti saarnataan, ja missä sakramentit tämän mukaan tarjotaan, siellä on todella kirkko, siellä on kristittyitä, ja ainoastaan tätä*

kirkkoa nimitetään Raamatussa Kristuksen ruumiiksi. Sillä Kristus on sen pää, ja hän kehittää ja vahvistaa sen Henkensä kautta, niinkuin Paavali sanoo efesiläisille epistolansa ensimmäisessä luvussa: Ja hän on pannut hänet pääksi seurakunnalle, joka on hänen ruumiinsa ja sen täyttämys, joka kaikki kaikissa täyttää. Sentähden ne eivät ole Kristuksen jäseniä, joissa ei Kristus mitään vaikuta Henkensä kautta.“ „Uskossamme seuraa kohta tämän perästä: „Pyhäin yhteys.“ Joka vielä selvemmin ja paremmin esittää, mitä kirkko on, nimittäin niiden joukko ja yhteys, jotka tunnustavat yhden evankeliumin, joilla on sama Kristuksen tunteminen, joilla on yksi Henki, joka uudistaa, pyhittää ja hallitsee heidän sydämmensä. Ja uskonkappale yleisestä, yhteisestä kirkosta, joka on kokoonpantu kaikista kansoista auringon alla, on lohduttavainen ja tarpeellinen. Sillä jumalattomain joukko, joka ylenkatsoo sanan, katkerasti sitä vihaa ja viimeiseen asti sitä vainoo, on paljon suurempi, jopa melkein lukematon.“ „Meidän ollaksemme varmat, ja ettemme epäilisi, vaan vakavasti ja täydellisesti uskoisimme, että oikeastaan yksi kristillinen kirkko on ja on oleva maailman loppuun asti maan päällä, ja ettemme ensinkään epäilisi, että yksi kristillinen kirkko elää ja on maan päällä, joka on Kristuksen morsian, vaikka jumalaton joukko on suurempi ja lukuisampi, ja että Herra Kristus joka päivä täällä maan päällä vaikuttaa siinä joukossa, joka nimitetään kirkoksi, ja että hän antaa synnit anteeksi, joka päivä kuulee rukouksen, joka päivä kiusauksissa

virvottaa omansa runsaalla, syvällä lohdutuksella ja aina uudestaan ojentaa heitä — sitä varten on uskoon asetettu seuraava lohduttavainen kappale: Minä uskon yleisen, yhteisen kristillisen kirkon, ettei kukaan luulisi kirkon, jonkun muun ulkonaisen laitoksen tapaan, sidotuksi toiseen tai toiseen maahan, valtakuntaan tahi säätyyn, kuten Rooman paavi väittää; vaan se pysyy varmana totuutena, että oikea kirkko on se joukko ja ne ihmiset, jotka siellä täällä maailmassa, auringon noususta sen laskuun asti, todella uskovat Kristukseen, joilla on yksi evankeliumi, yksi Kristus, sama kaste ja sakramentti, joita yksi Henki hallitsee, vaikka heillä on erilaiset jumalanpalveluksen menot. Sillä Gratianuksen säännöksessäkin sanoo selitys selvästi, että sama kirkko laajemmassa merkityksessä käsittää pahat ja hyvät; ja että pahat ainoastaan nimeksi ovat kirkossa, mutta hyvät kuuluvat sekä nimellisesti että asiallisesti siihen“. „Vaikka siis pahoilla, jumalattomilla ja ulkokullatuilla on ulkonaisiin tunnuksiin, nimeen ja virkoihin nähden yhteyttä oikean kirkon kanssa, tulee meidän kumminkin, jos tahdomme oikein sanoa, mitä kirkko on, puhua siitä kirkosta, jota sanotaan Kristuksen ruumiiksi ja jolla ei ole ainoastaan yhteyttä ulkonaisissa tunnuksissa, vaan jolla on tavarat sydämessä, Pyhä Henki ja usko. Sillä tarpeellista on oikein kohdalleen tietää, minkä kautta me tulemme Kristuksen jäseniksi, ja mikä meidät tekee kirkon eläviksi jäseniksi. Sillä jos me sanomme kirkon ainoastaan olevan ulkonaisen yhteiskunnallisen laitoksen, niinkuin muut hallitus-

piirit, joissa on hyviä ja pahoja j. n. e., niin ei kukaan siitä tietäisi eikä ymmärtäisi, että Kristuksen valtakunta on hengellinen, niinkuin se kumminkin on, jossa Kristus sisälliseeti hallitsee, vahvistaa ja lohduttaa sydämiä, antaa Pyhän Hengen ja moninaisia hengellisiä lahjoja; vaan tällöinen selitys johdattaisi siihen käsitykseen, että kirkko on joku ulkonainen muoto, joku muutamiin uskonnollisiin menoihin ja jumalanpalvelukseen nähden määrätty järjestys. Ja mikä eroitus olisi olemassa lain kansan ja kirkon välillä, jos kirkko olisi ainoastaan ulkonainen yhteiskunnallinen laitos? Paavali eroittaa kirkon sillä tapaa juutalaisista, että hän sanoo kirkon olevan hengellisen kansan, se tietää semmoisen kansan, joka ei ainoastaan yhteiskunnallisessa ja kansallisessa suhteessa ole erotettu pakanoista, vaan kirkko on oikea Jumalan kansa, joka on sydämessä valistettu ja uudesti syntynyt Pyhän Hengen kautta“. „Evankeliumi, jota saarnataan meidän kirkoissamme, ei tuo mukanaan ainoastaan ijankaikkisten tavarain varjon, vaan jokainen oikea kristitty tulee täällä maan päällä itse osalliseksi ijankaikkisista tavaroista ja ijankaikkisesta lohdutuksesta, ijankaikkisesta elämästä, Pyhästä Hengestä ja siitä vanhurskaudesta, joka Jumalasta on, kunnes hän siellä tulee täydellisesti autuaaksi“. „Sentähden ovat ainoastaan ne, evankeliumin mukaan, Jumalan kansaa, jotka saavat hengellisiä lahjoja, Pyhän Hengen, ja tämä kirkko on Jumalan valtakunta, eroitukseksi perkeleen valtakunnasta“. „Sentähden on oikea kirkko Jumalan valtakunta, se tietää,

kaikkein pyhään yhteys, sillä Kristuksen Henki ei hallitse jumalattomia“. „Koska kirkko, joka todella on Kristuksen ja Jumalan valtakunta, on eroitettu perkeleen valtakunnasta, niin eivät jumalattomat, jotka kuuluvat perkeleen valtakuntaan, ole kirkko, vaikka he tässä elämässä ovat totisten kristittyjen parissa ja kirkossa, kun ei Kristuksen valtakunta vielä ole ilmestynyt, jopa on heillä kirkossa opettajavirkojakin ja muita virkoja“. „Oikeana Kristuksen valtakuntana, oikeana Kristuksen joukkona ovat ja pysyvät aina ne, jotka Jumalan Henki on valistanut, vahvistanut ja hallinnut, vaikka se ei ole maailmalle ilmitullut, vaan se on ristin alle kätkeyty“. „Ja kun Kristus sanoo: Taivaan valtakunta on verkon kaltainen ja kymmenen neitseeseen kaltainen, niin ei hän tahdo sanoa, että pahat ovat kirkko, vaan hän opettaa, millisenä kirkko ilmenee maailmassa. Sentähden sanoo hän sen olevan tämän kaltaisen j. n. e., se tietää: niinkuin hyviä ja pahoja kaloja on sekasin suuressa joukossa, niin on kirkko täällä kätkeyty jumalattomain suureen joukkoon ja paljouteen, ja hän tahtoo, etteivät hurskaat tähän pahene“. „Sentähden ovat ne kirkko, joilla on oikea Kristuksen tunteminen, oikea tieto ja uskon ja totuuden tunnustus“ (Puolustuskirja, kapp. VII ja VIII).

Ja Smalkaldin uskonkappaleissa sanoo Luterus: „Seitsemän vuoden vanha lapsi tietää, Jumalan kiitos, mitä kirkko on, nimittäin ne pyhät, uskovat ja ne karitsat, jotka kuulevat paimeensa ääntä. Sillä näin lapset rukoilevat: Minä uskon yhden pyhän kristillisen kirkon. Tämä

pyhyys ei riipu messupuvusta, erityisistä vaatteista, pitkistä takeista ja muista uskonnollisista menoista, joita on Pyhää Raamattua vastaan keksitty, vaan Jumalan sanasta ja oikeasta uskosta“ (Osa III, kapp. XII).

Tämmöiseksi esittävät Tunnustuskirjamme kristillisen kirkon olennon, ja meidän sopii painaa mieleemme tämä käsitys. Kun tahdomme sanoa, mitä kirkko oikeastaan on, tulee meidän siis Tunnustuskirjojen mukaan esitellä se kirkko, joka on Kristuksen ruumis, ja jolla on Kristuksen Henki. Tämä kirkko on pyhän yhteys. Pyhäksi nimitetään Raamatussa se ihminen, joka on tullut osalliseksi Pyhästä Hengestä, ja joka on tämän Hengen hallituksen alla. Tämä pyhän yhteys on kristillinen seurakunta vasituksessa mielessä, Raamatun ja Tunnustuskirjojen mukaan. Tämä Kristuksen ihmiseksi tulemisen, kuolemisen ja ylösnousemisen kautta perustettu seurakunta on aina silmällä pidettävä, kun toimimme kirkollisella alalla, sillä tämä seurakunta on kasvatettava Kristukselle. Pyhänä on se lunastus, joka on Kristuksen kautta valmistettu, aina pidettävä kristillisessä kirkossa. Se Jumalan vanhurskaus, joka Jeesuksessa Kristuksessa on kaikille tarjona, on aina kristillisessä kirkossa puhtaana varjeltava, niin ettei siihen mitään lisätä, ja ettei siitä oteta mitään pois. Jumalan sana, joka on taivaan valtakunnan siemen, on todella pidettävä Jumalan sanana kristillisessä kirkossa. Ei saa siihenkään mitään lisätä, eikä siitä saa mitään ottaa

pois. Kristuksesta, Kristuksen sanasta ja Kristuksen Hengestä riippuu kokonaan Kristuksen seurakunta. Näistä perusteista emme saa poiketa, ei oikealle eikä vasemmalle puolelle.

Koska Kristuksen seurakunta on ylhäältä syntynyt, niin sen ei sovi asettua maailmallisten laitosten perustukselle, kun se tahtoo muutoksiin ruveta, vaan sen tulee pysyä uskollisena Jumalan valtakunnan perusteille. Se ei koskaan saa hieroa rauhaa maailman kanssa, sillä Kristuksen seurakunta joutuu kohta haaksirikkoon, jos se rupeaa liittoon tämän maailman kanssa. Se kivi, joka hajotti sen suuren kuvan, jonka Nebukadnesar näki unessa, heitettiin ilman ihmiskättä, ja tämä kivi kasvoi vuoreksi, joka täytti koko maan. Tämä kivi on se Jumalan valtakunta, joka Jeesuksessa Kristuksessa on ilmestynyt. Sitä ei rakenneta ihmisvoimalla. Sentähden turvaa Kristuksen seurakunta ainoastaan elävään Jumalaan.

Katolikunta käsittää kirkon laitokseksi, jonka ulkonaiset säännöt ja uskonnolliset menot kuuluvat kirkon olentoon ja ovat sitä määräämässä. Ihminen tulee katolikunnan piirissä ensiksi kirkon jäseneksi, ja tämän kautta tulee hän osalliseksi Kristuksesta. Vasituista uskoa ei paavikunnan piirissä ylipäänsä tarvita, vaan historiallinen totenapitäminen astuu elävän uskon sijalle, ja ulkonaisten sääntöjen ja menojen noudattaminen tekee ihmisen oikeaksi kirkon jäseneksi. Kirkollinen järjestys saapi täällä jumalallisen arvon.

Tätä paavikunnan käsitystä vastaan taistelevat Tunnustuskirjamme kiivaasti. Ne sanovat: „*Kristillinen kirkko ei ole ainoastaan ulkonaisten*

tunnusten yhteys"; „se ei ole ainoastaan ulkonainen yhteiskunnallinen laitos"; se ei ole „jonkun muun ulkonaisen laitoksen tapaan sidottu toiseen tai toiseen maahan, valtakuntaan tai säätyyn". Vaan „oikea kirkko on se joukko ja ne ihmiset, jotka siellä täällä maailmassa, auringon noususta sen laskuun asti, todella uskovat Kristukseen, joilla on yksi evankeliumi, yksi Kristus, sama kaste ja sakramentit, joita yksi Henki hallitsee, vaikka heillä on erilaiset jumalanpalveluksen menot". Kristillinen kirkko ei siis perustu mihinkään ulkonaiseen järjestykseen, eikä se ole mikään laitosten, ulkonaisten säännösten tahi uskonnollisten menojen yhteys, vaan se on „Pyhän Hengen, uskon, Jumalan pelvon ja rakkauden" yhteys; se on „oikea Jumalan kansa, joka on sydämessä valistettu ja uudesti syntynyt Pyhän Hengen kautta". Ja „jokainen oikea kristitty tulee täällä maan päällä itse osalliseksi ijankaikkisista tavaroista ja ijankaikkisesta lohduksesta, ijankaikkisesta elämästä, Pyhästä Hengestä ja siitä vanhurskaudesta, joka Jumalasta on". Tällainen on oikean kristillisen kirkon olento Raamatun ja Tunnustuskirjojen mukaan. Tämä kirkon olento on säilytettävä puhtaana luterikunnassa. Tämä kirkkokunta eroaa tässä kirkon käsitteessä sekä paavikunnasta että reformeeratusta kirkkokunnasta. Paavikunnassa tulee kirkko, kuten olemme nähneet, ulkonaisen laitoksen tapaiseksi, jossa kirkollinen järjestys kuuluu kirkon olentoon. Reformeerattu kirkkokunta on suurella huolella valvonut kirkkonsa ulkonaista järjestystä, mutta se on tässä kohden sekoittanut vanhan ja uuden liiton olentoa

yhteen, ja sen kautta on se johonkin määrään orjistunut ulkonaisten säännösten alle. Luteriset uskonpuhdistajat ovat selvemmin esittäneet kristillisen kirkon olentoa kuin muut, mutta oikeita perusteita ei ole kirkossa uskollisesti käytetty. Luteruksen rinnalle ei kukaan pääse uskonpuhdistuksen aikakaudella, eikä sen jälkeenkään, mutta yleinen kehitys luterikunnassa ei ole pysynyt Luteruksen viittaamalla tiellä.

Jos meidän ainoastaan olisi noudattaminen sitä kirkon käsitettä, joka määrää kirkkoa Kristuksen ruumiiksi, niin olisi meillä selvä ja yksinkertainen peruste, jonka mukaan olisi helppoa järjestää kirkollisia oloja; mutta kristillinen kirkko on Kristuksen vasituista seurakuntaa laajempi. Kaikki kirkon jäsenet eivät ole jäseniä Kristuksen ruumiissa, sillä kaikilla ei ole Kristuksen Henkeä. Tunnustuskirjat terottavat tämän tosiasian. Ne sanovat: „*Monta väärrää kristittyä ja ulkokullattua, jopa julkisyntistäkin jää olemaan hurskasten pariin*“. „*Ne eivät ole Kristuksen jäseniä, joissa ei Kristus mitään vaikuta Henkensä kautta*“. „*Jumalaton joukko, joka ylenkatsoo sanan, katkerasti sitä vihaa ja viimeiseen asti sitä vainoo, on paljon suurempi, jopa melkein lukematon*“. „*Maan päällä elää ja on yksi kristillinen kirkko, joka on Kristuksen morsian, vaikka jumalaton joukko on suurempi ja lukuisampi*“. „*Sana kirkko laajemmassa merkityksessä käsittää pahat ja hyvät*“; „*pahat ovat ainoastaan nimeksi kirkossa, mutta hyvät kuuluvat siihen sekä nimellisesti että asiallisesti*“. „*Pahoilla, jumalattomilla ja ulkokullatuilla on ulkonaisiin tunnuksiin, nimeen ja virkaankin näh-*

den yhteyttä oikean kirkon kanssa“. „Jumalattomat, jotka kuuluvat perkeleen valtakuntaan, eivät ole kirkko, vaikka he tässä elämässä ovat totisten kristittyjen parissa ja kirkossa, kun ei Kristuksen valtakunta vielä ole ilmestynyt, jopa on heillä kirkossa opettajavirkojakin ja muita virkoja“. „Niinkuin hyviä ja pahoja kaloja on sekaisin suuressa joukossa, niin on kirkko täällä kätkeyty jumalattomain suureen joukkoon ja paljouteen“.

Tämmöinen on kirkko laajemmassa mielessä. Tämä kirkko käsittää piiriinsä kansojen suuren enemmistön, ja siihen kuuluu hyviä ja pahoja. Synnin tähden esiintyy kirkko tämmöisenä maailmassa, eikä puhdasta seurakuntaa voi tähän aikaan olla maan päällä. Kun palvelijat tahtovat Kristuksen vertauksessa mennä repimään ylös ohdakkeet nisujen keskeltä, kieltää perheen isäntä heitä tätä tekemästä, ja hän käskee heidän jättää kumpaisetkin kasvamaan elonaikaan asti. Luterinen uskonpuhdistus ei ruvennut tässäkään tyhjiä haaveksimaan. Se terotti Kristuksen vasituisen seurakunnan olentoa ja piti tämän käsitettä puhtaana, mutta se asettui kumminkin toimimaan olemassa olevaan kirkkoon, jossa suurempi joukko on kristinuskon hengelle ja elämälle aivan vieras. Eivätkä uskonpuhdistajat ruvenneet irrottamaan Kristuksen vasituista seurakuntaa yleisen kirkon piiristä. Oikea kirkko, jonka jäsenet ovat osalliset Pyhästä Hengestä, on hajalla asuvana siellä täällä maailmassa, ja se on kätkeyty „jumalattomain suureen joukkoon ja paljouteen“. Tämä on luterisen uskonpuhdistuksen kirkkokäsite. Eikä sitä voi kieltää, että kristillinen kirkko on

tämmöisenä maailmassa esiintynyt. Luterus ei tehnyt vasituista Kristuksen seurakuntaa yhtäiseksi yleisen kirkon kanssa; eivätkä Tunnustuskirjatkaan näitä yhtäiseksi tee. Mutta toiselta puolen ei Kristuksen seurakuntaa täällä sillä tapaa eroiteta yleisestä kirkosta, että eri ulkonainen järjestys olisi kummallekin piirille uskonnon alalla laadittava, sillä ihminen ei kykene näitä eroittamaan; eikä kristitty saa sitä tehdä. Elonaikaan asti kasvavat ohdakkeet nisujen keskellä.

Tämäkin kohta on ylen tärkeä, kun muutoksiin ruvetaan kirkollisella alalla. Tämän laajemman kirkollisen piirin tähden ovat muutokset kirkollisessa järjestyksessä tarpeen, kun ulkonaiset olot muuttuvat. Jos meidän olisi ainoastaan hoitaminen Kristuksen vasituista seurakuntaa, niin ei monta ulkonaista säännöstä olisi sille tarpeen, eikä meidän tarvitsisi muutoksiin ruveta. Mutta kun suurempi osa ulkonaisen kirkon jäsenistä ei ole Kristuksen ruumiin jäseniä, ja kun juuri näiden asemaan näiden aikojen kuluessa suuria muutoksia esiintyy, käyvät muutokset kirkon ulkonaisessa järjestyksessä välttämättömiksi. Koska kansakirkon tehtävänä on kansojen kasvattaminen Jumalan valtakunnalle, tulee sen muodostaa ulkonaisen järjestyksensä tämän tehtävän mukaiseksi.

Hitautta on aina löytynyt kirkon piirissä tämmöisiin muutoksiin, ja tavallisesti on vasta silloin ruvettu muutoksia ajattelemaan, kun ei niiden toimeen saamiseen enää ollut aikaa. Ylipäänsä tehdään kristillinen kirkko yhtäiseksi Kristuksen vasituisen seurakunnan kanssa. Silloin terotetaan alituisen kirkon korkeutta ja pyhyyttä. Ja niin pyhäksi

esitetään tämä kirkko, ettei esimerkiksi kristitty muka voi kirkossa ehtoollisella käydä muiden kanssa, kun näiden joukossa on semmoisia, jotka eivät ole rikkoneet liittoa synnin kanssa. Kirkon pyhyys antaa muka kirkon jäsenelle niin suurta pyhyyttä, että hänen tulee pysyä erillään yleisen kirkon jäsenistä ja uskonnollisista toimista. Mutta Kristus ei ole koskaan tämmöiseen ulkonaiseen eroittamiseen kehottanut, vaan hänen esikuvansa todistaa tämmöistä ulkokullattua puuhaa vastaan. Ja apostolit noudattivat Kristuksen esikuvaa. Juutalaisten uskonnollinen yhteiskunta oli paljon huonommalla kannalla kuin nykyiset kirkkokunnat ovat, mutta Kristus ja apostolit eivät ulkonaisesti erinneet siitä, vaan elivät ja vaikuttivat sen piirissä. On kristityllä syytä niin paljon omaa huonouttaan miettiä, varsinkin Herran pyhälle ehtoolliselle mennessään, ettei muiden mahdollinen huonous tarvitse häntä häiritä.

Mutta jos ruvetaan kristittyin syntejä nuhtelevaan, ja jos tahdotaan muutoksiin ruveta, silloin tehdään kirkosta sairashuone, jota ei voi eikä tarvitse parantaa. Kristityt ja kirkko ovat silloin niin täynnä puutteita, ettei muka sovi näiltä vaatia toista parannusta. Tämmöinen kaksikielisyys on aivan tavallinen tähän aikaan. Milloin sopii, puhutaan kirkon pyhydestä. ja milloin sopii, puhutaan kirkon puutteellisuudesta, ja tämmöisellä puheella pyydetään jäädä entiselleen. Yhdeltä puolen on kirkollinen järjestys niin pyhä, ettei siihen saa muutoksia tehdä; toiselta puolen on kirkko niin sairas, ettei tarvitse muutoksia tehdä. Useat seisovat tämmöisellä häälyvällä kannalla, ja se jätetään tekemättä, mikä olisi aikanaan tehtävä.

Sisällinen muutos on kumminkin aina pääasia. Kristus ja apostolit pysyivät niissä yhteiskunnallisissa yhdistyksissä, missä he elivät, mutta he vaikuttivat totuuden vapauttavalla voimalla ihmisiin. Henkisellä ja siveellisellä voimalla pyytävät he saada aikaan mielenmuutosta ja uskoa. Mutta puutteellista ja väärää he eivät pyydä voimassa pitää. Kristus puhdistaa kahdesti templin. Jos ajatella tarkemmin Raamatun ja Tunnustuskirjojen kirkkokäsitettä, niin huomaamme kyllä, että muutoksia on tarpeen kirkollisessa järjestyksessä, jos kirkko tahtoo tärkeää tehtäväänsä hoitaa. Mutta vaikeudet syntyvät etupäässä siitä, että kansankirkon jäsenet ovat niin monenlaatuaisia, ja että kirkon tehtäväkin siitä syystä on moninainen.

Kristinuskon ilmestyessä perustettiin laajalta yksityisiä seurakuntia, jotka muodostuivat Herran apostolein johdannon alla Jumalan sanan mukaan. Näihinkin seurakuntiin tunkeutui epäkristillisiä aineksia, mutta kun ne olivat vapaita hengellisiä yhdistyksiä, jotka kokosivat jäsenensä evankeliumin saarnalla, oli näissä vakava kirkonkuri mahdollinen. Kansat olivat tähän aikaan uskonnollisessa suhteessa pakanakunnan uskontojen hoidon alla. Surkea oli siveellinen ja uskonnollinen tila pakanakunnassa. Epäusko ja epätoivo valloittivat kansojen mielet, ja epäsiiveys oli täällä usein uskonnollisesti sallittu. Kristuksen seurakunta pyysi tähän aikaan rakentaa järjestyksensä Jumalan sanan ja Kristuksen käskyjen mukaan, mutta paljon ulkokullatuita oli tässäkin. Ulkopuolella kristillisiä seurakuntia vallitsi pakanakunnan pimeys. Kansojen suuri enemmistö oli onnettomassa tilassa.

Kun kristinuskko sisällisen henkensä kautta voitti alaa, ja kun sen uudistava voima pian tuli näkyviin, rupesi valtio sitä tunnustamaan. Ne, jotka olivat tulleet tuntemaan kristinuskon olentoa, katsoivat velvollisuudekseen sen vaikutuksen laajentamisen koko kansaan. Heidän täytyi pyytää pelastaa kansoja pakanakunnan uskontojen turmelevasta vallasta. Eivätkä kristityt voineet jättää pakanakunnan uskontoja hallitsemaan kansoja, kun näiden uskontojen tunnustajat heitä vainosivat hirmuisella tavalla. Se alituinen taistelu, missä kristinuskko ja pakanakunnan uskonnot elivät keskenään, teki sen välttämättömäksi, että kristinuskko, kun se pääsi voitolle, astui kansoja ohjaamaan. Pakanakunnan uskonnot väistyivät, ja valtiokirkko syntyi.

Kirkkoon tulvi nyt vieraita aineksia, jotka olivat sille vaivaksi ja esteeksi, ja jotka suuressa määrässä turmelivat sen sisällistä elämää, mutta uskonnollinen hoito oli kansoille välttämättä tarpeen, ja aivan mahdotonta oli jättää kansat yhä edelleen pakanakunnan uskontojen kasvatettaviksi. On sanottu, että kristinuskon astuminen tähän asemaan oli kristikunnan lankeemus, mutta ei kukaan ole voinut osoittaa toista asemaa mahdolliseksi. Kuka rohkenisi puolustaa pakanakunnan uskontojen pysyttämistä hallitsevassa asemassaan Rooman valtakunnassa? Ja ken voi sanoa, mitkä seuraukset olisivat olleet siitä sortotilasta, johon kristilliset seurakunnat olisivat joutuneet, jos ne yhä edelleen olisivat jääneet pakanakunnan uskontojen vainon alaisiksi? Jos kristilliset seurakunnat sisällisesti paljon kärsivät tästä muutoksesta, niin niillä oli siitä voittoakin, ja kansat voittivat siitä paljon. Kehitys oli kyllä tässä

kohden järjestellinen, ja varmaan olisivat moitteet olleet paljon suuremmat, jos kristikunta ei olisi ottanut hoidettavakseen sitä raskasta tehtävää, jonka valtiokirkollinen asema sille tuotti. Ohdakkeita jäi kasvamaan Herran pellolle. Hyviä ja pahoja kaloja kokoontui Jumalan verkkoon. Kultaisia ja hopeaisia, puisia ja savisia astioita jäi Jumalan suureen huoneeseen, ja muutamat näistä olivat kunniaksi, muutamat häpeäksi (2 Tim. 2: 20). Mutta Jumalan käsi oli ohjaamassa tätä kehitystä, ja Jumala tekee kaikki hyvin. Toinen olisi nyt ihmiskunnan tila, elleivät pakanakunnan uskonnot olisi aikanaan väistyneet ja jättäneet sijaa kristinuskon vaikutukselle.

Vieläkin tarvitsevat kansat kristinuskon kasvatusta. Mitä enemmän kristinuskon henki pääsee kannattamaan kansojen elämää, sitä onnellisemmat ovat kansat. Mitä kauemmaksi he ovat siirtyneet kristinuskon vaikutuksen alta pois, sitä enemmän vallitsee tyytymättömyyttä ja eripuraisuutta niiden piirissä. Europan valtiot ovat muodostuneet kristinuskon perustuksella, ja niiden suuri vaikutusvoima ihmiskunnan kehitykseen nähden riippuu suurella määrällä heidän suhteestaan kristinuskoon. Kristillinen kansakirkko voi parhaiten kasvattaa kansan enemmistöä, jos tämä kirkko toimii kristinuskon perustuksella.

Kirkon käsitteeseen kuuluu siis ensiksikin Kristuksen vasituinen seurakunta, joka vielä elää kätkehtynä, „*koska Kristuksen valtakunta ei vielä ole ilmestynyt*“, niinkuin Tunnustuskirjat sanovat. Tämä seurakunta on kristillisen kirkon ydin. — Kirkon piiriin kuuluvat nekin, jotka eivät vielä ole

tulleet osallisiksi Kristuksen Hengestä, mutta jotka käyvät opetuslapsen koulua. Kristus kasvatti opetuslapsensa vastaanottamaan uuden liiton Hengen. He olivat hänen seurassaan, näkivät hänen töitään ja kuulivat hänen puheitaan, ja niin he oppivat tuntemaan Kristuksen Henkeä. Ja helluntaipäivänä saivat opetuslapset tämän Hengen. — Kirkon piiriin kuuluu vielä se suuri joukko kastetuita, jotka ovat armon välikappalten vaikutusten alla, mutta jotka ovat uskonnollisesti piittaamattomia; jopa elävät useat näistä tahallisissa synneissä.

Näin laaja on kirkon käsite. Tämmöisenä astuu tämä eteemme Raamatussa. Tämmöinen on se Tunnustuskirjoissakin. Tämän kirkkokäsitteen kannalta ovat muutokset tehtävät kirkollisella alalla. Mutta erotus on kirkon piirissä aina pidettävä voimassa totuuden ja valheen, kristillisen ja epäkristillisen välillä. Kun useat pyytävät saada kirkon piiristä pois kaikki ne, jotka eivät ole Kristuksen opetuslapsia, eivätkä ole Kristuksen Hengestä osallisiksi tulleet, niin he unhottavat luterikunnan kirkkokäsitteen. Tämä vaatii paljon kärsivällisyyttä kirkon puolelta. Se on oikein ja kohtuullista, että ne, jotka pyytävät kirkkoa hajottaa ja toimivat sitä vastaan, erotetaan sen piiristä, mutta niille, jotka tahtovat hiljaisuudessa elää kirkon keskuudessa, on mahdollisuutta tähän annettava. Kristus osoittaa paljon kärsivällisyyttä meille, ja meidän tulee osoittaa kärsivällisyyttä muille.

II. Kirkollinen järjestys.

Kristillinen seurakunta muodostui aluksi sisälisen olentonsa mukaan. Valmistellessaan järjestystä itselleen se ei ottanut esikuvakseen juutalaisten synagoogaa eikä pakanakunnan yhteiskunnallisia laitoksia, vaan seurakunnassa vaikuttava Kristuksen Henki muodosti vapaasti ja itsenäisesti sen järjestyksen, joka oli seurakunnan elämälle ja kehitykselle sopivin.

Kristus sanoo: „Missä kaksi tahi kolme tulevat kokoon minun nimeeni, siinä minä olen heidän keskellään“ (Matt. 18: 20). Ja missä Kristus on, siellä on kristillinen seurakunta. Sentähden sanoo Tertullianus, että kristillinen seurakunta on siellä olemassa, missä kolme kristittyä on koossa. Tällöinen pienempi piiri ei ole ulkonaisen järjestyksen tarpeessa. Mutta kristikunnan kasvaessa vaati seurakunnan jumalanpalvelus ja elämä säännöksiä, jotka yleistä järjestystä tukivat. Hajalla olevien kristillisten seurakuntien välillä oli kyllä syvä, henkinen yhteys olemassa, mutta jonkunlainen yhdysvaikutus oli näiden kesken tarpeen, ja tämäkin vaati yhteisiä säännöksiä. Kristus ja apostolit ovatkin antaneet sääntöjä kristilliselle seurakunnalle.

Kristus on seurakunnan pää, ja hän on sen ainoa hallitsija. Kristuksen nimessä hoidettiin alkuaikana kristillinen seurakunta Jumalan sanan ja Kristuksen käskyn mukaan. Seurakuntien koko siiveellinen ja uskonnollinen elämä oli Jumalan sanan hallittavana. Jeesus sanoi Pilatukselle: „Minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta“ (Joh. 18: 36). Kristillinen seurakunta ei siis voi rakentua maailman laitosten perusteille, eikä se voi etsiä sääntöjensä maailman piiristä, vaan Kristuksen käsky on sen lakina. Apostoli Paavali sanoo tessalonikalaisille: „Te tiedätte ne käskyt, jotka me olemme teille antaneet Herran Jeesuksen kautta“ (1 Tess. 4: 2). Oman mielensä mukaan ei Herran apostolikaan anna käskyä seurakunnalle. Kun hän epistolassaan korinttilaisille kirjoittaa aviopuolisojen suhteista, sanoo hän: „Tätä sanon minä myönnytyksenä, enkä käskynä“ (1 Kor. 7: 6). Sitten sanoo apostoli: „Mutta minä sanon naimattomille ja leskille: Se on heille hyvä, jos he ovat niinkuin minäkin“. „Mutta naineita käskee Herra, en minä, ettei vaimo saa eritä miehestään“. „Mutta muille sanon minä, ei Herra: Jos jollakin veljellä on uskon vaimo, ja tämä mielistyy hänen kanssaan asumaan, älköön hän sitä erottako tyköään“. „Vaeltakoon jokainen, niinkuin Herra on hänen kutsunut. Ja niin minä säädän kaikissa seurakunnissa“. „Mutta neitseistä ei minulla ole Herran käskyä, mutta minä sanon mielipiteeni, semmoisena joka on Herralta saanut laupeuden olla luotettava. Minä luulen sen siis hyväksi nykyisen ahdinon tähden, että ihminen pysyy semmoisena kuin hän on“. „Tämän sanon minä tei-

dän omaksi hyväksenne, en pannakseni paulaa teidän päällemme, vaan edistääkseni siveyttä ja horjumatonta pysymistä Herrassa“. „Vaimo on sidottu lakiin niin kauan kuin hänen miehensä elää; mutta jos hänen miehensä on kuollut, on hän vapaa menemään naimisiin toisen kanssa, kenen hän tahtoo, ainoastaan että se tapahtuu Herrassa. Mutta onnellisempi hän on, jos hän pysyy naimattomana, minun mielipiteeni mukaan; ja minäkin luulen itselläni olevan Jumalan Hengen“. Tällä tapaa Herran apostoli hoitaa kirkollista järjestystä kristillisessä seurakunnassa! Tämmöisellä tunnon arkuudella hän esittää säännöksiä Herran seurakunnalle. Selvästi eroittaa Paavali Herran käskyt omasta mielipiteestään. Eikä hän aseta mielipidettään käskyksi seurakunnalle, vaan hän ilmoittaa sen neuvona. Hän ei tahdo panna paulaa kristityn päälle, vaan hän jättää tunnon vapaaksi kaikkiin ihmissääntöihin nähden. Mutta Herran käskyn asettaa hän käskyiksi, ja hän vaatii kristityitä horjumatta pysymään niissä. Tästä tulee meidän oppia, miten kirkollinen järjestys on hoidettava. Uskon asioissa on siis selvä eroitus tehtävä Herran käskyn ja ihmissääntöjen välillä. Ainoastaan Herran käskyt velvottavat ehdottomasti. Muissa asioissa on säännöksiä tarpeen ulkonaisen järjestyksen takia, mutta näillä säännöksillä on ainoastaan inhimillinen arvo.

Toisella paikkaa sanoo Paavali korintilaisille: „Olkaa minun seuraajani, niinkuin minäkin olen Kristuksen. Minä kiitän teitä, veljeni, että te minua kaikissa muistatte, ja että pidätte ne säännöt, jotka minä teille annoin“. „Mutta jos joku

tahtoo riitainen olla, niin ei meillä ole semmoista tapaa, eikä Jumalan seurakunnilla. Mutta kun minä säädän tätä teille, en minä kiitä teitä, ettette tule kokoon parannukseksi vaan pahennukseksi“.

„Minä olen sen Herralta saanut, jonka minä myös olen teille ilmoittanut, että Herra Jeesus sinä yönä, jona hän petettiin, otti leivän, ja kiitti, mursi ja sanoi: ottakaa, syökää, tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne murretaan“ (1 Kor. 11: 1, 2, 16, 17, 23, 24). „Jumala ei ole epäjärjestyksen, vaan rauhan Jumala. Niinkuin kaikissa pyhain seurakunnissa, vaijatkoon teidän vaimonne seurakunnissa“. „Jos joku luulee olevansa profeetta tahi hengellinen, tietäköön hän, että se, mitä olen teille kirjoittanut, on Herran käskyjä“. „Kaikki tapahtukoon soveliaasti ja säädyllisesti“ (1 Kor. 14: 33, 34, 37, 40). Ja saman epistolan neljännessä luvussa sanoo apostoli: „Minä olen teitä Kristuksessa Jeesuksessa synnyttänyt evankeliumin kautta. Sentähden kehotan minä teitä: Olkaa minun seuraajani. Sentähden lähetin minä teille Timoteuksen, joka on minun rakas ja uskollinen poikani Herrassa, ja hän on muistuttava teitä minun teistäni Kristuksessa, niinkuin minä kaikkialla opetan kaikissa seurakunnissa“ (v. 15—17). Ja toisessa epistolassaan Korintilaisille sanoo Paavali: „En sano tätä käskynä, vaan muiden utteruuden johdosta tahdon koetella teidän rakkautenne vakuutta“ (8: 8). Tessalonikalaisille sanoo Paavali: „Seisokaa siis, veljeni, lujina, ja pitäkää ne säännöt, joita te olette oppineet, olkoon se meidän saarnastamme tahi kirjeestämme“ (2 Tess. 2: 15). „Me käskemme

teitä, veljeni, Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä, että te erotatte itsenne jokaisesta veljestä, joka käyttää itsensä sopimattomasti, eikä noudata sitä sääntöä, jonka hän on meiltä saanut“ (2 Tess. 3: 6). Apostoli pyytää siis saada yleistä järjestystä toimeen seurakunnissa, ja sitä varten antaa hän kaikille seurakunnille sääntöjä; mutta hän eroittaa ne kohdat, joissa hänellä on Herran käsky, niistä, joissa hänellä ei ole sitä. Ja hän asettaa ainoastaan Herran käskyt käskyiksi seurakunnille. Hän sanoo sen, joka on hengellinen tai profeetta, tietävän, että hän Herran käskyjä säätää. Omaa mielipidettään ei apostoli koskaan käskyksi tee. Hengellinen on se, jolla on Herran Henki. Profeetalla on ilmestyksen Henki. Hengellinen tai profeetta tuntee sentähden kaikissa apostolin antamissa säännöissä Herran käskyjä. Nämä Herran käskyt ovat Kristuksen seurakunnan lakina, josta se ei koskaan saa luopua. Ihmissääntö ei saa astua näiden käskyjen rinnalle. Uskon asioissa ei saa kukaan muu käskyjä laatia kuin Kristus.

Kun Jeesus lähetti opetuslapsensa saarnaamaan evankeliumia, sanoi hän: „Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi, kastaen heitä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ja opettaen heitä pitämään kaikki, kun minä olen teille käsenyt. Ja, katso, minä olen teidän kanssanne joka päivä maailman loppuun asti“ (Matt. 28: 18—20). Kristuksen käskyjä tulee meidän siis yhä edelleen opettaa kristikunnalle. Ja kaikki kansat ovat opetettavat pitämään kaikkia Kristuksen käskyjä. Ja Kristus lupaa olla opetuslasten kanssa

tukemassa heitä, kun he tätä Herran käskyä noudattavat. Maailman loppuun asti ovat siis nämä Kristuksen käskyt opetettavat kansoille. Kristuksen seurakunnan tulee pitää Herran käskyt pyhässä arvossaan. Mitä Kristus kääkee, ja mitä Herran apostolit Kristuksen nimessä kääkevät, sitä tulee kristityn noudattaa.

Jumala sanoo Israelille: „Koska tämä kansa lähestyy minua suullaan ja kunnioittaa minua huulillaan, mutta heidän sydämmensä on kaukana minusta, ja he pelkäävät minua ihmisten käskyjen mukaan, joita he opettavat, niin minä myös teen tälle kansalle ihmeellisesti, kummallisesti ja eriskummaisesti, että heidän viisastensa viisaus hukkuu ja heidän ymmärtäväistensä ymmärrys kätketään“ (Es. 29: 13, 14). Jumala ei siis kärsi ihmisten käskyjä uskon asioissa. Jumalan pelkääminen ja palveleminen ihmisten sääntöjen mukaan ei ole ainoastaan turhaa, vaan se on Jumalan mielestä pahaa. Ihmisten käskyjä siis ei saa opettaa uskon asioissa, sillä tätä Jumala rankaisee. Kristus terottaa myöskin tätä Jumalan totuutta ja sanoo: „Jesaja ennusti teistä oikein, sanoen: Tämä kansa lähestyy minua suullaan ja kunnioittaa minua huulillaan, mutta heidän sydämmensä on kaukana minusta. Vaan turhaan he minua palvelevat, opettaen niitä opetuksia, jotka ovat ihmisten käskyjä“ (Matt. 15: 7—9). Ja niinkuin ihmisten säännöt ovat vanhan liiton piirissä erotettavat Jumalan käskyistä, niin ovat ne uudessakin liitossa pidettävät erillään niistä, ja ne ovat kokonaan poistettavat uskon alalta. Apostoli Paavali sanoo: „Jos me tahi joku enkeli taivaasta saarnaisi teille

toisin evankeliumia, kuin me olemme teille saarnanneet, hän olkoon kirottu. Niinkuin me olemme ennen sanoneet, niin sanon minä vieläkin: Jos joku saarnaa teille toisin evankeliumia, kuin te olette ottaneet vastaan, hän olkoon kirottu“ (Gal. 1: 8, 9). Niin kallis asia on evankeliumin puhtaana pitäminen. Kolossilaisille sanoo Paavali: „Älkää antako kenenkään teiltä ottaa kilvoituksenne palkkaa, joka tahtoo tehdä sen nöyryydellä ja enkelein palveluksella, vaeltaen niissä, joita hän ei ole nähnyt“ (2: 18). Ja Tiitukselle sanoo Paavali: „Nuhteleva kreetalaisia kovin, että he olisivat uskossa terveitä, ja etteivät he noudattaisi juutalaisten turhia juttuja, eivätkä ihmisten käskyjä, jotka kääntävät itsensä pois totuudesta (1: 14). Uskon elämälle on siis välttämättömästi tarpeen, että Kristuksen käskyt pysyvät pyhässä arvossaan. Tarkkuudella valvoo Jumalan sana tätä. Kirkollisessa järjestyksessä tulee siis Kristuksen käskyjen hallita uskon elämää. Uskon piirissä ei saa kukaan, ei yksityinen opettaja eikä kirkko, asettaa sääntöä, vaan ainoastaan Kristuksen käskyt hallitsevat tällä alalla. Missä Kristus ei ole tällä alalla sääntöä pannut, älköön rohjetko kukaan siinä sääntöä tehdä, vaan se kohta olkoon vapaa. Apostolin sana: „Hän olkoon kirottu“, kohdistuu siihen ihmiseen, joka tässä rupee sääntöjä laatimaan. Vasituisen uskon piirin ulkopuolellakin pysyvät ne Herran käskyt, jotka ovat kaikille kansoille annettut, pyhässä arvossaan, mutta niille ihmisäännöille, jotka ulkonaisen järjestyksen hyväksi ovat tällä alalla laaditut, ei ole muuta arvoa annettava, kuin inhimillistä. Nämä ihmisäännöt ovat muutettavat, milloin olot sitä vaativat.

Mutta varhain kävi eroitus Kristuksen käskyjen ja ihmisten sääntöjen välillä himmeäksi kristikunnassa. Jo ensimmäisen vuosisadan lopulla ja toisen vuosisadan alkupuolella astuu eteemme käsityksiä, joiden mukaan koko kirkollinen järjestys on Jumalan säätämää, vaikka tämä järjestys syntyy siten, että inhimillisiä säännöksiä liitetään Kristuksen käskyihin. Ja sitä käsitystä pyydettiin jotenkin aikaiseen kirkossa levittää, että koko tämä kirkollinen järjestys oli apostolein laatimaa Kristuksen käskyn mukaan. Kaikki kirkolliset säännökset olisivat siis pidettävät pyhinä, kun ne muka kaikki olivat Jumalan säätämiä. Tällä tapaa muuttui kirkollisen järjestyksen säännös vähitellen uskonnolliseksi säännökseksi.

Luonnollisena seurauksena tästä käsityksestä oli, että yhtäläisyyttä kirkon ulkonaisessa järjestyksessä katsottiin yhtä tärkeäksi, kuin yhtäläisyyttä opissa. Luopumus jostakin kirkollisen järjestyksen säännöksestä katsottiin sentähden luopumukseksi kristikunnan yhteydestä. Kun taistelu pakanakunnan kanssa kävi yhä kiivaammaksi, pyydettiin kristilliselle seurakunnalle tukea lujassa ulkonaisessa järjestyksessä, ja tähän tarkoitukseen annettiin ihmistenkin säännöille jumalallista arvoa. Mutta tämä Kristuksen käskyjen ja ihmisten säännösten sekoittaminen tuotti kirkolle turmiota, sillä tästä sekoituksesta syntyi paavikunta. Kiivas riita pääsiäisjuhlan viettämisestä todistaa selvästi, kuinka epäselviksi kristinuskon perusteet jo varhain olivat tulleet kristikunnassa. Rooman piispa Vihtori pani vähän Aasian seurakunnat kirkonkiroukseen siitä

syystä, että ne viettivät eri tavalla pääsiäisjuhlaa. Näin tärkeäksi oli jo toisen vuosisadan loppupuolella juhlan viettämisen tapa tullut. Tähän aikaan ei tätä Rooman piispan tointa vielä hyväksytty, mutta paavikunnan kirkkokäsité oli jo idussaan täällä vaikuttamassa. Varhain saivat Jumalan sana ja Kristuksen käskyt väistyä ihmisten sääntöjen edestä.

Suuremmaksi tuli tässä kohden häiriö, kun kristinusko tuli Rooman valtion uskonnoksi. Kansojen uskonnollinen hoito teki uusia kirkollisia säännöksiä tarpeellisiksi, mutta nämä himmensivät vielä enemmän Kristuksen käskyjen arvoa, kun ei näitä käskyjä eroitettu ihmisten säännöistä. Ja kirkollinen säännös tuli nyt valtion pakon kannattamaksi. Luonnollinen ihminen ei voi Kristuksen käskyä pitää, sillä tämä käsky on hengellinen. Jumala luo Jeesuksessa Kristuksessa uuden ihmisen, joka on Kristuksen Hengen hallittavana, ja ainoastaan tämä ihminen voi Jumalan armon kautta Kristuksen käskyä pitää. Mutta valtio tahtoi ulkonaisen lain voimalla pakottaa ihmistä noudattamaan Kristuksen hengellistä käskyä, vaikka tälle on osoitettava kuuliaisuutta rakkaudesta. Tällä tapaa kasvoi häiriö ja turmio. Moninaisia kirkollisia ja uskonnollisia säännöksiä asetettiin Kristuksen käskyjen rinnalle ja tehtiin yhdenvertaisiksi näiden kanssa. Niin palveltiin Jumalaa ihmisten käskyjen mukaan, ja tällainen jumalanpalvelus kasvatti suun ja huulten kunnioitusta, jossa sydän on kaukana Jumalasta.

Katolikunta teki kirkkonsa, joka oli paavin ja piispojen hallittavana, yhtäiseksi Kristuksen seurakunnan kanssa. Ja tätä kirkkoa oli kirkollinen järjestys, joka oli suurimmaksi osaksi ihmisten sään-

nöksistä tehty, kannattamassa. Tämä järjestys on katolikunnassa jumalallista oikeutta, ja sen säännökset ovat uskonkappaleita. Tällä perustuksella syntyi myös uusi uskonoppi. Jumalan sanaa selitettiin siihen tapaan, että se aina oli tukemassa paavikunnan oppia. Milloin ei voitu saada Raamatusta tukea tälle opille, löydettiin sitä riittävästi perintöopin kirjavalta alalta. Paavikunta rakensi kirkollisen huoneensa tänne maailmaan, ja katolinen kirkko tuli maailmalliseksi laitokseksi, jossa ihmisten säännöt vähitellen tulivat pääasiaksi. Kristuksen seurakunnassa hallitsee Jumalan Henki, ja Jumalan rakkaus yhdistää sen jäsenet. Mutta kun rakkaus alkoi kylmetä, ja usko kuihtua, silloin pyydettiin kirkon tueksi maallista valtaa. Silloin väitettiin kirkon ulkonaista järjestystä Jumalan säätämäksi, ja tämän järjestyksen noudattaminen tuli pyhäksi velvollisuudeksi, josta muka sielun autuus oli riippuva. Vähäiseltä näyttää aluksi se erhetys, kun ihmisääntö astuu Kristuksen käskyn sijalle, mutta seuraus on tuhoa tuottava. Tällä tapaa syntyi paavikunta, ja tämmöistä paavikuntaa on laajalta kaikkissa kristillisissä uskokunnissa.

Kun katolikunta teki kirkkonsa maailmalliseksi laitokseksi, ja kun se antoi kirkolliselle järjestykselle jumalallisen arvon, täytyi sen riistää valtiolta kaiken arvon. Kirkollisen laitoksen rinnalla oli maallinen laitos arvoton. Valtio perustuu katolikunnan käsityksen mukaan väkivaltaan, eikä valtiolla ole mitään oikeutettua perustetta, joka kannattaisi sen olemassa oloa. Kirkon tulee yksin hallita maailmaa, sillä kirkolle on muka sekä hengellinen että maallinen miekka uskottu. Valtio voi ainoastaan kirkolta

saada valtaa, ja sen tulee olla kirkon palvelijana. Selväksi saatiin kyllä tällä tapaa kirkon ja valtion suhde, mutta tämä peruste on väärä. Paavikunta taistelee murtumattomalla rohkeudella tämän perusteen puolesta, vaikka silminnähtävää on, ettei se voi toteuttaa aatettaan. Sen näkökanta on kyllä yksinkertainen tietopuolisessa suhteessa, mutta sitä suuremmat ovat vaikeudet käytännöllisellä alalla. Vääristetty totuus on kannattamassa paavikunnan ponnistuksia, ja tästä se saapi voimansa, sillä kirkko ja valtio yhdistyvät kerran, kun kehitys pääsee määräänsä, mutta siihen asti on valtiollakin Jumalan palvelijana tehtävänsä maailmassa.

Paavikunta on elävänä todistuksena siitä, mihin väärä peruste viepi. Kun kirkko täällä on maailmallinen laitos, jonka perustuksena on kirkollinen järjestys, jolle annetaan jumalallinen arvo, täytyy tämän laitoksen saada näkyväinen johtaja ja hallitsija, jolla myöskin on jumalallinen arvo. Paavi onkin koroitettu Kristuksen sijaiseksi, ja hän on muka uskon asioissa erehtymätön. Ensiksi työnnettiin Jumalan sana ja Kristuksen käsky pois niiden oikeasta asemasta, ja sitten pantiin paavi Kristuksen sijalle. Mutta Kristuksen seurakunnalla ei ole muuta hallitsijaa kuin Kristus.

Uskon täytyi turmeltua paavikunnan perusteiden kautta. „Jeesus on uskon alkaja ja päättäjäh“ (Hepr. 12: 2), ja oikea usko elää nyt Jeesuksessa Kristuksessa. Jumalan voima, joka herätti Jeesuksen kuolleista, synnyttää tämän uskon. Mutta paavikunta tyytyy uskoon, joka ei ole olentonsa puolesta muuta kuin inhimillistä totena pitämistä. Yksityiset hurskaat ovat kyllä katolikunnankin piirissä

käsittäneet elävän uskon, mutta se ei ole kirkon opin ansio.

Ja kun uskon käsite katolikunnassa turmeltui, täytyi siveydenkin täällä muuttua uskon mukaiseksi. Uuden liiton laki on katolikunnan käsityksen mukaan ainoastaan kokoelma käskyjä, joita kristityn tulee noudattaa. Kristillinen hyvä työ syntyy siis lain vaatimuksesta. Niin muuttuu kristillinen siveyskin olentonsa puolesta maailmalliseksi. Ihminen voi kyllä katolikunnan opin mukaan tehdä semmoistakin, jota ei ole laissa käsketty, vaan joka muka on kristillistä lakia korkeammalla, mutta tämän kautta kokoo muka hurskas itselleen ja kirkolleen liiallista ansiota, josta riittää muillekin antaa. Täten on siveyskin perinjuurin turmeltunut. Itsevanhurskaus rehoittaa tällä alalla.

Kun katolinen kirkko asettui valtion asemalle, ja kun kirkolliselle järjestykselle annettiin niin suuri arvo, pyydettiin johdonmukaisesti kaikin voimin kehittää kirkollista lakia. Kun kristikunnan valta, joka ainoastaan on totuuden valta, paavikunnassa muutettiin maalliseksi vallaksi, jonka hallitsijana on paavi, kuihtui elävä usko, ja luottamus Jumalaan, Jumalan sanaan ja Jumalan Henkeen katosi. Senthäden pyydettiin yhä kiivaammin tukea ja turvaa ulkonaisessa järjestyksessä ja kirkollisessa laissa. Kirkon oppi ja kirkon tavara oli tällä lailla turvattava. Kirkollisella järjestyksellä pyydettiin niitä valtoja vastustaa ja voittaa, jotka häiritsivät kirkon elämää ja kehitystä. Mutta kirkollisella järjestyksellä ei ole voimaa tähän. Ainoastaan Jumalan sanalla ja Jumalan Hengellä ovat viholliset voitettavat. Jos vertaamme tätä tilaa nykyisen lu-

terikunnan asemaan, täytyy meidän myöntää, että paljon on tässä kohden meillä korjattavaa.

Väärä peruste vaikutti alituiseen katolikunnassa väärään suuntaan. Kun turvaa etsittiin kirkollisessa järjestyksessä, ruvettiin varhain väärillä keinoilla sitä tukemaan. Tieten tahtoen sepitettiin apostolisia säännöksiä, joista otettiin todistuksia kirkollisen järjestyksen perusteille. Vaikka katolikunnan täytyi myöntää, että inhimillisiäkin säännöksiä löytyi sen kirkollisessa järjestyksessä, väitti se kumminkin kaikki oleelliset säännöt tässä jumalallisiksi. Ja vaikka tämä kirkollinen järjestys oli alituisten muutosten alainen, sanottiin sitä kumminkin muuttumattomaksi. Aluksi annettiin joka maakunnan yksityiselle kirkolliskokouksen päätökselle jumalallinen arvo. Tämmöistä päätöstä sanottiin syntyneeksi Pyhän Hengen vaikutuksesta, jopa silloinkin, kun se koski ulkonaisia järjestyskysymyksiä. Sittemmin annettiin tämmöinen valta ainoastaan yleisille kirkolliskokouksille, ja tämäkin rajoitettiin siten, että ainoastaan niille päätöksille, jotka koskivat oppikysymyksiä, annettiin jumalallinen arvo. Tämmöinen rajoitus kävi tarpeelliseksi, kun tahdottiin saada koko katolikunnan kirkolliselle järjestykselle jumalallista arvoa. Samalla tapaa rajoitettiin vähitellen myöskin piispan arvoa katolikunnassa. Aluksi annettiin jokaiselle piispalle valta antaa Kristuksen sijaisena kirkollisia säännöksiä. Sittemmin annettiin tämä valta ainoastaan korkeimmille piispoille. Ja vihdoin sai ainoastaan erehtymätön paavi tämän vallan. Askel askeleelta vei siis väärä peruste katolikuntaa eteenpäin, kunnes tämä kirkkokunnan rakennus pääsi huippuunsa erehtymättömässä paavissa.

Jumalan sanan ja Kristuksen käskyn halveksiminen vei katolikuntaa tähän turmioon. Paljon on luterikunnalla oppimista tästä kehityksestä. Aikanaan tulee sen tutkia kirkollista järjestystään ja tarkastaa, mihin määrään Raamatun ja uskonpuhdistuksen perusteet ovat sen piirissä himmentyneet. Alituinen puhe kirkollisen järjestyksen arvosta osoittaa, että sekin panee osaksi turvansa tähän. Paljon kuonaa on liittynyt historiallisessa kehityksessä Jumalan totuuteen, ja tämä kehitys kulkee tätä nykyä uskonpuhdistuksen perusteista poispäin. Parannus on tarpeen, ja se on täydellä todella tehtävä, jos tahdomme turmiota välttää.

Edellisestä käy selväksi, minkätähden Luterus niin kiivaasti vastusti katolikunnan kirkollista järjestystä, ja me ymmärrämme hyvin, minkätähden hän 10 päivänä joulukuuta 1520 Wittenbergin portin edessä poltti katolikunnan kirkollisen lain, samassa kun hän poltti paavin pannakirjan. Tällä teolla irrotti Luterus itsensä kokonaan katolisesta kirkokunnasta. Yhdistysside katolikunnan kanssa oli katkaistu. Se ei ollut sattumusta, että Luterus samassa julkisesti hylkäsi katolikunnan kirkollisen lain, kun hän erosi paavikunnasta ja rupesti Jumalan sanan perustuksella puhdistamaan kirkkoa, vaan se oli aivan asianmukaista. Sentähden, että tämä kirkollinen laki anasti itselleen jumalallisen arvon, vaikka se oli täynnä ihmisten sääntöjä, poltti Luterus sen.

Kirjoituksessaan kristilliselle aatelille sanoo Luterus, että „se olisi hyvä, jos kirkollinen laki

perinpohjin hävitettäisiin ensimmäisestä kirjaimesta viimeiseen asti“. „Hengellinen laki nimitetään siitä syystä hengelliseksi, että se lähtee hengestä — ei Pyhästä Hengestä, vaan pahasta“. „Kristillinen usko ja sääty saattavat hyvin pysyä voimissa ilman paavin sietämättömiä lakeja; niinpä, se ei voi tulla hyvin toimeen, ellei roomalaisia lakeja ole vähemmän, tahi elleivät ne katoa“. „Niin rauetkoon siis kokonaan Jumalan nimessä se, joka on perkeleen nimessä korottanut itsensä“. Ja kirjassaan Emseriä vastaan sanoo Luterus: „Sentähden olen kehottanut ja kehotan vielä, ettei ruveta semmoista uskonpuhdistusta puuhaamaan, kuin Emser viekoitellen esittelee, että tätä ihmisoppia ja hengellistä lakia parannettaisiin, sillä se on mahdotonta, vaan poltettakoon, poistettakoon, hävitettäköön se, ja käännettäköön asia aivan toisappäin, tahi olkoon sitä niin vähän kuin mahdollista, ja pidettäköön käytännössä ne kaksi virkaa, kirjaimen ja Hengen, jotka eivät voi pysyä voimissa, ellei ihmisoppia jätetä. Ja kohtuullista on, että ne (ihmisoppi ja hengellinen laki) väistyvät Jumalan kirjaimen ja Hengen edestä, koska ne näihin nähden ovat vahingollisia ja haitallisia“. Luterus tahtoo siis, että kirkko valvoo lain ja evankeliumin saarnaamista, mutta ihmisopin ja katolikunnan kirkollisen lain sanoo hän häiritsevän tätä saarnausta. Kun Luterus siis poltti katolikunnan kirkollisen lain, tiesi hän aivan selvästi, mitä hän tahtoi ja tarkoitti. Hän pani tällä teollaan julkisen vastalauseen koko katolikunnan kirkollista järjestystä vastaan. Samana vuonna, jona hän poltti tämän kirkollisen lain, kir-

jottaa hän: „Nyt on selvä, että roomalaisen kirkon ulkonainen yhteys ei tee kristityitä; niin ei sen arvostelukaan tee ketään harhaoppiseksi tai uskonluopioksi. Sentähden se ei voi olla totta, että roomalaisessa kirkossa oleminen on jumalallista järjestystä. Vaan sen täytyy olla julkinen, pilkkaa tekevä valhe, kun joku sanoo, että roomalaisen vallan ulkonainen yhteys on jumalallisen järjestyksen noudattamista“ (Rooman paavikunnasta). Eräässä saarnassa, jossa Luterus käsittelee Matteuksen 23 lukua, sanoo hän: „Tässä sinä myös näet kristillisen kirkon ainoan tunnuksen, joka on Jumalan sanan kuuleminen ja sille kuuliainen oleminen. Jos tätä puuttuu, niin anna sen aina vaan kerskata: kirkko, kirkko, mutta tuon puheen takana ei ole mitään. — Missä siis Jumalan sanaa kuullaan, siinä on Jumalan kirkko, vaikka tämä olisikin seimessä, jossa Kristus syntyi“. „Niin riippuu kaikki kokonaan sanasta“. „Kirkko ei ole piispainsauvat, ei tohtorit, ei lait, eikä paavi, sillä heillä ei ole evankeliumia. Meillä tulee olla sana sillä tavalla, että sitä kuulemme. Jollei evankeliumia kuulla, niin rakennettakoon kirkko smaragdista tahi kullasta, niin se on kumminkin perkeleen kirkko. Niin tekee siis Jumalan sana kirkon“ (Erl. Ausg. Bd. 45. S. 73 ss). Tällä tapaa tekee Luterus selvän ja jyrkän eroituksen Jumalan sanan ja ihmisten käskyjen ja säännösten välillä, ja hän perustaa kirkon kokonaan Jumalan sanaan. Sen sanoo hän tässä kirkon ainoaksi tunnukseksi, että Jumalan sanaa kuullaan ja että sille ollaan kuuliaisia. Missä tätä tunnusta ei ole, siinä ei ole mitään, vaikka kuinka paljon sanottai-

siin: kirkko, kirkko! Niin puhuu uskonpuhdistaja, joka tekee työnsä Jumalan nimessä ja Jumalan tahdon mukaan. Tätä perussääntöä unohdetaan usein. Kirkko ei siis ole mikään laitos, jonka perustuksena kirkollinen järjestys olisi, vaan kirkko on „pyhä kristillinen kansa, joka uskoo Kristukseen“, joka kuulee Jumalan sanaa ja on sille kuuliainen. Kristuksen seurakunta on „hengellinen valtakunta, jolla ei voi olla muuta päätä, kuin hengellinen, joka on Kristus“.

Vielä on kirkko Luteruksen käsityksen mukaan sekä näkyväinen että näkymätön. Se on näkyväinen, sillä Jumalan sanan ja sakramenttein hoitaminen on näkyväinen toimi. Tässä näkyväisessä kirkossa on Jumalan valtakunta tullut maan päälle. Sentähden täällä ei tule olla muuta hallitusta kuin Pyhän Hengen; Jumalan sanalle on täällä jätettävä valta, eikä ihmissanalle. Näkymätön on tämä kirkko, sillä Hengen hallitus ja seurakunnan kokoominen on näkymätön toimi. Missä sana ja sakramentit ovat, siellä on kirkko, ja Kristus hallitsee siellä sanan kautta. Luterus sanoo, että Raamattu aina puhuu samalla tapaa kirkosta. Se on Raamatussa „Kristuksen uskovaisten yhteys maan päällä“, mutta tavallista on myöskin puhua „kristikunnasta toisella tapaa. Tämän mukaan nimitetään kristikuntaa kokoukseksi jossakussa huoneessa tai seurakunnassa, hiippakunnassa, arkkihiippakunnassa, paavikunnassa, missä kokouksessa on olemassa ulkonaisia menoja, niinkuin veisaamista, lukemista, messupukua. — Vaikka tällä tapaa tehdään väkivaltaa sanalle „hengellinen“ tai „kirkko“, kun ulkonaiset asiat saavat tämän nimityksen, vaikka

asia koskee ainoastaan uskoa, joka . . . tekee kristittyä, on tämä tapa kumminkin tullut yleiseksi suureksi häiriöksi ja erhetykseksi monelle sielulle, joka luulee, että tällaiset ulkonaiset asiat ovat kristikunnan eli kirkon hengellinen ja todellinen olento. Tästä kirkosta, kun se ainoastaan tällaiseksi esiintyy, ei ole sanaakaan pyhässä Raamatussa, joka osoittaisi sen olevan Jumalan säätämän. — Hengellinen laki ja ihmis-sääntö nimittävät kyllä tällaiset asiat kirkoksi eli kristikunnaksi, mutta siitä me emme nyt puhu. — Tämä (ulkonainen, ruumiillinen) kristikunta hallitaan hengellisellä oikeudella ja papeilla kristikunnassa“ (Rooman paavikunnasta). Vielä tänä päivänä on tätä yleistä ja suurta häiriötä ja erhetystä, jota Luterus valittaa, olemassa, kun ulkonaisia asioita tehdään kirkon olennoksi. Näihin ulkonaisiin asioihin on useimpain mieli niin takertunut, että uskon elämä siitä kärsii. Vähäinenkin muutos näissä herättää pahennusta, vaikka vilppi uskon pyhimällä alalla ei saa sitä aikaan. Tämä ulkonainen kirkko on kyllä näkyväinen, mutta se ei ole oikea kirkko. — Luterus luettelee vielä seuraavia tunnuksia oikealle kirkolle: „Ensiksikin on tämä kristillinen pyhä kansa (kirkko) siitä tunnettava, että sillä on Jumalan pyhä sana“. „Toiseksi tunnetaan Jumalan kansa eli kristillinen pyhä kansa kasteen pyhästä sakramentista“. „Kolmanneksi — alttarin pyhästä sakramentista“. „Neljänneksi — avaimista, joita julkisesti käytetään“. „Viidenneksi tunnetaan kirkko ulkonaisesti siitä, että se vihkii kirkon palvelijoita tahi kutsuu ne, tahi että sillä on virkoja, jotka sen

täytyy asettaa. Sillä tarpeen on, että meillä on piispoja, pappeja eli saarnamiehiä, jotka julkisesti ja yksityisesti antavat, hoitavat ja käyttävät neljää yllä mainittua pyhää asiaa kirkon puolesta ja kirkon nimessä, jopa vielä paremmin Kristuksen asetuksen voimasta, niinkuin pyhä Paavali sanoo efesiläisille: „Hän on ihmisille lahjoja antanut — — hän on pannut muutamat apostoleiksi, muutamat profeetoiksi, muutamat evankelistoiksi, muutamat paimeniksi ja opettajiksi“ j. n. e. Sillä kansanjoukko ei voi tällöistä tehdä, vaan se on muutamille käskettävä tai uskottava. Sillä mitä siitä tulisi, jos jokainen tahtois puhua ja sakramenttejä tarjota, eikä kukaan tahtois antaa tilaa muille? Ainoastaan yhdelle on uskottava saarnaaminen, kastaminen, ripittäminen ja sakramenttein tarjoaminen, ja muiden tulee olla tyytyväisiä ja suostua siihen. Missä siis tällöistä näet, ole varma siitä, että siellä on Jumalan kansa ja pyhä kristillinen kansa“ (kirkonkokouksista ja kirkosta, vuonna 1539, Erl. Ausg. Bd. 25. S. 412 ss). Selvästi näkee Luterus, missä katolisen kirkon perusteelliset puutteet ovat, ja hän tahtoo saada perinpohjaista parannusta toimeen. Tilkkuja hän ei tahtonut panna vanhaan vaatteeseen, niinkuin paavikunnassa ruvettiin tähän aikaan tekemään, vaan hän tahtoi uudistaa kirkkoa Jumalan sanan mukaan. Siitä syystä oli se kirkollinen järjestys, joka anasti itselleen jumalallisen arvon, hävitettävä. Sentähden poltti Luterus katolikunnan kirkollisen lain.

Mutta kirkollista järjestystä tahtoo Luteruskin. Hän ei suinkaan tahdo tätä poistetuksi. Mutta Kris-

tuksen käskyille tahtoo hän annettavaksi ehdottoman arvon, ja ihmisten säännöille on annettava ainoastaan inhimillinen arvo. Kaikilla aloilla tahtoo Luterus järjestystä. Niin sanoo hän esimerkiksi sabbatin viettämisestä: „*Kun nyt sama meidän Heramme on tullut ja perustanut uuden, ijankaikkisen valtakunnan, joka on olemassa kaikkialla maailmassa, emme me kristityt enää ole sidotut tämmöiseen ulkonaiseen, erityiseen (sabbatin) pitämiseen, vaan meillä on vapaus, ellei sabbatti eli sunnuntaipäivä ole meidän mielestämme sopiva, valita maanantain tahi jonkun muun päivän viikossa ja siitä tehdä sunnuntaita: kuitenkin niin, että tässä on järjestystä, ja että meillä on sama päivä tai aika, joka on kaikille säädetty, niin, ettei jokaisen vallassa ole noudattaa erityistä tapaa semmoisissa asioissa, jotka koskevat koko joukkoa tai yleistä kirkkoa, tahi että yksityiset muuttaisivat määrättyä päivää tai aikaa, ellei erityinen yleinen hätä sitä vaadi. — Koska nyt sunnuntai yhteisesti on otettu meidän sabbatiksi eli pyhäpäiväksi, niin pysyköön se tämmöisenä, ainoastaan että me olemme herroja tämän yli, eikä se meidän yli. Sillä ei sekään olisi oikein, jos jokainen tahtois saada uutta toimeen päivään, hetkeen tai paikkaan nähden, vaan meidän tulee kaikkein tässä olla yksimieliset, ja kokoon-tua Jumalan sanaa kuulemaan“ (Saarna 17 sunn. Kolm., 1544, Erl. Ausg. Bd. 20. S. 220). Tällä tapaa tahtoo Luterus varjella kristillistä vapautta. Ulkonaisen järjestyksen tähden ovat tarpeelliset säännökset noudatettavat, mutta uskonnolliseksi käskyksi ei saa tehdä mitään, mitä ei kirkon Herra*

ole käskynä säätänyt. Siitä syystä ei Luterus salli, että ken vain tahtoo seurakunnassa saarnaa ja jakaa sakramentteja, vaan tämä toimi on uskottava määrätyle henkilölle, joka on Kristuksen asetuksen mukaan asetettava seurakuntaa hoitamaan.

Sentähden sanoo Luterus, että paavin hallitusta voitaisiin kärsiä, jos hän kristittyjen yhteyden tähden ja harhaoppien välttämiseksi hoitaisi virkaansa inhimillisen järjestyksen nimessä, mutta sitä ei voida kärsiä, että paavi tahtoo hallita Jumalan nimessä ja Jumalan käskystä. Inhimillisen järjestyksen tähden Luterus sanoo olevansa valmiina noudattamaan ihmisten sääntöjä, mutta hän panee tähän sen ehdon, että omatunto jätetään vapaaksi. Tätä ei kukaan saa sitoa. Kirjoituksessaan Emseriä vastaan, vuodelta 1521, sanoo Luterus, että paavin *„tulee vapauttaa meidät ihmissäännöistä, niin että me voimme vapaasti hänen sääntöjään noudattaa tahi olla noudattamatta; taikka jos meidän täytyy niiden alla olla, niinkuin olen opettanut ja vielä opetan, tulee hänen sallia ja myöntää, että saamme sanoa, etteivät ne ole meille tarpeen eivätkä meitä hyödytä, ja ettemme ole velvolliset niitä pitämään, ja että paavi on hirmuvaltias, ettei hänellä ole oikeutta näitä sääntöjä tehdä, ja että hän tässä tekee väärin, ja ettemme ole velkapa päät velvollisuudesta tai oikeuden vaatimuksesta häntä palvelemaan, vaan me teemme sen hyvästä vapaasta tahdosta“*. *„En pyydä irtaantua ihmissäännöistä ja opeista. Tahdon vaan, että omatunto pysyy vapaana“*. Tähän aikaan Luterus siis vielä tahtoi kärsiä voimassa olevaa järjestystä paavinkin vallan alla, vaikka tämä oli väärä, mutta hän

vaati omalletunnolle vapautta, ettei kristityn koskaan tarvitsisi tehdä omaatuntoaan vastaan. Mutta paavikunnan kirkollinen järjestys ei jättänyt omalletunnolle vapautta. Sentähden täytyi Luteruksen eritä tästä kirkkokunnasta.

Pontevasti terottaa Luterus Kristuksen valtaa kristillisessä seurakunnassa. Hän sanoo: „*Kristittyjen kesken ei saa, eikä voi olla hallitsijaa, vaan jokainen on toisen alammainen, niinkuin Paavali sanoo Room. 12. — Kristittyjen kesken ei ole muuta ylimmäistä, kuin ainoastaan Kristus itse ja hän yksin. Mitä hallitusta voi siellä olla, missä kaikki ovat yhdenvertaisia, ja missä kaikilla on sama oikeus, valta, tavara ja kunnia; eikä kukaan pyydä olla toisen hallitsijana, vaan jokainen tahtoo olla toisen alammaisena? — Mitä ovat siis papit ja piispat? Vastaus: Heidän hallituksensa ei ole esivallan hallitusta tahi valtaa, vaan palvelusta ja virkaa, sillä he eivät ole korkeampia tahi parempia kuin muut kristityt. Sentähden he eivät saa panna lakia eli sääntöä muiden päälle ilman näiden tahtoa ja sallimista, vaan heidän hallituksensa ei ole muuta kuin Jumalan sanan hoitamista. — Jotka nyt eivät usko, ne eivät ole kristityitä, eivätkä ne kuulu Kristuksen valtakuntaan, vaan maalliseen valtakuntaan, ja ne ovat miekalla ja ulkonaisella hallituksella pakotettavat ja hallittavat*“ (Maallisesta esivallasta, vuodelta 1523). Näin tulee Jumalan sanan olla ainoana hallitsijana kristittyjen kesken. Evankeliumi ja omatunto ovat vapaiksi jätettävät. Ne, jotka eivät taivu Jumalan sanan hallituksen alle, ovat maallisen lain voimalla hallittavat, sillä tämä

pakottaa kuuliaisuuteen. Kristuksen valtakunta on selvästi erotettava maallisesta vallasta. Kärsiä tulee kristityn paljo, mutta hän ei saa hyväksyä sitä, mikä on väärää. Kirjassaan Emseriä vastaan sanoo Luterus: „*Jos meillä on Raamattu ja jos Raamattu meitä hallitsee — johon Jumala epäilemättä tyytyy — mitä te ihmiset enempää meiltä tahdotte? Sentähden sanon: anna, Emser, meidän olla vapaina (omassatunnossa) — niin että oma-tunto jäisi paaville ja teille paavin puoluelaisille — niin me tahdomme aivan mielellämme pitää ja kärsiä näitä (ihmissääntöjä), niinkuin Kristus kantoj paulansa ja ristinsä, johon Juudas, paavin esiisä, hänet saattoi. — Mutta jos te tahdotte (kuten teette) väittää, että teillä on tähän oikeutta, ja että meidän tulee tätä oikeutena vastaanottaa ja hyväksyä — niinkuin jos murhaaja pakottaisi minua sanomaan, että hänellä on oikeus henkeni ja tavarani yli — niin tahdomme, Emser, huutaa ja sanoa: ei, niin kauan kuin olemme elossa“.* „Vääryyttä tahdomme teiltä kärsiä, mutta emme tahdo sitä koskaan hyväksyä“. Perusteellisesti selvä ja Raamatun mukainen on Luteruksen käsitys kirkosta, mutta perusteet ovat tässä kohden paljon himmentyneet luterisessa kirkossa. Kun muutokset käyvät tarpeellisiksi kirkonkin piirissä, on meillä syytä mieleemme teroittaa, mitä Luterus on tälläkin alalla opettanut. Kristus on kirkon ainoa hallitsija. Hänen käskyllään on ehdoton arvo. Ihmissääntö ei saa omaatuntoa sitoa. Jumalan sanalla on kristillinen seurakunta hallittava. Ulkonaisen järjestyksen tähden on muitakin sääntöjä tarpeen, jotka ovat inhimillisinä sään-

töinä noudatettavat. Paljon on täälläkin kärsittävää. Mielivalta ei saa päästä vallan päälle kristillisessä seurakunnassa. Ken ei tahdo Jumalan sanan alle taipua, se on maallisen lain voimalla kurissa pidettävä. Vallattomuutta Luterus ei kärsi.

Tunnustuskirjat ovat samalla kannalla kuin Luterus. Augsburgin tunnustuksessa sanotaan, että „*kristillinen seurakunta on pyhään yhteys, joiden kesken evankeliumia oikein opetetaan ja sakramenttejä oikein hoidetaan. Ja kristillisten kirkkojen oikeaan yhteyteen on kylliksi, että ollaan yksimielisiä evankeliumin opista ja sakramenttein hoidosta. Eikä kristillisten kirkkojen oikeaan yhteyteen ole tarpeen, että kaikkialla pidetään samankaltaisia kirkollisia menoja, joita ihmiset ovat säätäneet, niinkuin Paavali sanoo Efesiläisille: „Yksi ruumis, yksi Henki, niinkuin tekin olette kutsutut yhdenkaltaiseen teidän kutsumukseenne toivoon, yksi Herra, yksi usko, yksi kaste“ (4: 5, 6). Uskonpuhdistajat teroittavat tässä Kristuksen seurakunnan olentoa vastoin katolikunnan kirkkokäsitettä. Kristillinen seurakunta on pyhään yhteys, eikä tähän yhteyteen ole olennollisesti muuta tarpeen kuin puhdas evankeliumin saarna ja oikea sakramenttein hoito. Muu ulkonainen kirkollinen järjestys voi olla erilainen, sillä tämä ei kuulu seurakunnan olentoon.*

Puolustuskirja esittää laajemmalta tätä kohtaa. Tässä sanotaan muun ohessa: „*Kristillinen kirkko ei ole ainoastaan ulkonaisten tunnusten yhteys,*

vaan se on ennen kaikkea ijankaikkisten tavarain yhteys sisällisesti sydämissä, niinkuin Pyhän Hengen, uskon, Jumalan pelvon ja rakauden. Ja tällä kirkolla on myös ulkonaisia tunnuksia, joista se tunnetaan, sillä missä Jumalan sanaa puhtaasti saarnataan, ja missä sakramentteja tämän mukaan tarjotaan, siellä on todella kirkko, ja ainoastaan tätä kirkkoa nimitetään Raamatussa Kristuksen ruumiiksi“. Kirkko ei siis ole maallinen laitos, eikä se perustu ulkoaiseen järjestykseen.

Neljännessätoista kappaleessa puhuu Puolustuskirja „kirkollisesta hallituksesta“ ja sanoo tästä „Kirkollisesta hallituksesta opetetaan, ettei kukaan saa kirkossa julkisesti opettaa eli saarnata ilman säännöllistä kutsumusta“. Julkinen opettaminen ja evankeliumin saarnaaminen on siis kirkon hallitsemista. Tätä kohtaa selitetään kahdeksannessakolmatta kappaleessa seuraavalla tavalla: „Nyt opettavat meikäläiset, että avainten eli piispojen valta on evankeliumin mukaan Jumalan käsky ja valta evankeliumin saarnaamiseen, syntein anteeksiantamiseen ja pidättämiseen ja sakramenttien jakamiseen ja hoitamiseen“. „Tätä avainten eli piispain valtaa toimitetaan ainoastaan opettamisella ja Jumalan sanan saarnaamisella“. „Sentähden eivät nämä kaksi hallitusta, hengellinen ja maallinen, ole yhteen sekotettavat ja laskettavat“. „Sentähden on piispojen valta Jumalan oikeuden mukaan: evankeliumin saarnaaminen, syntein anteeksiantaminen, opin arvosteleminen ja sen opin hylkääminen, joka on evankeliumia vastaan, ja jumalattomien sulkeminen kristilli-

sestä seurakunnasta, joiden jumalaton elämä on julki tullut, ja tämän he tekevät ilman inhimillistä valtaa, ainoastaan Jumalan sanan kautta". Sentähden sanovat Tunnustuskirjat: „Mitä meidän siis on sanominen sunnuntaista ja muusta samalaisesta kirkollisesta järjestyksestä? Siihen antavat meikäläiset sen vastauksen, että piispat ja papit valvokoot järjestystä, että kaikki tapahtuu säädyllisesti kirkossa, ei niin, että me Jumalan armoa tämän kautta ansaitsisimme, eikä niin että syntejä sillä sovitettaisiin, taikka että omattunnot sillä sidottaisiin semmoista pitämään tarpeellisenä jumalanpalveluksena". „Kristillisen seurakunnan tulee pitää tällöinen järjestys rakkauden ja rauhan tähden, ja tällöisissä asioissa on kuuliaisuutta osoitettava piispoille ja papeille, ja tällöinen järjestys on pidettävä kirkossa, ettei toinen toista pahentaisi, ja ettei kirkossa olisi epäjärjестystä ja häiriötä. Kuitenkin niin, etteivät omattunnot sillä tule räsitetuiksi".

Katolikunnassa on kirkon hallitus oikeudellinen valta, joka toimii maallisen vallan tapaan. Uskonpuhdistajat käsittävät kirkon hallituksen hengelliseksi vallaksi. Niin oli avainten valtakina paavikunnassa myöskin oikeudellinen valta, jota hoidettiin maallisen oikeuden tapaan. Luterus sanoo avainten valtaa sanan hoitamisen vallaksi. Puheessaan ripistä ja sakramentista vuodelta 1524 sanoo hän: „Jos minä saarnaan syntein anteeksiantamusta, niin minä saarnaan oikeaa evankeliumia. Sillä tämä on evankeliumin ydin: Joka uskoo Kristukseen, hänelle annetaan hänen syntinsä anteeksi. Niin ettei kristillinen saarnamies koskaan voi

avata suutaan lausumatta syntein päästää“. Avainvalta ei ole Luteruksen käsityksen mukaan mikään muodollinen ja oikeudellinen valta, joksi sitä usein tahdotaan tehdä, vaan se on sielunhoitoa, ja sillä on voimaa ainoastaan jos Kristus puhuu rippisän kautta. Usea tahtoo saada paavikunnan rippiiä luteriseen kirkkoon.

Smalkaldin uskonkappaleet puhuvat kirkollisesta järjestyksestä samalla tapaa kuin Augsburgin tunnustus ja Puolustuskirja. Luterus sanoo näissä uskonkappaleissa, *„ettei paavikunta ole miksikään hyödyksi kirkossa, sillä se ei hoida kristillistä virkaa, ja sentähden täytyy kirkon jäädä ja tulla toimeen ilman paavia“* (Osa II, kapp. IV). Näiden uskonkappalten liitteessä sanotaan: *„Kun on kirjoitettu: „Tälle kalliolle tahdon minä rakentaa seurakuntani“, niin tulee meidän tunnustaa, ettei kirkko ole rakennettu yhden ihmisen vallalle, vaan se on rakennettu sille viralle, jolla on sama tunnustus kuin Pietarilla, nimittäin, että Jeesus on Kristus ja Jumalan Poika*“. *„Meidän Tunnustuksesamme ja Puolustuskirjassa olemme ylipäänsä kertoneet, mitä on ollut sanottavaa kirkollisesta vallasta. Sillä evankeliumi käskee niitä, jotka kirkkoa hoitavat, että heidän tulee saarnata evankeliumia, antaa syntejä anteeksi ja hoitaa sakramenttejä. Ja tämän lisäksi annetaan heille se valta, että he saavat sulkea kirkon yhteydestä ne, jotka elävät julkisissa synneissä, ja päästää niitä, jotka tahtovat parantaa itseään*“. Tähän tapaan teroitetaan Tunnustuskirjoissa, että evankeliumin saarnaaminen, avainten vallan käyttäminen, sakramentteihin jakaminen ja jumalattomien sulkeminen

kirkon yhteydestä on kirkollisen hallituksen hoitamista. Ja tämän hallituksen ne perustavat jumalalliseen oikeuteen. Ja nämä toimet ovat hengellisiä, joita hoidetaan „*ilman inhimillistä valtaa, ainoastaan Jumalan sanan kautta*“. Muut säännökset kirkollisessa järjestyksessä eivät ole näiden arvoisia. Tunnustuskirjoilla on siis sama käsitys kuin Luteruksella, kirkon järjestyksestä. Nekin asettavat Jumalan sanan yksin hallitsemaan kirkossa. Ihmissääntöä ne eivät päästä omaatuntoa sitomaan. Jumalan käskyn rinnalle se ei saa astua. Ulkonaisen järjestyksen tähden tarvitaan kirkossa inhimillisiä säännöksiäkin, mutta ne eivät ole uskon sääntöjä. Erotus Kristuksen käskyn ja ihmissäännön välillä pidetään täällä selvänä. Paljon puhutaan luterikunnassa tunnustuskirjoista ja niiden arvosta, mutta vähän huolitaan siitä, mitä ne opettavat. Aivan harvat lukevatkaan näitä, vaikka niistä puhuvat. Kirkollinen järjestys on osaksi saanut luterikunnassa saman arvon, kuin sillä on katolikunnassa. Ja Tunnustuskirjojen kiivas taistelu katolikunnan kirkollista järjestystä vastaan kohdistuu nyt osaksi luterikunnan omaan käsitykseen. Kun uskon voima heikkenee, etsitään luterikunnassakin turvaa kirkollisessa järjestyksessä. Parannus on kyllä tarpeen.

Tärkeää on että **kirkon ja valtion suhde** tässä kysymyksessä pysyy selvänä. Tunnustuskirjamme sanovat, „*ettei saa yhteen sekoittaa ja sulloa kahta valtaa, hengellistä ja maallista*“ (Augsb. Tunn. kapp. 28), ja Luterus terottaa tätä

alituiseen. Hän sanoo, että maalliset herrat tahtovat kirkkoa hallita, ja väärät papit ja harhahenget tahtovat valtiota järjestää; ylpeät ihmiset tahtovat maallista lakia muuttaa, vaikka heillä ei ole siihen käskyä, ja sekä hengelliset että maalliset herrat tahtovat muuttaa Jumalan sanaa. Niin on asian laita ylipäänsä vieläkin.

Sillä tapaa ovat kirkko ja valtio erotettavat, että kirkko uskon alalla vapautuu valtion vallasta, ja että valtio maallisella alalla vapautuu kirkon vallasta. Paavikunta oli orjuuttanut valtion. Mahtavimpain hallitsijain oli vihdoinkin täytynyt alistua paavin tahdon alle. Valtio pyysi vapautua tästä orjuudesta, ja uskonpuhdistus antoi valtiollekin arvonsa. Maallisissa on valtiolla hallitusvalta, mutta uskon alaa maallinen valta ei saa hallita, eikä se saa uskonnollisiin asioihin sekaantua. Sanan hoitamiseen valtio ei kelpaa, eikä kirkko kelpaa maallisia asioita hoitamaan.

Uskonpuhdistuksen aikakaudella vallitsi peruskohdassa toinen käsitys kirkosta ja valtiosta kuin nykyiseen aikaan. Uskonpuhdistajat sanovat, että kristikunnassa on kaksi hallitusta: hengellinen ja maallinen, ja molemmat kuuluvat kristikunnan käsitteeseen. Nämä eivät ole sillä tapaa erotettavat, että kirkko olisi kristikunnan edustaja, mutta että valtio jollakin tapaa olisi kristikunnan ulkopuolella, vaan molemmat kuuluvat kristikuntaan, vaikka niillä on erilainen toimi. Maallinen valta on Jumalan palvelija maallisissa asioissa, ja sen tulee valvoa ulkonaista rauhaa ja järjestystä. Sentähden tulee sen rangaista pahoja ja suojella hyviä. Ja koska julkinen harhaoppi häiritsee valtakunnan

rauhaa, tulee valtion, Luteruksen käsityksen mukaan, sitäkin rangaista. Luterus sanoo harhaoppia kapinaksi, joka nousee yhteiskunnan järjestystä ja kristikunnan yhteistä uskoa vastaan; vieläpä on se Jumalan pilkkaamista. Joka ei Jumalan pilkkaamisesta luovu, se on maanpakolaisuuteen ajettava, sillä hän on kapinoitsijan vertainen, joka ei ansaitse yhteiskunnan suojelusta saada. Ulkonaisen rauhanakin tähden ovat harhaopin levittäjät maasta ajettavat, elleivät he tahdo vaijeta, sillä he herättävät eripuraisuutta kansassa. Maallisella hallituksella on myös valta kieltää ja rangaista väärää yleistä oppia, ja sen tulee valita yksi oppi yleiseksi, sillä yhteiskunnan perustuksena tulee olla yksi ja oikea oppi. Luteruksen käsityksen mukaan tulee sentähden valtion hävittää väärä yleinen oppi ja suojella oikeaa oppia. Ja valtio on ainoa esivalta kristikunnassa, sillä kirkko ja valtio ovat saman kristikunnan jäseniä. Tästä syystä onkin ruhtinas sen kristikunnan hallitsija, johon kirkko ja valtio eriämättömästi kuuluvat. Sentähden on ruhtinas uskonpuhdistuksen aikaan kirkon etevin jäsen, mutta hän on toiselta puolen ruhtinaana uskonnon alalla hengellisen vallan alla. Nykyaikana ovat kirkko ja valtio ylipäänsä todella erinneet toisistaan, niin että kirkko kuuluu toiseen piiriin, valtio toiseen. Peruskäsite on tässä kohden muuttunut. Ruhtinas on nykyaikana erityisenä henkilönä kirkon jäsen, mutta maallisen vallan hoitajana on hän ulkopuolella kirkkoa. Kun uskonpuhdistajat ottivat hengelliseltä vallalta kaiken maallisen vallan, mutta samassa julistivat maallisen esivallan kristikunnan ainoaksi esivallaksi, antoivat he valtiolle suuremman vallan uskonnollisella alalla,

kuin uskonpuhdistuksen perusteet myönsivät. Tämä tärkeä kohta on syynä siihen, että uskonpuhdistajat liiaksi turvasivat maalliseen valtaan, kun he rupe-sivat uudistamaan kirkon elämää ja oloja. Luterus kehotti vuonna 1526 Sachsenin vaaliruhtinasta ryh-tymään kirkon tarkastamiseen.

Valaiseva on tässä kohden seuraava Luteruksen lausunto saksalaisessa messussa juuri vuodelta 1526. Hän sanoo: „*Kolmannen tavan, jolla olisi evan-gelisen järjestyksen oikea luonto, ei sopisi niin julkisesti esiintyä kaikenlaisen kansan keskellä, vaan niiden, jotka todella tahtovat olla kristi-tyitä ja evankeliumia tunnustaa kädellä ja suulla, tulisi kirjojuttua nimensä kirjaan ja ehkä kokoon-tua johonkuhun huoneeseen yksityistä rukoile-mista, kastamista, sakramentin nauttimista ja muiden kristillisten töiden toimittamista varten. Tämmöisellä järjestyksellä voisi tuntea niitä, jotka eivät käyttäydy kristillisesti, ja rangaista, parantaa, työntää pois tai pannaan laskea niitä Kristuksen säännön mukaan Matt. 18. — Lyhy-esti sanoen, jos meillä olisi semmoisia ihmisiä ja henkilöitä, jotka todella tahtovat olla kristi-tyitä, niin olisivat järjestykset ja tavat pian tehdyt. Mutta en voi enkä tahdo vielä semmoista yhteyttä eli seurakuntaa järjestää eli toimeen-panna, sillä minulla ei vielä ole ihmisiä eikä henkilöitä tähän, enkä näe monta, jotka tätä tahtovat*“. Tämä Luteruksen käsitys esiintyy kir-jassa, jossa hän tahtoo järjestää kirkon jumalan-palvelusta, ja se osoittaa selvästi, mimmoisen seura-kuntajärjestyksen Luterus katsoi vasituisesti kris-tilliseksi. Mutta hänellä ei ollut henkilöitä, jotka

olisivat voineet kannattaa tällöistä kirkollista järjestystä. Siitä syystä hän kääntyi hallituksen puoleen ja pyysi sen apua. Parempaa tilaisuutta tällöiseen kirkolliseen järjestykseen ei ole vielä tähän asti tullut. Kansaa voi kansakirkko parhaiten kasvattaa, kun sen piiriin jäävät uskonnollisesti edistyneimmätkin.

Saman saksalaisen messun esipuheessa sanoo Luterus: „*Ennen kaikkea tahdon minä ystävällisesti pyytää Jumalankin tähden kaikkia niitä, jotka näkevät tahi tahtovat seurata näitä meidän jumalanpalvelukseen kuuluvia säännöksiämme, etteivät he tee näistä välttämätöntä lakia, ja etteivät he näillä kiedo eli vangitse kenenkään omaatuntoa, vaan että he mielensä mukaan käyttävät kristillistä vapautta, kuinka, missä, jos ja kuinka kauan olot myöntävät ja vaativat, sillä me emme laske näitä säännöksiä liikkeelle siinä mielessä, että me tahtoisimme ketään ikeen alle panna ja hallita*“. Tällöisen arvon antaa Luterus kirkolliselle järjestykselle. Hän ei tahdo kenenkään vapautta sortaa, vaan rakkauden perustukselle tahtoo hän järjestystä seurakunnassa rakentaa. Vaaliruhtinaan avulla perusti Luterus uuden kirkollisen järjestyksen. Pappisvirka uudistettiin, ja piispan virka järjestettiin evankeliumin hengessä.

Vaikka uskonpuhdistajat tahtoivat erottaa hengellisen vallan maallisesta, jäi kirkolle kuitenkin oikeuden hoito muutamassa tällöisessä asiassa. Augsburgin Tunnustuksessa sanotaan: „*Että piispoilla muutoin on valtaa ja oikeuden hoitoa muutamissa asioissa, niinkuin avioasioissa ja kymmenyskysymyksissä, se on lähtenyt inhimillisen*

oikeuden voimasta“. Ja Smalkaldin uskonkappalten liitteessä sanoo Melanchthon: „*Sitten on oikeuden hoitoa olemassa asioissa, jotka katolisen oikeuden mukaan kuuluvat kirkolliseen oikeuteen tahi jäävät kirkollisen tuomioistuimen käsiteltäviksi, niinkuin varsinkin aviokysymyksissä. Semmoisen oikeuden hoidon ovat piispat ainoastaan inhimillisen järjestyksen tähden itselleen ottaneet*“. „*Paavi on aviokysymyksissä säätänyt paljon väärää ja kohtuutonta, jonka tähden esivallalla kyllä on syytä järjestää tämä oikeus toisella tapaa*“. Justinianon säännösten kautta joutuivat muutamat sekaasiat kirkollisen oikeuden käsiteltäviksi, ja paavikunnassa siirrettiin sitten paljon asioita tämän kirkollisen oikeuden piiriin. Uskonpuhdistus sai toimeen muutoksen tässäkin kohden, mutta muutamat sekakysymykset ja rangaistusasiat sekä kirkkokuri joutuivat kuitenkin kirkollisen oikeuden hoidettaviksi. Augsburgin valtiopäivillä sanoivat Sachsenin teologit mietinnössään: „*Piispoille jääköön heidän oikeudenhoitonsa*“. Sachsenin vaaliruhtinas jätti kyllä aluksi kaikki maalliset rangaistukset maallisen oikeuden hoidettaviksi. Aviokysymyksetkin olivat maallisen oikeuden tuomittavina, mutta oikeuden tuli ottaa kirkollisia virkamiehiä ja pappeja avukseen. Mutta maalliset oikeudet eivät toimittaneet tyydyttävästi tätä tärkeää tehtävää. Ja kirkkokuria he eivät ensinkään käsitelleet, vaikka vaaliruhtinas oli käskenyt heidän sitä tehdä. Aviokysymyksissä tulivat taas oikeusvirastot neuvottomiksi, sillä ne olivat epätietoisia siitä, tuliko niiden tuomita entisen kirkollisen lain mukaan tahi uskonpuhdistuksen perusteiden mukaan. Riitakysymyk-

sissä pyydettiin vaaliruhtinaan ratkaisua, mutta näitä kokoontui niin paljon ruhtinaan käsiteltäväksi, että täydellinen häiriö syntyi. Tämä antoi aiheita tuomiokapitulein perustamiseen, ja näille annettiin tuomiovalta avio- ja kirkkokurikysymyksissä. Melanchthon tahtoi hartaasti saada Saksan luteriseen kirkkoon piispanvirkaa, jolla olisi valta tuomita avio- ja kirkkokurikysymyksissä ja muissakin, ja hänestä oli tämä virka useasta syystä luteriselle kirkolle tarpeen, mutta häntä kohtasi jyrkkä vastustus, ja kun hän ei voinut toteuttaa toivettansa, tyytyi hän vihdoin tuomiokapitulein asettamiseen. Melanchthonin mielestä oli se perinjuurinen erhetys, jos arveltiin kirkon tulevan toimeen, ellei sillä ollut valtaa tuomita semmoisisissa kysymyksissä, jotka kuuluvat kirkon piiriin, tahi ovat sille yhteiset valtion kanssa. Luterus taas pelkäsi, että evankeliumi ja omattunnot tällä tapaa joutuisivat sortotilaan. Hän olisi kyllä, kuten hän sanoo, ottanut kirkon hoidettavaksi koko katolisen kirkon oikeuden toimen, jos se olisi ollut välttämättä tarpeen, mutta hän vaati vapautta evankeliumille ja omalletunnonle.

Kun ei kasvavaa häiriötä voitu muutoin poistaa, kehoitettiin vaaliruhtinasta vuonna 1537 järjestämään tuomiokapituleita, ja seuraavana vuonna tekivät Justus Jonas, Cruciger, Bugenhagen, Melanchthon, Schürpf ja Pauli ehdotuksen tuomiokapituleita varten, joiden tulisi hoitaa kirkollisia asioita, aviokysymyksiä ja muita sekaasioita. Luterus ja Brück olivat tätä työtä johtamassa. Näiden tuomiokapitulein tuli *„ylipäänsä hoitaa kirkollisia asioita ja ulkonaista kirkollista valtaa, kuria ja järjestystä“*. Niiden tuli pyytää saada toimeen

yhtäläisyyttä pappein opetuksessa ja kirkollisissa menoissa, valvoa sopua papiston piirissä, suojella pappeja sanankuulijain ynseyttä ja rasitusta vastaan ja pitää pappein elämää silmällä. Koko ulkonainen kirkollinen hallitus jäi täten tuomiokapitulein hoidettavaksi. Ne tuomitsivat ei ainoastaan pannaan, jonka kautta syyllinen kokonaan suljettiin pois kirkon yhteydestä, vaan myös ruumiillisiin rangaistuksiin, sakkoihin ja vankeuteen. Pannan kautta joutui syyllinen myöskin pois viraltaan ja ammatistaan. Papit erotettiin viroistaan määräaikaaisesti tai ainaiseksi. Rangaistusten toimeenpanoa varten annettiin tuomiokapituleille erityiset palvelijat, ja vankeiloita rakennettiin näitä hengellisiä tuomioistuimia varten.

Kasvava häiriö pakotti siis luterikuntaa asettamaan maallistakin tuomiooikeutta kirkon käsiin. Perusteet astuivat nyt käytännön alalle. Sekaasioita hoidettiin huonosti maallisissa oikeuksissa, ja kirkkokuri jätettiin kokonaan syrjään, vaikka vaaliruhtinas uskoi tämän maalliselle oikeudelle. Sentähden saivat tuomiokapitulit nämä toimet hoidettaviksi. Aluksi Luterus ei mieltynyt tähän muutokseen, mutta vuonna 1539 lausuu hän ilmi mielihyvänsä Wittenbergin tuomiokapitulin toimesta. Uusi syy tyytymättömyyteen oli hänellä kumminkin, kun tuomiokapitulit rupesivat käyttämään sitä katolikunnan kirkollista lakia, jota vastaan Luterus oli niin kiiwaasti taistellut. Lakimiehet sanoivat, että heidän täytyi noudattaa kirjoitettua lakia, kun heidän tuli tuomita, mutta Luterus ei tähän selitykseen tyytynyt, vaan moitti heitä ankarasti. Maallisissa asioissa, sanoo Luterus, tuomitkoot lakimiehet, mutta jos he

tahtovat kirkkoa hallita, ovat he temppeleitä eikä lakimiehiä. He tahtovat Kristusta hallita ja omia tuntoja sitoa. Luterus tahtoi senlaista hengellistä virastoa, joka hoitaisi uskonnollisia ja kirkollisia asioita, mutta jättäisi maallisen rangaistuksen hallitukselle. Melanchthon taas tahtoi pysyttää tuomiokapituleita maallisinakin tuomioistuimina, jotka voisivat tuomita myöskin maallisiin rangaistuksiin. Ja kun Luterus kuoli, saavutti Melanchthonin ja Brücken käsitys yleistä kannatusta, ja tuomiokapituleita perustettiin yllä mainitun alkuperäisen ehdotuksen mukaan. Ruhtinas antoi näille vallan tuomita maallisiin rangaistuksiin, sakkoihin ja vankeuteen, ja kaikkein alammaisten tuli osoittaa heille kuuliaisuutta. Uskonpuhdistuksen perustetta, jonka puolesta Luterus oli taistellut, loukattiin tällä tapaa. Kun tuomiokapitulit olivat maallisiakin tuomioistuuksia, joutuivat ne kirkollisetkin asiat, joista ne tekivät päätöksiä, maallisen vallan alaisiksi. Ruhtinas tuli tämän kautta kirkon hallitsijaksi. Brück, Jonas ja Melanchthon saivat tämän aseman aikaan vastoin Luteruksen tahtoa (Rudolph Sohm, Kirchenreihd, S. 506 ss).

Tuomiokapituleita oli kyllä tarpeen, jotka hoitivat kirkollisia- ja sekaasioita, mutta heidän toimipiirinsä laajennettiin liiaksi. Valtio hallitsee Jumalan nimessä maallisia asioita. Jos kirkko ottaa näitä hoidettavakseen, joutuu se tässä kohden valtion vallan alle. Mutta tämän kautta himmentyy kirkon suhde valtioon. Melanchthon ja Brück tahtoivat syystä kyllä kirkollista virastoa, joka ottaisi tehtäväkseen, mitä maalliset oikeudet eivät voineet oikein hoitaa, mutta kun tämän viraston toimipiiriin otettiin

asioita, jotka eivät ensinkään siihen kuulu, mentiin uskonpuhdistuksen perustetta ulommaksi. Luteruksen vastustus oli tässä kohden oikeutettu, ja nyky-aikana onkin tämän kirkollisen viraston toimi rajoitettu johonkin määrään semmoiseksi, kuin Luterus tahtoi sitä. Maalliset rangaistukset ovat siirretyt takaisin maallisen oikeuden määrättäviksi, eivätkä tuomiokapitulit enää vankeuteen tuomitse. Itsenäistä tuomiovaltaa heillä ei enää ole maallisella alalla. Perusteet ovat tärkeät, sillä ne vaikuttavat laajalle. Sentähden ovat perusteet pidettävät puhtaina.

Edellisestä käyvät johtopäätökset kirkon ja valtion keskinäisistä suhteista selviksi. Valtio ei perustu väkivaltaan, kuten paavikunta väittää, vaan oikeuteen, sillä se on Jumalan säätämä, ja se perustuu lakiin. Valtio kuuluu Jumalan valtakuntaan laajemmassa mielessä. Sentähden on valtiokin Jumalan palvelija, ja sen tulee hoitaa tehtävänsä Jumalan nimessä. Uskonpuhdistajat antoivat valtiolle sen arvon, jonka paavikunta koetti siltä riistää. Ihmisyyden aate määrää valtion toimintaa. Tämä luomakunta perustuu Jumalan luomisjärjestykseen. Ne Jumalan lait ja säännöt, jotka tässä piirissä valitsevat, ovat valtion perustuksena. Mikä on hyvää ja oikeaa tässä maallisessa piirissä, sitä tulee valtion valvoa.

Jumala hallitsee taivaita ja maata. Kun hän loi maailman, pani hän sen kehitykselle säännöt ja määrän. Tämän maailmasuunnitelman toteuttaa Jumala. Hänen tahtonsa on tätä kannattamassa, ja kaikki taivasten ja maan voimat vaikuttavat tämän suunnitelman toteuttamiseksi. Kun yksityiset ihmiset ja kansat toimivat tämän suunnitelman mukaan,

toteuttavat he tehtävänsä ja ovat onnellisia. Valtio-kin on tämän Jumalan maailmasuunnitelman palvelija. Sentähden tulee sen aina kysyä Jumalan tahtoa ja noudattaa sitä. Siihen määrään kuin valtio kunnioittaa ja noudattaa tätä Jumalan tahtoa on sillä arvoa ja pysyvää vaikutusta. Siihen määrään kuin se halveksii ja polkee Jumalan tahtoa joutuu se arvottomaksi ja aikanaan poljettavaksi. Jumalan suunnitelmaa ei valtio muuta, vaan tämä suunnitelma sortaa aikanaan jokaisen, joka asettuu sitä vastaan. Valtio ei siis ole itseksylläinen hallitsija, joka saisi toimia mielivaltansa mukaan, vaan sen tulee toimia Jumalan palvelijana.

Ei ole kellään oikeutta vaatia kuuliaisuutta toiselta omassa nimessään. Jumalan tahdon tulee kaikki hallita, ja valtiokin voi ainoastaan Jumalan nimessä vaatia kuuliaisuutta. Vanhemmat saattavat vaatia kuuliaisuutta lapsiltaan, sentähden että he Jumalan nimessä kasvattavat lapsensa Jumalalle. Opettaja saattaa ainoastaan Jumalan nimessä vaatia kuuliaisuutta sanankuulijoiltaan, kun hän puhuu heille Jumalan sanaa. Esivaltakin saattaa ainoastaan siihen määrään vaatia kuuliaisuutta alammaisiltaan, kuin se todella on Jumalan tahdon palvelija. Inhimillisellä lailla on arvoa ja pysyvää voimaa siihen määrään kuin se on Jumalan tahdon ilmauksena. Ainoastaan Jumalan palvelijana voi valtio kasvattaa kansaa. Se hallitus, joka Jumalan palvelijana toimii, saapi osakseen kansan kunnioitusta. Kunnioituksessa on aina rakkautta, mutta pelvossa on jotakin vihamielisyyttä. Joka ainoastaan pelkää esivaltaa ja lakia, hän toivoo tämän vallan loppuvaksi; mutta joka kunnioittaa esivaltaa ja lakia,

hän toivoo tämän vallan pysyväksi. Kunnioitus on sentähden aina tukemassa ja auttamassa esivaltaa, mutta pelko on sitä heikentämässä ja hajottamassa. Jos valtio siis perustaa valtansa mielivaltaan ja itsekkyyteen, voi se kyllä jonkun aikaa lakinsa turvassa pelvolla hallita kansaa, mutta se valmistaa itselleen aikanaan haudan. Jos valtio kasvattaa kansassa kunnioitusta lakia kohtaan, rakentaa se vakavan ja pysyvän vallan. Tätä kunnioitusta herättää valtio, jos se toimii Jumalan palvelijana. Jumalan valtakunnasta tulee valtionkin etsiä siunausta ja voimaa. Ellei se tätä tee, asettuu se pakanakunnan kannalle ja riistää itseltään ydinvoimansa. Pakanakunnan sivistyskansat ovat hävinneet, sillä niiltä puuttui kristinuskon armo ja elämä. Siihen määrään kuin nykyiset valtiot vieraantuvat kristinuskon perusteista, kasvaa heissä heikkous ja häiriö, ja pakanakunnan käsityskanta voittaa heissä alaa. Valtiolinen laki tahtoo tätä nykyä usein olla ihmistahdon ilmauksena. Puolue-olot ja puolue-edut ovat usein sitä laatimassa. Valtion alalla toimitaan usein ihmisten nimessä. Sentähden kadottaa laki yhä enemmän arvoaan.

Koska valtion ja kirkon tulee olla Jumalan palvelijoita, tulee heidän yhdessä valvoa kansan parasta. Ja valtion tulee edistää kansan siveellistä ja uskonnollista kehitystä ja suojella kansaa jumalattomuutta ja epäsiiveyttä vastaan. Jos valtio heittäytyy piittaamattomaksi kansan siveelliseen ja uskonnolliseen kehitykseen nähden, joutuu se epäuskon vallan alle, ja se herkee olemasta Jumalan palvelijana. Kun siveellinen ja uskonnollinen elämä raukee, ja ihmisyyden aate hälvenee, astuu aina

eläimellisyys esille. Valtiolla on sentähden oikeus vaatia kansalaiselta uskomista Jumalaan, sillä tämä usko on ihmisyyden perustuksena, ja valtion pyhänä velvollisuutena on valvoa kansan uskonnollisia ja siveellisiä etuja. Mutta usko Kristukseen on Jumalan lahja. Tätä uskoa ei ihminen voi toiselle antaa, eikä hän aina voi sitä toiselta vaatia. Mutta jos ihmiseltä puuttuu uskoa Jumalaan, on hän aina omantunnon ja ihmisyyden polkemalla omasta syystä joutunut tähän epäuskon asemaan.

Korkea on siis valtion tehtävä. Raamattu antaa pakanallisellekin esivallalle arvonsa. Paavali sanoo: „Jokainen olkoon esivallalle, jolla valta on, alammainen; sillä ei esivaltaa ole muutoin kuin Jumalalta; ne vallat, jotka ovat, ovat Jumalan säättämiä. Sentähden on jokainen, joka asettaa itsensä esivaltaa vastaan, Jumalan säännöstä vastaan; mutta ne, jotka ovat vastaan, saavat tuomion päälensä. Sillä ne, jotka vallan päällä ovat, eivät ole hyvintekijöille, vaan pahoille pelvoksi. Ellet tahdo esivaltaa peljätä, niin tee hyvää, ja sinä saat häneltä kiitoksen; sillä hän on Jumalan palvelija sinun hyväksesi. Vaan jos sinä pahaa teet, niin pelkää; sillä ei hän miekkaa hukkaan kannan; sillä hän on Jumalan palvelija ja kostaja sille rangaistukseksi, joka pahaa tekee. Sentähden tulee olla alammainen ei ainoastaan vihan tähden, vaan myös omantunnon tähden. Sillä sentähden te myös maksatte veroa; sillä ne ovat Jumalan palvelijoita, joiden tulee senkaltaisista lukua pitää“ (Room. 13: 1—6). Hirmuvaltiaat hallitsivat tähän aikaan Roomassa, mutta apostoli te-roittaa kuitenkin Rooman kristityille kuuliaisuutta

esivallalle. Jumalan tahto on kumminkin esivallan käskyä korkeampi. Jos esivalta, jonka tulee Jumalan palvelijana olla, antoi käskyjä, jotka olivat Jumalan tahtoa vastaan, niin kristityt eivät näitä käskyjä totelleet, vaan he sanoivat: „Tuomitkaa itse, jos se on oikein Jumalan edessä, että me enemmän kuulemme teitä, kuin Jumalaa“ (Ap. tek. 4: 19). Kun katolikunta riisti valtiolta kaiken arvon, oli se sentähden yhteiskunnalle ja kansoille suuresta arvosta, että uskonpuhdistajat antoivat maalliselle vallalle arvonsa.

Kirkon ei sovi valtiota hallita. Paavi sanoi, että kristikunta on ainoastaan yksi yhteiskunta, jossa on yksi ainoa valta, ja tämä valta kuului paaville. Valtion tuli muka ottaa valtansa paavilta. Kirkkovaltiossaan on paavilla aikanaan ollut kyliksi tilaisuutta toteuttamaan aatteensa tässä asiassa, mutta koe on huonosti onnistunut, ja kansa on mielellään siirtynyt paavin hallituksen alta pois. Kristus tuli maailmaan orjan muodossa, ja „hän nöyryytti itsensä ja oli kuolemaan saakka kuuliainen, jopa ristin kuolemaan asti“ (Fil. 2: 7, 8). Eikä palvelija ole Herraansa etevämpi. „Kristus jätti meille esikuvan, että meidän pitää hänen askeleitaan noudattaman“ (1 Piet. 2: 21). Palvelijalla ei sovi olla parempaa asemaa maan päällä, kuin Herralla oli. Kirkko ei saa ruveta maalliseksi hallitsijaksi, sillä Kristuksen valtakunta on hengellinen. Kun Kristus ilmestyy kirkkaudessa, silloin rakentaa hän valtakuntansa ulkonaiseksi vallaksi, jossa kirkko ja valtio yhdistyvät. Tämä valtio käsittää piiriinsä ihmisen koko luonnollisen ja henkisen elämän. Silloin yhdistyy inhimillinen ja jumalallinen, maa-

ilmallinen ja ylenmaailmallinen piiri. Tämä on Kristuksen valtakunta. Silloin alkaa kristikunnan hallitus aika. Siihen asti tulee sen täällä kulkea monen kärsimisen ja murheen kautta.

Kirkon tulee kasvattaa kansaa Jumalan valtakunnalle. Kirkon perusteena on taivaan valtakunnan armo Jeesusuksessa Kristuksessa. Jumalan valtakunta, joka on taivaissa, ja joka Jeesusuksessa Kristuksessa tuli maan päälle, on kirkon vasituinen elämäpiiri. Kristuksen seurakunta ei liiku maallisissa pyrinnoissä, vaan se liikkuu taivaallisissa. Sentähden eivät inhimilliset säännöt ja käsitteet saa täällä hallita. Kirkon peruste on siis toinen, kuin valtion. Mutta kirkolla ja valtiolla on myöskin yhteistä työtä, ja ne ovat molemmat Jumalan palvelijoita. Yleinen siveellinen ja uskonnollinen elämä on niillä yhteisesti hoidettavana. Sentähden onkin uskonpuhdistajain peruskäsitys kirkon ja valtion keskinäisestä suhteesta oikea. Niiden tulee molempain todella olla Jumalan palveluksessa, eikä niitä saa siihen tapaan eroittaa, kuin nykyaikana tehdään. Yleinen luopumus kristinuskon perusteista on vaikuttanut tämän eroittamisen. Valtio ja kirkko eivät ole yhtiöitä, jotka ovat ihmisten perustamia, ja jotka saisivat vapaasti laatia lakinsa oman mielensä mukaan, vaan ne ovat Jumalan säätämiä yhdistyksiä, joiden tulisi kuulua yhteen, ja joiden tulisi yhdessä vaikuttaa Jumalan tahdon mukaan. Mutta nykyaikana tehdään tavallisesti valtio ja kirkko maallisten yhtiöiden vertaisiksi, ja siitä syystä niitä usein kokonaan eroitetaan toisistaan, niinkuin ne eivät yhteen kuuluisikaan. Tämä käsitys ei ole kristinuskon, eikä uskonpuhdistajain.

Kirkon korkeimpana velvollisuutena on uskollisena oleminen kirkon Herralle. Sen tulee sentähden pysyä kristinuskon perusteissa. Totuuden tieltä se ei saa poiketa, eikä se saa vääryyttä ja erhetystä puolustaa. Siihen suuntaan kulkee nykyaikana sivistystyö, että juopa kirkon ja useimpain sivistyneiden välillä kasvaa. Kirkko ei voi tätä juopaa sillä tapaa poistaa, että se kieltäisi totuuden ja muodostaisi oppinsa kristinuskon perusteista luopuneiden mielipiteiden mukaan. Mutta puutteitaan ja virheitään tulee kirkon tunnustaa, ja sen tulee tehdä parannus, missä parannus on tehtävä. Jos valtion alalla perusteet pääsevät vallalle, jotka ovat ristiriidassa kristinuskon kanssa, käy kirkon ja valtion yhteistyö mahdottomaksi. Ero tulee silloin välttämättömäksi, mutta tämä ero tulee kansalle turmiksi. Amerikan yhdysvallat asettivat alusta alkaen kirkon ja valtion erilleen toisistaan, mutta uskonnollinen ja siveellinen häiriö on täällä ylen suuri, ja kansan enemmistö taantuu silminnähtävästi uskonnollisessa suhteessa. Amerikan olot todistavat tätä erottamista vastaan. Euroopan valtiot, jotka ovat muodostuneet kristinuskon perustuksella, eivät voi ilman suurta vahinkoa pitkän päälle kärsiä kirkon erottamista valtiosta.

Useat kyllä arvelevat, että yksityiset uskokunnat voisivat riittävästi valvoa kansan uskonnollista ja siveellistä kasvatusta, jos kirkko eroitettaisiin valtiosta, mutta kokemus ei ole antanut puolustusta tälle käsitykselle, ja asian luonto viittaa vastakkaiseen käsitykseen. Kansan yleinen siveellinen ja uskonnollinen elämä liikkuu ylipäänsä Jumalan yleisen ilmestyksen perustuksella. Mutta tämä piiri

kuuluu myös valtiolle, jonka tulee tätä uskonnollista ja siveellistä kehitystä valvoa. Ja tämä piiri kuuluu kristilliselle kirkollekin, sillä täällä tehdään valmistustyötä kristinuskolle. Tätä yleistä siveellistä ja uskonnollista elämää kansassa eivät yksityiset uskokunnat voi hoitaa, vaan täällä on uskollinen yhdysvaikutus kirkon ja valtion puolelta tarpeen. Ja tämä yleinen uskonnollinen ja siveellinen elämä on kansojen edistymiselle mitä suurimmasta arvosta, sillä se koskee kansan suurta enemmistöä. Kun kirkko ja valtio erotetaan toisistaan, jättää valtio uskonnollisen piirin kokonaan muiden hoidettavaksi, mutta sillä ei ole oikeutta tähän, sillä sen velvollisuus on sitäkin hoitaa. Ilman kirkon apua valtio ei voi pitää kansan enemmistöä uskonnollisen ja siveellisen kasvatuksen alla. Ja kun valtio eroaa kirkosta, täytyy kirkonkin vähitellen jättää tämä kansan yleisen siveellisen ja uskonnollisen elämän hoito, sillä se ei kykene yksin pitkän päälle pitämään kansan enemmistöä tämän kasvatuksen alla.

Uskonnon alalla tulee kyllä vapauden vallita, mutta niitä on olemassa tärkeitä uskonnollisia ja siveellisiä velvollisuuksia, joiden hoitamista kirkko ei voi yksin valvoa ulkopuolella vasituista piiriään. Ja kumminkin riippuu kansan menestys näiden velvollisuuksien oikeasta hoitamisesta. Tämmöisiä velvollisuuksia on esimerkiksi lasten uskonnollinen kasvatus. Sitä Luteruksen perustetta ei kukaan enää voi puolustaa, että valtiossa tulisi olla ainoastaan yksi uskonto. Mutta sitä tulee valtion vaatia, että kaikki kansan lapset kasvatetaan uskonnollisessa yhdyskunnassa, niin ettei lapsi jää ilman uskonnollista kasvatusta. Mielivalta on tässä kohden

rajoitettava, ja luonnolliselle hitaudelle on yllytin tarpeen, sillä kysymys ei koske ainoastaan yksityistä ihmistä, vaan koko kansan elinehtoja. Vasituksen uskon alalla ei voi pakkoa käyttää, mutta tällaiset yleiset velvollisuudet ovat ihmisyyden ensimmäisiä, ja valtion tulee ihmisyyttä kasvattaa. Kun kirkko erotetaan valtiosta, syntyy vähitellen se asema, joka oli olemassa ennenkuin kristinusko tuli Rooman valtion uskonnoksi. Kirkon ulkopuolelle jääpi kansan suuri enemmistö, joka on ilman vasituista uskonnollista hoitoa. Yksityiset uskonnolliset yhdyskunnat jäävät vaikuttamaan vähäisille aloille. Ja valtio muuttuu maallisen yhtiön kaltaiseksi, kun se ei enää hoida tärkeintä tehtäväänsä, jonka kautta se voisi olla Jumalan palvelija. Tällainen on itse asiassa aseman laita Amerikassa. Ja tämän kautta joutuu valtio tavallaan pakanakunnan valtiota alemmaksi, sillä tämä valtio tahtoi kumminkin olla Jumalan palvelijana, ja se koetti antaa kansalle jonkunlaista uskonnollistakin kasvatusta. Ylipäänsä kysyttiin pakanakunnassa valtiollisella alalla paljon enemmän Jumalan tahtoa, kuin nykyaikana kristillisessä valtiossa tehdään.

Yleisen siveellisen ja uskonnollisen elämän alalla on vakava ulkonainen järjestys tarpeen, joka tukee kansan kasvatusta. Jos kirkko erotetaan valtiosta, täytyy sen vähitelleen siirtyä vasitukselle alalleen, sillä se ei voi hengellisellä vallallaan yksin valvoa yleistä järjestystä niiden kesken, jotka eivät taivu Jumalan sanan hallituksen alle. Kirkko muuttuisi silloin yksityiseksi uskokunnaksi, ja se pääsisi niistä vaikeuksista, joiden taakan alla se nyt kärsii. Mutta seurauksena kirkon ja valtion erotta-

misesta olisi epäilemättä aikanaan yleinen uskonnollinen ja siveellinen rappiotila. Kansan enemmistö jäisi kaiketta uskonnollisetta kasvatuksetta, ja hitauden laki vaikuttaisi laajalta turmiota tuleviin polviin. Kun usea kirkon piirissä puolustaa kirkon ja valtion erottamista, ei hän ole tarkempaan ajatellut, mitä seurauksia tästä syntyisi kansalle. Näiden seurausten tähden kirkon ei tule tätä eroa toivoa, eikä se voi omin ehdoin särkeä sitä yhteyttä, joka Jumalan säätämänä on olemassa kirkon ja valtion välillä, mutta jos tämä ero käy välttämättömäksi, ja jos tätä eroa pannaan toimeen ilman kirkon suoranaista myötävaikutusta, niin sen ei sovi sitä vastustaa. Kristuksen seurakunta saapi silloin vapaasti toimia.

Väärä on myöskin se peruste, jonka mukaan valtion tulee hallita kirkkoa. Tämä on pakanakunnan peruste. Kun pakanakunnan uskonto liikkui yleisen uskonnon piirissä, kävi se valtiolle mahdolliseksi hallita uskonnollista yhdyskuntaa. Mutta Kristuksen seurakunta ei ole tästä maailmasta; sen tähden valtio ei voi tätä uskonnon alaa hallita. Jos se yrittää tätä tehdä, saattaa se vaan tuhoa aikaan. Vieno on kristinuskon kukka; ei se kärsi valtion lain hoitoa. Kristinuskoko voitti Rooman mahtavan valtakunnan. Eivät nykyisetkään valtiot kykenisi sitomaan kristinuskon voimaa, jos kristikunnan täytyisi puolustukseen ruveta, sillä tämä on Jumalan käden tukemana.

Kansan menestykselle on siis tarpeen, että kirkko ja valtio toimivat yhdessä. Kumpaisenkin tulee pyytää Jumalan tahtoa noudattaa. Valtio valvoo oikeutta ja pitää lain perustuksella huolta kansan ruumiillisesta ja hengellisestä edistymisestä.

Kirkko toimii Jumalan armon perustuksella, ja se pyytää kasvattaa kansaa ijankaikkista elämää varten. Yleistä siveellistä ja uskonnollista elämää nämä hoitavat yhteisesti. Kun kirkko ja valtio toimivat eri perusteiden turvissa, on se johdonmukaista, että he ovat vapaat toisiinsa nähden. Tätä keskinäistä vapautta teroittavat Luterus ja Tunnustuskirjat. Mutta tämä vapaus ei laske heitä erilleen toisistaan, sillä niiden tulee olla Jumalan palvelijoita ja kansan kasvattajia. Lakitieteenkin alalla on sentähden toivottu, että protestanttisuuden peruste, joka vaatii kirkolle vapautta opin, kirkollisen järjestyksen ja kirkollisten säännösten alalla, täydellisesti toteutettaisiin, ja että valtion ja kirkon keskinäiset oikeudet ja velvollisuudet tarkkaan erotettaisiin toisistaan. Vapaana, Jumalan säätämänä ja Kristuksen perustamana yhdistyksenä, tulee kirkon toimia vasi-tuisella alallaan. Uskonnollisella alalla ovat kirkon jäsenet vapaina, mutta valtiollisessa suhteessa ovat he valtion hallittavina. Ihmiskunnan ijankaikkinen tulevaisuus on kirkon valvottavana; ja se tahtoo perustaa siveellisyyden, joka on yleistä siveellisyyttä korkeampi. Ja siveellisten tarkoitusten mukaan valtiokin hoitaa maallista oikeutta. Nykyistä maallista elämää varten kehittää valtio siveellisesti ihmisen ruumiillista ja hengellistä olentoa; sentähden täytyy sen kysyä mielialaa, ja sillä tulee olla henkisiä tarkoituksia. Koska valtio pyytää ihmisyttä kasvattaa, tulee sen myös valvoa uskonnollisia tarkoituksia. Ilman uskontoa ei löydy ihmisyttä. Eikä valtioitakaan ole ollut ilman uskontoa. Missä uskonnot raukesivat, siellä hajosivat valtiotkin. Ilman uskontoa ei valtio voi pysyä voimissa.

Lain käsky ja pakko rajottavat pahan ulkonaisen ilmenemisen, mutta opetus ja kasvatus ovat tarpeen uskonnolliseen ja siveelliseen kasvatukseen. Sentähden tulee valtion pitää huolta oppilaitoksista, joissa opetusta ja kasvatusta annetaan kansan lapsille. Valtio ei saa olla piittaamaton kansalaisten uskontoon nähden, vaan sen tulee etupäässä tukea sitä uskontoa, joka parhaiten edistää kansan uskonnollista ja siveellistä elämää. Ja sen tulee vastustaa tahi rajoittaa semmoisia uskontoja, jotka siveellisyyttä polkevat. Kun uskontoa poljetaan, poljetaan valtion perustusta. Sentähden tulee valtion rankaista Jumalan pilkkaamista, uskonnon herjaamista ja epäsiveyttä. Mutta pakkoa valtio ei saa käyttää uskon vasituisella alalla. Ulkonainen valta kuuluu kyllä valtiolle, mutta sen tulee sitä hoitaa Jumalan nimessä. Valtion toimi yleisen siveellisen ja uskonnollisen elämän hyväksi on kansan valmistamista kristinuskolle, ja kirkko kasvattaa sitä mielialaa, jota valtio tarvitsee. Lain pakolla valtio kurittaa ja rajottaa syntiä, mutta se ei voi kasvattaa vapaaehtoista kuuliaisuutta ja rakkautta hyvään. Tätä vaikuttaa kirkko, kun se toimii Kristuksen nimessä ja hengellisellä voimalla hoitaa Jumalan armoa Kristuksessa. Kirkko on etevin voima sitä laittoisuuden henkeä vastaan, joka pyytää ihmiskunnan siveellistä ja uskonnollista perustusta hajottaa.

Kirkollinen järjestys on siis kirkolle välttämättä tarpeen, sillä kirkko ei tule toimeen ilman järjestystä. Mutta uskon piirissä ei löydy muuta lakia, kuin Kristuksen käsky. Evankeliumin tulee täällä vapaasti vallita. Tällä alalla hallitsee Kristus sanansa ja Henkensä kautta. Raamatun ja uskon-

puhdistuksen peruste on luterikunnassa puhtaana säilytettävä. Mutta kirkollinen järjestys on tarpeen vasituisen uskon piirin ulkopuolellakin. Minkä Kristus ja hänen apostolinsa ovat tälläkin alalla yleiseksi säännöksi kristikunnalle säätäneet, se on pyhänä sääntönä pysytettävä. Mutta ulkonaisen järjestyksen tähden on täällä muitakin säännöksiä tarpeen, ja näillä on ainoastaan inhimillinen arvo. Ne ovat sentähden muutettavat sen mukaan kuin kansojen olot ja kirkollinen asema muuttuvat, eivätkä ne saa koskaan olla riidassa kristinuskon perusteiden kanssa. Omilletunnoille ei saa ihmissäännöistä tehdä pauloja. Ja kirkon tulee edelleenkin pitää huolta jäsentensä siveellisestä ja uskonnollisesta elämästä ja kehityksestä. Sitä varten ovat kirkolliset virastot ja laitokset tarpeen.

III. Avioliitto.

Avio on korkein ja täydellisin yhdistys eri henkilöiden kesken maan päällä. Jumala on säättänyt tämän. Ihmiskunta on jaettu kahteen sukupuoleen, jotka ovat sekä ruumiillisesti että henkisesti eroitetut toisistaan. Sentähden on aviossa toinen sukupuoli toisen täyteenä. Mies ja vaimo yhdistyvät tässä Jumalan säännöksen mukaan ruumiin ja sielun puolesta koko maallisen elämän ajaksi. Kun Jumala oli luonut Aadamin, sanoi hän: „Ei ole ihmisen hyvä olla yksinään. Minä tahdon tehdä hänelle avun, joka on hänelle sopiva“ (1 Moos. 2: 18). Ja Kristus sanoo, osoittaen tähän Raamatun paikkaan: „Ettekö ole lukeneet, että hän, joka alusta loi, loi heidät mieheksi ja vaimoksi, ja sanoi: Sentähden pitää miehen luopuman isästään ja äidistään ja oleman sidottu vaimoonsa, ja ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi. Niin eivät he enää ole kaksi, vaan yksi liha. Jonka siis Jumala yhteen sovitti, sitä älköön ihminen eroittako“ (Matt. 19: 4—6). Raamattu sanoo siis sen aiheeksi vaimon luomiseen, ettei miehen ollut hyvä yksin olla. Avio tahtoo täydentää sitä yksipuolisuutta, mikä on ruumiillisessa ja sielullisessa suhteessa olemassa miehen ja naisen olennossa. Kun Kristus sanoo, ettei-

vät mies ja nainen „enää ole kaksi, vaan yksi liha“, tahi että „ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi“, tarkoittaa hän miehen ja naisen täydellistä yhdistymistä aviossa. „Liha“ tietää Raamatussa myös ihmisen henkistä luontoa, semmoisena kuin tämä on ruumiillisuuden määrättävänä. Raamattu ei koskaan käytä sanaa „liha“, kun se ainoastaan tahtoo osoittaa ihmisen ruumista, vaan se käyttää aina silloin sanaa „ruumis“. „Lihalla“ tarkoittaa se myöskin ihmisen henkistä olentoa. Avio ei siis ole ainoastaan ruumiillinen yhdistys, sillä tällaista on olemassa avion ulkopuolellakin epäsideyden piirissä. Eikä avio ole ainoastaan henkinen yhdistys, sillä sitäkin on olemassa myöskin avion ulkopuolella. Vaan avio on miehen ja naisen yhdistyminen korkeimpaan henkiseen ja ruumiilliseen yhdistykseen koko maallisen elämän ajaksi. Siitä syystä onkin avioliitto sukulaisten kesken turmiollinen. Yhdenlaisia ruumiillisia ja henkisiä taipumuksia on usein olemassa sukulaisten kesken, ja nämä kasvavat yhä, kun sukulaiset menevät avioon, mutta ne taantuvat ja poistuvat muiden aviossa. Usein syntyy mielensairauttakin sukulaisten lapsissa. Se voima, joka oikeassa aviossa yhdistää miehen ja naisen, on toisen siveellinen ja henkinen arvo. Ellei toinen pidä toista arvossa, on henkinen yhdistys mahdoton. Tässä vaikuttaa myöskin sukupuoli eroitus, mutta siveyden voima säilyttää kainouden, ja toinen pyytää toista sen henkisen ja siveellisen arvon tähden, jonka hän toiselle antaa. Sentähden loukkaa myöskin monivaimoisuus avion olentoa ja perustetta. Kristinuskon piirissä ei monivaimoisuus ole mahdollinen.

Korkea on avion tarkoitus. Raamatussa ver-rataan Kristuksen suhdetta seurakuntaan avioon. Apostoli Paavali sanoo efesiläisille: „Ei ole kukaan omaa lihaansa koskaan vihannut, vaan hän elät-tää ja holhoo sitä, niinkuin Kristus seurakuntaa, sillä me olemme hänen ruumiinsa jäsenet, hänen lihastaan ja luistaan. Sentähden pitää miehen jättämän isänsä ja äitinsä ja oleman sidottu vai-moonsa, ja ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi. Tämä salaisuus on suuri; mutta minä puhun Kristuksesta ja seurakunnasta“ (Ef. 5: 29—32). Korkeammalle ei voida avion arvoa koroittaa. Ihmi-nen on Jumalan kuvaksi luotu. Aviopuoliso rakas-taa puoliossaan tätä Jumalan kuvaa. Tämän kautta saapi aviollinen rakkaus korkean siveellisen ja us-konnollisen perustuksen. Raamattu sanoo: „Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja vaimoksi loi hän häntä“ (1 Moos. 1: 27). Kristitty kunnioittaa avio-liittoa Jumalan pyhänä järjestyksenä, ja hän kieltää aviossakin itsensä, ja rakkaudessa hän valvoo toisen parasta. Ihmisen ruumiin tulee olla Pyhän Hengen templinä. Sentähden kristitty ei anna ruumistaan epäsiiveyden saastutettavaksi, vaan hän pyytää avi-ossa itselleen ja puolisolleen pyhitystä. Se itsekkyyys ja synti, jonka kanssa ihmisen täytyy maan päällä taistella, pakottaa häntä Jumalan tykö apua ja armoa etsimään. Kaikissa elämän tehtävissä, jotka Jumala on ihmiselle säätänyt, pyytää kristitty olla puolisolleen avuksi, ja korkeimpana määränä on heillä aina taivaallinen kotimaa.

Rakkaudessa ovat aviopuolisot yhdistetyt. Sen-tähden pyytää toinen rakkaudessa toisen parasta.

Mutta Jumala on pannut miehen vaimon pääksi. Tämä on Jumalan säättämä järjestys aviolle. Senthden kunnioittaa kristitty tätä sääntöä Jumalan tahtona. Eikä aviossa ole onnea, ellei Jumalan järjestystä noudateta. Jumalan edessä ovat mies ja vaimo yhdenarvoisia, sillä Jumala on heidät molemmat luonut ja lunastanut Kristuksessa, ja Jumala on kutsunut molempia ijankaikkisen elämän osallisuuteen. Mutta maallisessa suhteessa on Jumala asettanut miehen vaimon pääksi. Kodin piirissä on mies johdattajana, ja hänellä on ohjaava valta perheen ulkonaisissa suhteissa. Mutta hän ei saa itsekkyydessä kotia hallita, vaan hänen tulee rakkaudella johtaa kodin elämää. Eikä hän saa omaa mielivaltaansa noudattaa, vaan hänen tulee Jumalan tahtoa tehdä. Vaimolla on vasituinen toimialansa kodin hiljaisessa piirissä. Tämä toimi soveltuu vaimon luontoon, ja uskollisuudella ja rakkaudella ohjaa hän tätä piiriä Jumalan puoleen. Miehiä käskee Raamattu rakastamaan vaimojaan, niin etteivät he ole tylyjä heitä vastaan, sillä mies tarvitsee etupäässä tätä käskyä. Vaimoa käskee Raamattu olemaan alammainen miehelleen ja pyytämään sisällisen ihmisen kaunistuksia, sillä vaimo tarvitsee parhaiten tätä käskyä. Avion siunaus riippuu siitä, että Jumalan säättämä järjestys saa hallita kodin piirissä. Kristuksessa pyytävät kristilliset aviopuolisot puhdistaa ja pyhittää rakkautensa, niin että he joka päivä voivat, kun he pysyvät Jumalan armon ja Hengen kasvatuksen alla, olla toisilleen avuksi ijankaikkisen elämän käsittämisessä. Kristuksen suhde seurakuntaan on kristillisen avion korkea ja pyhä esikuva. Ja Jumalan määräämä

sääntö miehen ja vaimon keskinäiselle suhteelle on perheelämän tukena. Ulkopuolella aviota ei miestä ole asetettu naisen pääksi, mutta aviossa on hän vaimon pääksi pantu. Synnin tähden syntyy tässäkin suhteessa paljon onnettomuutta, kun mies käyttää valtaansa väärin, tahi vaimo pyytää miestänsä hallita. Ainoastaan Jumalan armo luopi oikean suhteen miehen ja vaimon välille. Apostoli sanoo: „Vaimot, olkaa miehillenne alammaiset Herrassa, niinkuin kohtuullista on. Miehet, rakastakaa vaimojanne, älkäätkä olko tylyjä heitä vastaan“ (Kol. 3: 18—19). Kun tätä sääntöä rakkaudessa noudatetaan, silloin on miehen ja vaimon suhde aviossa oikea. Herrassa kunnioittaa vaimo miestänsä, ja Herrassa rakastaa mies vaimoaan. Jumalan sääntöä ja tahtoa noudattamalla syntyy aviollinen onni.

Avio yhdistää miehen ja vaimon maallisenkin tehtävän täyttämiseen. Raamattu sanoo: „Jumala siunasi heitä, ja Jumala sanoi heille: Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maata, ja tehkää se itsellenne alammaiseksi; ja vallitkaa kalat meressä ja taivaan linnut, sekä kaikki eläimet, jotka maan päällä liikkuvat“ (1 Moos. 1: 28). Avio on siis tarpeen myöskin ihmiskunnan maallisen tehtävän toteuttamiseksi. Miehellä ja vaimolla on tässä kohden kumpaisellakin oma työnsä, mutta toinen on tässäkin toiselle avuksi.

Avion luontaisena perustuksena on rakkaus. Jumala pani ihmisen luontoon rakkauden väkevän vietin. Jumala on rakkaus. Koko hänen olentonsa on rakkaus. Hän loi rakkauden taipumuksen ihmisiin. Rakkaus vanhempiin, sukulaisiin ja isänmaahan

asuu luontaisena viettinä ihmisen sydämessä. Mutta vienoin on siveä rakkaus nuorukaisessa ja neidossa. Tämä rakkaus on avion luonnollisena perustuksena. Missä ei tätä rakkautta ole, siellä ei avio voi tulla onnelliseksi. Mutta avio ei ole siltä aina solmittava, missä rakkautta on, sillä milloin ihminen ei vaella Jumalan kasvojen edessä, syntyy usein rakkaus niidenkin kesken, joiden välillä Jumala ei tahdo aviota rakennettavaksi. Paljon onnettomuutta syntyy maailmassa siitä, että aviota kevytmielisesti solmitaan. Ja luontainen rakkaus on ajallisuuden lapsi. Sekin kuihtuu niinkuin kedon kukka, ellei se saa puhdistusta, voimaa ja lämmintä ylhäältä.

Kristitty tahtoo rakentaa kristillistä aviota. Hän pyytää ennen kaikkia Jumalan siunausta, kun hän aikoo aviota solmita. Jumalan tahtoa hän tässä kysyy, sillä hän tietää, että onni on ainoastaan saatavana Jumalan tahtoa noudattamalla, ja hän tietää, että se on paras lohdutus elämän vaiheissa, kun ihminen tietää kulkevansa Jumalan määräämiä teitä. Sentähden rakentaa kristitty avionsa Jumalan kasvojen edessä, ja hän pyytää Jumalan armoa kodin auringoksi, josta elämää ja lämmintä säteilee perheen elämälle. Jumalan Henkeä pyytää kristitty joka päivä hallitsemaan kodin jäseniä. Jumalan rauhaa pyytää hän kodin asukkaille virvoitukseksi. Jumalan sanaa käyttää hän kodin kynttilänä, joka valaisee perheen jäsenten polkuja ja antaa kodin asukkaille sielun ravintoa. Ja koska avio on elämän yhdistys, joka käsittää kaikki elämän suhteet, ja koska avion tarkoitus on niin korkea, pyytää kristitty semmoista puolisoa, joka tahtoo hänen kanssaan vaeltaa Jumalan kasvojen edessä ja etsiä

ijankaikkista elämää. Vanhempain tahdolla on kyllä tässä kohden suuri arvo, ja lasten tulee vanhempainsa tahtoa kysyä, mutta vanhemmat eivät saa tässä käyttää mielivaltaa, eivätkä he saa pakottaa lapsiaan semmoiseen avioon, johon nämä eivät tahdo mennä. Rakkautta aviossa tarvitaan, ja tämä ei synny käskystä. Eikä vanhemmilla ole valtaa ehdottomasti kieltää lastaan avioon menemästä, sillä tämä on Jumalan tahdon mukaan rakennettava, jos velvoitus tähän astuu ihmisen eteen. Ulkonaiset edut eivät saa olla määräämässä tässä pyhässä asiassa, ja Jumalan eteen tulee vanhempain uskollisesti mennä, kun heidän tulee antaa neuvoa lapsilleen tässä asiassa. Vanhempain siunaus on lapselle tärkeä aviotakin rakentaessa. Uskon elämä ei ole nuoruuden aikana vielä kypsynyt, mutta uskonnollinen mieliala on tarpeen avioon meneville.

Vieras on ihminen maan päällä. Muukalaisena hänellä ei täällä ole pysyvää majaa, vaan hänen täytyy täältä lähteä, kun maallinen elämä loppuu. Mutta kodin hiljaisessa rauhassa saapi matkamies nauttia lepoa, ja sen piirissä hän kasvaa oikeaa kotia varten. Sentähden on meillä koti maan päällä, että meillä on koti taivaassa. Sentähden on meillä isä maan päällä, että oikea Isä on taivaissa. Maallisen kodin tulee sentähden pyytää muodostua taivaallisen kodin kaltaiseksi. Taivaissa on kodin oikea esikuva. Kun Jumalan Henki hallitsee kotia, silloin asuu tässä Jumalan rauha. Kun Jumalan tahto on kodin hallitsijana, silloin asuu siellä sopu. Kun Jumalan rakkaus yhdistää kodin jäsenet, silloin on oikea onni asustunut perheen piiriin. Ei rikkaus, ei maallinen kunnia, eikä ulkonainen sivistyskään,

vaikka se kyllä on hyvä ja tarpeellinen, tee kotia onnelliseksi, vaan sen tekee Jumalan rauha ja Jumalan rakkaus. Mielellään tuli Kristus Betanian hurskaaseen perheeseen, kun juutalaisten riidat ja epäusko väsyttivät häntä, ja hän tulee vieläkin vieraaksi perheen hiljaiseen piiriin ja viihtyy siellä, kun uskovan sydän häntä ikävöi. Jumalan tahto hallitsee kaikki taivaissa; se ohjaa tähtien kulkua ja hoitaa koko luomakuntaa. Se tahtoo johdattaa maallisen kodin jäseniäkin oikeaan kotiin. Hyvä on se koti, missä Jumalan pelkoa ja Jumalan rakkautta on. Huono on se koti, missä maailman turha henki ja maailman himot hallitsevat.

Vaikka avion tarkoitus on niin korkea, ei naimattomuus kumminkaan ole mikään onnettomuus. Apostoli Paavali sanoo naimattoman tilaa hyväksi (1 Kor. 7: 1, 26), jopa paremmaksikin naimisessa olemista. Hän sanoo: „Joka naittaa, hän tekee hyvin; mutta joka ei naita, hän tekee paremmin“ (1 Kor. 7: 38). Apostoli ei tässä sano ilmoittavansa Herran käskyä, vaan hän lausuu oman mieliteensä. Syyksi tämän neuvon antamiseen sanoo apostoli sen yleisen ahdingon, joka silloin oli olemassa, ja sen suuremman vapauden Herran palvelimiseen, mikä naimattomalla on. Hän sanoo: „Minä luulen siis sen hyväksi nykyisen ahdingon tähden, että ihmisen on hyvä niin olla“. „Minä tahtoisin, että olisitte ilman murhetta. Naimaton huolehtii niitä, jotka Herran ovat, kuinka hän Herralle kelpaisi. Mutta nainut huolehtii maailmallista, kuinka hän vaimolle kelpaisi. Erotus on vaimon ja neitseiden välillä: naimaton huolehtii niitä, jotka Herran ovat, että hän olisi pyhä sekä ruumiin

että hengen puolesta; mutta nainut huolehtii niitä, jotka maailmaa ovat, kuinka hän miehelle kel-
paisi. Mutta tätä sanon minä teidän hyväksenne,
en pannakseni paulaa teidän päällemme“ (1 Kor.
7: 26, 32—35). Naimattomana ihminen siis voi pa-
remmin antautua Herralle, sillä hän voi vapaammin
ja täydellisemmin käyttää ruumiin ja sielun voimia
Herran palvelukseen, kun aviollisen] monet huolet
eivät häntä paina. Ja kun koti taivaassa on] oikea
koti, johon meidän] kaikkein tulee pyrkiä, ei nai-
mattoman tilaa ole huonoksi sanottava. Apostolin
aikaan oli kristityillä paljon ahdinkoa, ja suuret
vainot olivat tulemassa, jotka tekivät perheen elä-
män tukalaksi. Näistä syistä varsinkin sanoo
apostoli naimattomuutta paremmaksi. Mutta missä
ihmisellä ei ole sitä henkistä voimaa tai luontaista
lahjaa, että hän voisi naimatonna olla, siellä käy avio
hänelle velvollisuudeksi. Apostoli sanoo: „Huoruu-
den välttämiseksi olkoon kullakin miehellä oma
vaimonsa ja kullakin vaimolla oma miehensä“.
„Elleivät voi naimattomina olla, niin naikoot;
sillä parempi on naida, kuin palaa“ (1 Kor. 7: 2, 9).
Aviottomuus käy tässä tilassa turmiolliseksi. Sen-
tähden sanoo apostoli: „Minä tahdon, että nuoret
lesket menisivät naimisiin, kasvattaisivat lapsia,
huoneen hallituksesta vaaria pitäisivät, eivätkä
antaisi vastustajille tilaa pahoihin puheisiin“ (1
Tim. 5, 14). Milloin ei naimattomuus ollut nuorille
leskille hyvä, vaan he joutilaina kulkivat ympäri ja
tekivät kristitylle sopimattomia (v. 12, 13), tuli hei-
dän naimiseen mennä, jos tämä heille oli mahdol-
lista. Paavali varoittaa myös niistä vääristä hen-
gistä, jotka „kieltävät naimasta“ (1 Tim. 4: 3), ja

siitä väärästä jumalisuudesta, joka vaatii ihmisiä itsevalittuun jumalanpalvelukseen ja nöyryyteen, ja joka panee Jumalan säätämälle asialle kiellon: „älä siihen rupea“ (Kol. 2: 18, 21, 23). Jumalan säännöksenä on avio pyhä, ja Jumala antaa aviolle siunauksensa, mutta milloin Jumala antaa ihmisen jäädä naimattomaksi, silloin on naimaton elämä sille ihmiselle parempi, ja hän voi siinä asemassa paremmin palvella Herraa. Ei saa oma mielivalta eikä muiden mielivalta tässä kohden määrätä, vaan ihmisen tulee uskoa itsensä Jumalalle ja antaa hänen johdattaa elämäänsä. Rakkaudessa Jumala kasvattaa jokaista, niinkuin se kullekin on parasta.

Kristinusko pyhittää avion ja antaa sille oikean arvonsa. Kristillinen on avio, jos aviopuolisot ovat elämän yhteydessä Kristuksen kanssa. Kristuksessa, Kristuksen kautta ja Kristukseen on kaikki luotu mitä on taivaissa ja maan päällä, ja Kristuksessa pysyy kaikki voimissa. Kristuksessa elävät taivaan autuaat olennot. Kun ihminen elää Kristuksessa, silloin on hän oikeassa asemassa. Ja kun aviopuolisot elävät Kristuksessa, silloin on avio oikea kristillinen avio. Yksi on Jumalan huone taivaissa ja maan päällä. Yksi on Kristuksen seurakunta, ja sen jäsenet elävät sekä Kristuksen tykönä taivaissa että muukalaisina täällä maan päällä. Ne, jotka ovat eläviä jäseniä Kristuksen ruumiissa, ovat eläviä kiviä tässä huoneessa. Kun maallinen koti on Jumalan templinä, kun Jumalan sana runsaasti täällä asuu, kun rukouksen Henki toimii perheen jäsenissä, kun kiitos ja ylistys tästä kodista nousee Jumalan tykö, silloin on koti kristillinen, ja avio on kristillinen. Raamattu sanoo: „Lähestykää Jumalaa, niin hän

lähestyy teitä“ (Jaak. 4: 18). Kun aviopuolisot sydämissään lähestyvät Jumalaa, lähestyy Jumala heitä, ja Jumalan siunaus asuu kodissa. Kallis on tällainen kristillinen koti, ja suuri on sen kasvattava voima. Mutta suuri on myös huonon kodin onnettomuus, ja suuri on sen turmeleva voima. Jos väärä rakkaus ja itsekäs himo on aviota kannattamassa, turmelee pimeyden valta aviopuolisojen ja perheen elämää, ja synnin myrkyt levittää turmiota siihen piiriin, jossa Jumalan rakkauden tulisi hallita. Sentähden pyytää kristitty valvoa sitä, että Kristus saa hallita perheen elämää. Kristuksessa rakastaa aviopuoliso puolisoaan, ja tämän kautta välttää hän kevytmielisyyttä ja uskottomuutta. Taivaallinen kutsumus ei silloin himmene tämän rakkauden kautta, vaan se saapi tätä hallita. Jumalan tahto ei silloin sorru ihmistahdon alle.

Lapset ovat Jumalan siunausta. Lasten kasvatusta on vanhempain kallein tehtävä. Vanhemmat eivät voi jättää parempaa perintöä, kuin hyvin kasvatettuja lapsia. Kun vanhemmat itse ovat Jumalan kasvatuksen alla, huomaavat he, kuinka Jumala kasvattaa heitä, ja silloin on kasvatus oikea, kun se noudattaa Jumalan kasvatusta. Jumala istuttaa rakkaudella hyvän, ja hän rajoittaa kurilla ja kovuudella pahan. Jumalan nimessä tulee vanhempain kasvattaa lapsensa Jumalalle, ja lasten tulee kiitollisuudella ja rakkaudella noudattaa heidän tahtoaan. Mutta Herran tahto on vanhempainkin tahtoa korkeampi.

Palkollisetkin ovat kodin jäseniä. Rakkaudella ovat nekin hoidettavat. Vallattomille ja röyhkeille on nuhdetta annettava, epätoivossa oleville kehoitusta

ja lohdutusta ja kaikkia kohtaan on kärsivällisyyttä osoitettava. Hyvä on heihinkin rakkaudella istutettava ja paha kovuudella rajoitettava. Palkollistenkin tähden on kotihartaus tarpeen.

Pyhä ja korkea on siis avio. Tärkeät ovat kodin tehtävät. Kansan menestys riippuu kodeista. Huonot kodit saattavat kansan turmioon. Hyvät kodit ovat kansan tukena ja tuottavat sille siunausta. Sentähden on kansalle tärkeä, että perheelämä pysyy siveänä ja puhtaana. Ja kirkolle on ylen suuresta arvosta, että kristillisiä avioita rakennetaan sen piirissä. Mutta kristillisiksi avioidot eivät tule muulla tapaa, kuin sillä, että aviopuolisot itse tulevat kristityiksi, jotka Kristuksessa elävät. Jos avioita sanotaan kristillisiksi, vaikka eivät sitä olekaan, tahi jos pyydetään jollakulla ulkonaisella toimella antaa aviolle kristillinen arvo, vaikka aviopuolisot ovat maailman lapsia, jotka elävät suruttomuudessa, niin poljetaan kristillisen avion pyhyyttä. Ei saa totuutta tässäkään sortaa.

Uskollisuutta tahtoo Jumala kodin piirissä. Kodin moninaiset velvollisuudet, jotka kysyvät kuuliaisuutta Jumalalle hiljaisuudessa, ovat ihmisen tärkeimpiä tehtäviä. Maallinen mieli liikkuu mielellään maailman loistavissa puuhissa, mutta Jumala tahtoo uskollisuutta vähässä. Turhamainen, ylpeä mieli halveksii usein nykyaikana näitä kodin tehtäviä, mutta Jumala antaa niille suuren arvon.

Mutta vaikka avion arvo on niin korkea, on se kuitenkin luonto-oikeudellinen yhdistys, joka kuolemassa hajoaa. Taivaissa ei löydy aviollista yhdistystä. Se yhdistys, joka on Kristuksessa, pysyy, mutta avio on semmoisenaan ajallisuuden yhdistys-

muotoja. Vaikka siis avio on vanhin, korkein ja täydellisin yhdistys maan päällä, niin se ei kumminkaan enää ole yhdistämässä ihmisiä ijankaikkisuudessa. Kuoleman kautta raukeaa siis avio, ja jällelle jäänyt aviopuoliso on vapaa menemään uuteen avioon, jos hän katsoo itsensä velvoitetuksi siihen. Apostoli Paavali sanoo: „Vaimo on lain kautta sidottu mieheen, niin kauan kuin hän elää; mutta jos mies kuolee, on hän miehen laista vapaa“ (Room. 7: 2). Mutta ihminen ei ole oikeutettu hajottamaan Jumalan säättämää aviota, sillä aviollinen side pysyy Jumalan edessä, vaikka ihminen mielivaltaisesti sitä särkisikin. Sentähden tulee tällainen avion purkaja syylliseksi.

Raamatussa esiintyy kumminkin kaksi syytä, joiden kautta avio voi hajota. Kun Kristus oli sanonut, että avioon menneet „eivät enää ole kaksi, vaan yksi liha; jonka siis Jumala yhteen sovitti, älköön ihminen sitä eroittaka“, sanoivat fariseukset: „Miksi Mooses käski antaa erokirjan ja hyljätä hänet?“ Jesus vastasi tähän: „Teidän sydämenne kovuuden tähden salli Mooses teidän eritä vaimoistanne, vaan alusta ei niin ollut. Mutta minä sanon teille: kuka ikänä hylkää vaimonsa muutoin kuin huoruuden tähden, ja nai toisen, hän tekee huorin; ja joka hyljätyn ottaa, hän tekee huorin“ (Matt. 19, 6—9). Aviorikoksen kautta purkautuu siis avio, niin että syytön saa eritä, ja tällä syyttömällä on oikeus mennä uuteen avioon, jos hän tahtoo. Mutta jos mies muusta syystä hylkää vaimonsa — tahi vaimo miehensä — ja menee uuteen avioon, tekee hän huorin, ja se, joka ottaa syyttömästi erotetun puolisoikseen, tekee myöskin

huorin. Ja vuorisaarnassaan sanoo Kristus: „On myös sanottu: jokainen joka hylkää vaimonsa, hän antakoon hänelle erokirjan. Mutta minä sanon teille: Jokainen joka hylkää vaimonsa muutoin kuin huoruuden tähden, hän saattaa hänet huorin tekemään ja joka hyljätyn nai, hän tekee huorin“ (Matt. 5: 31, 32). Tässäkin paikassa puhuu Herra semmoisesta, joka syyttömästi hylkää vaimonsa. Tämä saattaa hyljätyn vaimon, joka menee uuteen avioon, tekemään huorin, ja se, joka ottaa tämän vaimon, tekee myös huorin. Herra teroittaa tässä sitä, että se, joka syyttömästi eroittaa vaimonsa, saattaa vaimoaan väärään avioon ja tulee siten syypääksi kahdenkertaiseen rikokseen. Vaimon huorinteko on miehen syy, joka syyttömästi eroitti vaimonsa, ja siitä mies joutuu edesvastaukseen, eikä syytön vaimo. Mutta Kristus ei sano, ettei tämä syyttömästi erotettu vaimo saisi mennä uuteen avioon, vaan Herran puheesta näyttää paremmin siltä, kuin se olisi itsestään selvää, että tämä vaimo menee uuteen avioon, kun ei tässä otaksutakaan, että vaimo jääpi uuteen avioon menemättä. Ulkonainen erottaminen ei hajota sitä yhdistystä, joka aviossa syntyy. Kun sentähden syyttömästi erotettu menee uuteen avioon, syntyy huorinteko, ja se, joka nai tämän hyljätyn, hänkin tekee huorin, mutta mies, joka syyttömästi hylkäsi vaimonsa, saattoi vaimoaan tekemään huorin. Kristus teroittaa siis sen miehen suurta syyllisyyttä, joka syyttömästi hylkää vaimonsa. Ja Herra puhuu tässä mielivaltaisesta toimesta. Luukkaan evankeliumissa sanoo Kristus: „Jokainen joka hylkää vaimonsa ja nai toisen, hän tekee huorin; ja joka sen mie-

heltä hyljätyn nai, hän tekee huorin“ (16, 18). Tässäkin terottaa Herra sen syyllisyyttä, joka hylkää vaimonsa. Markuksen evankeliumissa sanoo Kristus: „Kuka ikänä hylkää vaimonsa ja nai toisen, hän tekee huorin häntä vastaan. Ja jos vaimo hylkää miehensä ja huolee toiselle, niin hän tekee huorin“ (Mark. 10: 11, 12). Tässäkin puhutaan aviopuolison hylkäämisestä, ja uuteen avioon menemisestä; tähän avioon ei sillä ole oikeutta mennä, joka hylkää puolisonsa. Mutta Herra ei tässä puhu aviorikoksesta, joka oikeuttaa syytöntä avioeroon ja uuteen avioon, josta hän on muualla puhunut. Kristus säättää siis, ettei ihminen saa aviota purkaa muusta syystä, kuin aviorikoksesta. Tämä törkeä synti hajottaa avion, ja sentähden on syytön tässä kohden oikeutettu eriämään puolisostaan ja menemään uuteen avioon. Muusta syystä ei kukaan saa eritä puolisostaan ja mennä uuteen avioon. Tästä puhuu myös apostoli Paavali epistolassaan korinttilaisille. Hän sanoo: „Naineille käsken, en minä, vaan Herra, ettei vaimo saa eritä miehestään. Mutta jos hän eriää, niin olkoon naimiseen menemättä, taikka sopikoon miehensä kanssa; älköön mieskään hyljätkö vaimoaan“ (1 Kor. 7: 10). Apostoli kieltää siis vaimoa eriämästä miehestään ja miestä eriämästä vaimostaan. Aviorikoksesta ei tässäkään puhuta, sillä se oikeuttaa Herran sanan mukaan avioeroon ja uuteen avioon, vaan tässä puhutaan muista syistä. Jos vaimo siis muusta syystä kuin aviorikoksesta, eroaa miehestään, niin hän ei saa mennä uuteen avioon, sillä avio ei ole todella hajotettu, vaan hän on mielivaltaisesti erinnyt miehestään. Sentähden tulee hänen olla uuteen avioon

menemättä tahi sopia miehensä kanssa. Paljon vaikeuksia esiintyi tähän aikaan aviokysymyksissä, kun kristityt elivät pakanain keskellä ja usein olivat aviossa pakanain kanssa. Mutta kaikkina aikoina ovat aviokysymykset olleet yhteiskunnan vaikeimpia. Se kohta on edellisestä selvä, ettei kukaan saa eritä aviopuolisostaan muusta syystä kuin aviorikoksesta, ja ettei se, joka muusta syystä eroaa puolisostaan, ole oikeutettu menemään uuteen avioon. Tästä asiasta ei ole erimielisyyttä Raamatun kannalla olevien kesken.

Mutta miten on syyttömästi erotetun laita? Apostoli Paavali sanoo: „Muille sanon minä, enkä Herra: Jos jollakin veljellä on uskon vaimo, ja se mielistyy asumaan hänen kanssaan, älköön hän erottako sitä. Ja jos jollakin vaimolla on uskon mies, ja hän mielistyy asumaan hänen kanssaan, älköön hän erottako sitä. Sillä uskon mies on vaimon kautta pyhitetty, ja uskon vaimo on pyhitetty miehen kautta; muutoin olisivat teidän lapsenne saastaiset, vaan nyt ne ovat pyhitetyt. Mutta jos uskon itsensä erottaa, niin olkoon hän erillään; eikä veli tahi sisar ole tämmöisissä asioissa orjuuteen sidottu“ (1 Kor. 7: 12—15). Apostoli sanoo siis tässä paikassa, että syyttömästi erotettu on vapaa ja ettei hän ole orjuuteen sidottu tämmöisessä asiassa. Hän sanoo seuraavassa: „Vaimo on lailla sidottu, niin kauan kuin hänen miehensä elää; mutta jos hänen miehensä kuolee, on hän vapaa toiselle huolemaan, kenelle hän tahtoo; ainoastaan että se tapahtuu Herrassa“ (v. 39). Se vapaus, josta apostoli puhuu tämän luvun kahdennessatoista ja seuraavissa vär-

syissä, tarkoittaa siis vapautta uuteen avioon menemiseen. Syyttömästi erotettu on siis vapaa, ja hän saa, vaikka ei aviorikos ole syynä avion hajoamiseen, jos niin tahtoo, mennä uuteen avioon. Tässä ei ole puhetta siitä, että syyttömän tulisi, kun hän hyljätään, hajottaa avio, tahi että hänen tulisi mennä uuteen avioon, vaan ainoastaan siitä on puhetta, että hänellä on oikeutta tähän. Ristiriitaisuutta emme siis voi huomata Paavalin neuvoon nähden syyttömästi erotetun oikeudesta ja Herran sanaan nähden puolisoaan syyttömästi hylkäävästä, sillä Kristus puhuu siitä, joka syyttömästi hylkää puolisonsa, ja apostoli puhuu sen oikeudesta, joka syyttömästi hyljätään. Vaikeutta on ainoastaan siinä, että Herra nimittää sen avion, jonka syyttömästi hyljätty rakentaa, huorinteoksi. Mutta Herra ei kiellä syyttömästi erotettua menemästä avioon, eikä hän sitäkään sano, että hän suoranaisesti tekee väärin, kun hän menee uuteen avioon, vaan hän sanoo, että se, joka syyttömästi erottaa puolisonsa, saattaa tätä huorin tekemään, ja että hän siis on syypää. Herra ei kehotakaan syyttömästi erotettua pysymään uuteen naimiseen menemättä, vaan hän laskee rikoksen kokonaan sen päälle, joka syyttömästi hylkää puolisonsa. Luterus ja useimmat luterikunnan jumaluusoppineista ovat sentähden otaksuneet aviorikoksen ja puolisonsa syyttömän hylkäämisen oikeutetuksi syyksi avioeroon ja uuden avion rakentamiseen. Yksimielisyyys on suuri tähän toiseenkin kohtaan nähden. Luterus, Bugenhagen, Brenz, Beza, Calvin y. m. hyväksyivät tämän syyksi avioeroon. Melanchthon puolusti muitakin syitä, ja Brenz meni myöhemmin hänen puolelleen. Ja useimmat kirkko-

järjestykset 16:lta vuosisadalta seisovat Luteruksen ja Calvinin kannalla.

Aviorikoksen tähden on siis syyttömällä oikeus hajottaa avio ja mennä uuteen avioon. Mutta se, joka muun syyn tähden, kuin aviorikoksen, hylkää puolisonsa, hän ei saa mennä uuteen avioon. Mutta syyttömästi erotettu saa mennä uuteen avioon, jos hän tahtoo. Niitä on kumminkin, jotka siihen tapaan käsittävät yllä mainituita Raamatun paikkoja, että niiden mukaan ainoastaan aviorikos oikeuttaa syyttömän uuteen avioon.

Mutta nämä säännöt ovat taivaan valtakunnan piiriin kuuluvia. Lakisäännöiksi valtiolle niitä ei ole Raamatussa asetettu. Valtion täytyy myöskin katsoa sydämmen kovuutta, niinkuin Mooses teki. Valtio perustuu Jumalan lakiin, ja tämä laki sallii avioeroa muistakin syistä, kuin aviorikoksesta. Valtion täytyy siitä syystä ottaa huomionsa muitakin kohtia, kun se laatii lakinsa aviokysymyksistä. Mutta valtio ei saa helpottamalla avioesteitä edistää kevytmielisyyttä tällä arkaluontoisella alalla, vaan sen täytyy ylipäänsä pyytää avioeroa vaikeuttaa.

Avio on vanhin yhdistys maan päällä. Sen perustuksella muut yhdistykset liikkuvat. Raamattu antaa pakanakunnankin avioille arvonsa. Kristityn, joka oli naimisissa pakanan kanssa, tuli tässä aviossa pysyä, jos pakana siihen mielistyi. Ja apostoli sanoo, että kristittyjen kesken Korinton seurakunnassa semmoista aviorikosta tapahtui, jommoista eivät pakanatkaan harjoittaneet. Kirkolle ja valtiolle on tärkeätä, että aviot oikein rakennetaan. Kun avio kuuluu tähän maalliseen piiriin, tulee valtion määrätä avion oikeudelliset kohdat, ja sen tulee

tässä kohden valvoa yleisen siveellisen ja uskonnollisen elämän tarpeita. Mutta tämä siveellinen ja uskonnollinen elämä on myöskin kirkon valvottavana. Eikä valtion laki voi yksin aviokysymyksiä oikein hoitaa. Kirkon myötävaikutus on tässä tarpeen. Kun Sachsenin vaaliruhtinas uskonpuhdistuksen aikana jätti aviokysymykset kokonaan maallisen oikeuden hoidettavaksi, syntyi niin paljon tyytymättömyyttä ja häiriötä, että hänen täytyi jättää nämä kysymykset jälleen kirkollisille virastoille. Epäilemättä hoidetaan nämä arkaluontoiset ja tärkeät kysymykset vieläkin parhaiten sillä tapaa, että valtio ja kirkko yhdessä valvovat niitä.

Kristinusko korottaa avion oikeaan arvoonsa. Sentähden täytyy kirkon pyytää saada aviota kristilliseksi. Mutta kristilliseksi avio ei tule muulla tapaa, kuin aviopuolisojen kristityiksi tulemisella. Kristillinen mieliala ja elämän yhdistys Kristuksen kanssa on niille tarpeen, jotka tahtovat kristilliseen avioon mennä. Missä ei kristillistä uskoa ja rakkautta löydy, siellä ei avio tule kristilliseksi ulkonaisien menojen kautta. Kun säädetään, ettei kukaan saa tulla kirkon piirissä vihityksi, joka ei ole Herran ehtoollisella käynyt, niin tehdään ulkonainen uskonnollinen toimi ehdoksi avioon menemiselle, sillä sitä ei kirkko voi valvoa, millä mielialalla ihminen Herran ehtoolliselle menee. Tällä tapaa kasvatetaan ulkokullaisuutta, kun annetaan aihetta siihen käsitykseen, että avio tulee kristilliseksi, jos vaan avioon menijät ovat Herran ehtoollista nauttineet. Ja tällä säännöksellä loukataan myös Raamatun ja uskonpuhdistuksen perustetta, sillä Kristus ei ole tällaisista sääntöä antanut, ja Raamattu paneu-

tuu jyrkästi tämmöistä säännöstä vastaan. Kirkon jäsenen täytyy siis Herran ehtoolliselle mennä, ennenkuin hän voi aviota rakentaa. Semmoista säännöstä voi ainoastaan kirkon Herra antaa, mutta semmoista hän ei ole antanut. Tämä säännös loukkaa siis Kristuksen kunniaa. Ja se loukkaa myös kirkon jäsenen oikeutta. Ei ollut uskonpuhdistuksen kirkko semmoinen, että kaikki sen jäsenet olisivat olleet kelvollisia Herran ehtoollisen vieraita. Tunnustuskirjamme eivät semmoisesta kirkosta tiedä, sillä näiden kirkon piirissä on suruttomia maailman lapsiakin, jotka kumminkin ovat kirkon kasvatuksen alla. Mutta näilläkin jäsenillä on oikeus rakentaa avioliittoa. Avio ei ole heiltä kiellettävä. Siihen ei ole kirkolla valtaa. Eivätkä he ole Herran ehtoolliselle pakotettavat, kun he tahtovat avioon mennä. Ei ole kirkolla siihenkään valtaa eikä oikeutta. Eikä kirkko saa ajaa tämmöisiä jäseniä pois piiristään, kun he tahtovat aviota rakentaa. Ei ole kirkolla siihenkään valtaa, sillä sen tulee kasvattaa kansan enemmistöä. Eikä se ole oikein, että niitä, jotka julkisynneissä elävät, vihitään kristillisesti, mutta niiltä, jotka eivät tahdo Herran ehtoollista keltvottomasti nauttia, kielletään kirkollinen vihkimys. Avio on ihmisen luonto-oikeudellinen oikeus, joka ei riipu uskonnollisista menoista. Kun kirkon tulee valvoa avion pyhyyttä, tulee sen pyytää istuttaa kristillistä uskoa ja mielialaa jäseniinsä, mutta semmoisilla säännöksillä, jotka ovat riidassa kristinuskon perusteiden kanssa, poljetaan vaan kristillisen avion pyhyys.

Jumalan edessä tahtoo kristitty solmita avioliittonsa. Pakanatkin pyhittivät avioliiton rukouksilla

ja uhreilla. Sentähden on kirkossakin säädetty vihkiminen. Tämä vihkiminen ei kyllä tee aviota avioksi, mutta se on ainoa avion solmimiselle sopiva vahvistus, sillä tämän tulee tapahtua Jumalan edessä Jumalan sanalla ja rukouksella. Kirkollisen vihkimiskaavan tulee perustua Jumalan sanaan. Nykyistä kaavaa vastaan on vastarintaa syntynyt juuri sentähden, että se kristinuskon perusteita noudattaa. Muita mahdollisia puutteita voidaan kyllä tämmöisessä kaavassa parantaa, mutta kristinuskon perusteista ei kirkko voi tässäkään koskaan luopua. Kristinuskko on korottanut avion ja naisen arvon. Parhaiten on tämä suojeltu kristinuskon turvissa. Varsinkin on nainen kärsivä, jos tämä turva poistuu. Se vapaa rakkaus, jota kevytmielisyys pyytää nykyaikana rakentaa, olisi perinjuurin hävittävä kansan siveyden, ja varsinkin olisi se naisen onnen ja siveyden surma.

IV. Herran ehtoollinen.

Herran asetus ja Herran sana erottaa leivän ja viinin nauttimisen ehtoollisessa muun ravinnon nauttimisesta. Kristuksen sanan kautta saapi sakramentillinen leivän ja viinin nauttiminen erityisen voimansa ja vaikutuksensa. Tämän Jumalan vaikutuksen kautta ovat sakramentit salaisuuksia, joita emme täällä voi oikein käsittää. Jumalan sanassa yhdistyvät Jumalan Hengen vaikutus ja ihmisen usko. Jumala vaikuttaa Pyhän Hengen kautta, ja ihminen vastaanottaa uskolla Jumalan siunauksen. Ihmisen usko ei tee Jumalan armoa armoksi, vaan se omistaa armon. Jumalan armo yksin valmistaa ja antaa siunauksen.

Ylimmäisenä pappina Kristus hoitaa niitä taivaallisia lahjoja, jotka hän on elämällään ja kuoleamallaan ihmiskunnalle valmistanut, ja hän antaa pyhässä ehtoollisessakin näitä uskovalle. Vanhassa liitossa eivät nämä taivaalliset lahjat vielä olleet saatavina, sillä Kristus ei vielä ollut lunastusta valmistanut, ja lailla on ainoastaan „tulevan hyvän varjo, mutta ei itse asiain olentoa“ (Hepr. 10: 1). Mutta uudessa liitossa ilmenee „katoomattoman elämän voima“ (Hepr. 7: 16), ja Jumala antaa täällä uskovalle ijankaikkisen elämän ravinnon.

Ihmisessä ovat henki ja liha synnin tähden riidassa keskenään. „Liha himoitsee henkeä vastaan, ja henki lihaa vastaan“ (Gal. 5: 17). Mutta Kristus tuli sitä varten ihmiseksi, että hän valmistaisi lunastuksen ja kirkastuksen, ja että hän itsessään yhdistäisi sen, minkä synty on erottanut. Jumalan henkisyys ja ihmisen ruumiillisuus olivat yhdistettävät, kun uusi sukupolvi oli luotava. Kristuksessa, Jumalan ja Ihmisen Pojassa, ovat henkisyys ja ruumiillisuus todella yhdistyneet. Jeesus tuli lihaksi; hän tuli todelliseksi ihmiseksi, vaikka hän on synnitön, ja hän on nyt uusi esiisä, josta uusi sukupolvi lähtee. Kristuksen kautta pääsee Jumalan Henki asumaan ihmisen sydämmeen, niin että uskovan ruumis tulee Pyhän Hengen templiksi, ja Kristus kirkastaa kerran Hengellään ihmiskunnan ja luomakunnan. Kristus ei tule uudessa liitossa ainoastaan kuvauksissa ja varjon muodoissa, vaan hän tulee ijankaikkisen elämän voimalla ja todellisuu-della. Kun Kristuksen Henki pääsee ruumiillisuutta uudistamaan, silloin tapahtuu kirkastuminen.

Usko ottaa omakseen hengellisen hyvän. Se ei sekota näkyväistä ja näkymätöntä, vaan usko tuntee ja omistaa näkyväisessä taivaallisen siunauksen. Usko elää taivaan valtakunnan piirissä ja nauttii sen elämää ja voimaa. Uskova tietää, ettei hän voi taivaallista hyvää itselleen luoda, vaan hän ottaa sen armon lahjana vastaan. Niinkuin ihminen voi elää ja toimia maailmassa niiden aistimien ja elimien avulla, jotka Jumala on hänelle antanut, niin voi hän myös hengen aistimilla elää taivaan valtakunnan näkymättömässä piirissä. Mutta niinkuin ihminen ei voi ruumiinsa aistimilla näkyvällisen maail-

man piirissä tehdä olemattomaa olevaksi, niin ei ihminen voi hengenkään aistimilla tehdä sitä olevaksi, mikä ei todella ole olemassa. Väärä usko muodostelee kyllä itselleen kaikenlaisia hengellisiä rakennuksia, mutta nämä ovat tyhjiä tuulentupia, joissa ei kukaan voi asua. Mielipuoli näkee ja kuulee olemattomia; ja järjetön on sekin ihminen, joka tahtoo uskon piirissä luoda uutta. Usko on Jumalan lahja, ja uskon voima on suuri, mutta se voi ainoastaan ottaa vastaan ja käyttää niitä voimia, jotka Jumala antaa.

Kristuksessa, Kristuksen kautta ja Kristukseen on kaikki luotu, ja kaikki, mitä Jumala on luonut, on olemassa Kristuksessa. Näkyväiset ja näkymättömät, maalliset ja taivaalliset, ruumiillisuus ja henkisyys ovat Kristuksessa yhdistetyt. „Kristuksessa oli elämä“ (Joh. 1: 4). Kristus on elämän perustuksena kaikissa maallisissa ja taivaallisissa olennoissa. „Hän kantaa kaikki voimansa sanalla“ (Hepr. 1: 3). Kristuksessa yhdistyy taivaallinen ja maallinen elämäpiiri. Luonnolliset ravintoaineetkin saavat siis ravitsevan voimansa Kristukselta, joka Jumalan luomissanana kannattaa kaikki. Niin on Kristus voimallaan läsnä kaikessa elämässä ja hänestä riippuu maallinen elämäkin. Synnin kautta häiriintyi se yhdistys, jonka Jumala tahtoi rakentaa maallisen ja taivaallisen elämäpiirin välille, mutta Kristus on vielä kannattamassa kaikkea elämää, ja Kristuksessa ovat nämä elämäpiirit jo yhdistetyt.

„Kristuksessa asuu koko jumaluuden täydellisyys ruumiillisesti“ (Kol. 2: 9). Vaikka hän on Ihmisen Poika, joka on meidän kaltaiseksemme tullut,

kuitenkin ilman syntiä, on hänessä koko jumaluus. Henkisyys ja ruumiillisuus ovat siis ihmiseksi tullessa Jumalan Pojassa korkeimmalla tavalla yhdistyneet. Kristus tuli meidän tähtemme synniksi, vaikka hän oli synnitön, ja sovitti Jumalan Karitsana maailman synnit. Ja hänelle on nyt annettu kaikki valta taivaissa ja maan päällä. Kristus voi nyt Hengellään yhdistyä siihen leipään ja viiniin, jotka hänen asetuksensa mukaan pyhässä ehtoollisessa annetaan uskovalle. Armon sananakin Herra nyt on kannattamassa kaikki, jotka antautuvat hänelle. Lihaan tullessa armon sanana tahtoo Kristus kannattaa kaikki, niinkuin hän jo luomissanana voimallaan kannattaa kaikki. Kristus täyttää nyt seurakuntaansa, joka on hänen ruumiinsa, ja hän täyttää armollaan kaikkia niitä, jotka uskossa ottavat hänet vastaan ja tulevat seurakuntaan. Evankeliumin voimalla vaikuttaa Herra maailmassa ja pyytää vetää puoleensa ihmiset, jotka hän on verellään ostanut omaisuudekseen. Hän tahtoo johdattaa kaikkia parannukseen ja uskoon, niin että hän voisi antaa heille armonsa ja Henkensä ja tehdä heidät Jumalan lapsiksi. Luomissanana Kristus on jo kannattamassa kaikki, mutta armon sanana tulee hän niihin, jotka kääntyvät maailmasta hänen puoleensa, tekevät parannusta ja uskovat evankeliumia. Armon voima vaikuttaa vapauden säännön mukaan, eikä luonnon lain pakotuksella. Parannuksen ja uskon sanana tahtoo Herra sentähden Henkensä voimalla antaa armonsa uskovalle. Jumalan armo Jeesuksessa Kristuksessa on vaikuttavana voimana sakramentissa. Tämä armo luopi uuden luomuksen. Ihmisen usko ei siis voi armoa

luoda, mutta armo ei pääse ihmisen sydämeeseen, ellei hän uskolla ota sitä vastaan.

Jumalan armo tahtoo voittaa synnin ihmisen ruumiissa, sielussa ja hengessä. Syntein anteeksi-saamisessa pääsee uskova synnin tuomiosta, mutta synnin valta ei ole vielä sillä voitettu, sillä tämä asuu ihmisen lihassa. Sentähden tuli Kristus ihmiseksi ja otti ruumiiseensa jumaluuden täydellisyyden, että hän vapahtaisi meidät synnin vallastakin. Kristus pyhitti itsensä ja valmisti ruumiinsa ja verensä elämän ravinnoksi meille. Hengen kautta tulee koko Kristus uskovan tavaraksi. Sakramentillisessa nautinnossa tulee Kristuksen armo leivässä ja viinissä sillä tapaa uskovan osaksi, että Kristuksen kirkastettu ruumis ja veri elämän ravintona ravitsee häntä ijankaikkiseen elämään.

Kun Israeli Egyptin orjuudessa kääntyi Jumalan puoleen, armahti Jumala sitä ja johdatti kansaa lupauksen maahan. Suuret olivat ne ihmetyöt, joiden kautta Jumala auttoi kansaansa. Hän antoi enkelinsä tappaa kaikki esikoiset Egyptissä, ja hän hukutti Faraon ja hänen sotajoukkonsa mereen. Mutta Israeli pelastui. Muistoksi tästä pelastuksesta asetti Jumala pääsiäisjuhlan. Kansan tuli silloin syödä virheetön lammas. Tämä Israelin pelastus Egyptin orjuudesta on kuvauksena ihmiskunnan pelastumisesta pimeyden ja synnin vallasta. Jumalan uhrikaritsana kuoli Kristus maailman sovinnoksi, ja hän valmisti elämällään ja kuolemallaan ijankaikkisen lunastuksen. Niinkuin Israelin kansan tuli, pääsiäislammasta syödessään, muistaa ihmeellistä pelastusta Egyptin orjuudesta, niin tulee Jumalan Israelin, nauttiessaan Kristuksen ruumista ja verta,

muistaa sitä ijankaikkista lunastusta, minkä Jumala on Kristuksen kautta valmistanut. Sentähden viettää uuden liiton kansa Herran pyhää ehtoollista Kristuksen muistoksi. Sinä yönä, jona Jumala johdatti Israelin Egyptistä, oli pääsiäislammas syötävä. Ja sinä yönä, jona Jeesus petettiin, asetti hän pyhän ehtoollisensa. Herra erosi nyt opetuslastensa seurasta. He eivät enää voineet kuunnella hänen puheitansa, eivätkä he voineet katsella hänen töitään, mutta hän antaa heille nyt pyhässä ehtoollisessa ruumiinsa syötäväksi ja verensä juotavaksi. Kristus on siis kumminkin vielä opetuslastensa tykönä, ja he pääsevät pyhässä ehtoollisessa täydelliseen yhdistykseen hänen kanssaan, kun he saavat nauttia hänen kirkastettua ruumistansa ja vertansa. Niin on Herran ehtoollinen uudessa liitossa muistoateria, jonka uskova viettää Jeesuksen muistoksi, mutta se on muistoateria siinä mielessä, että todellinen elämän yhdistys syntyy Kristuksen ja uskovan välillä. Jeesus sanoo: „Tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan; se tehkää minun muistokseni“; „tämä kalkki on se uusi testamentti minun veressäni, joka teidän edestänne vuodetaan“ (Luukk. 22: 19, 20). Varsinkin on Herran ehtoollisen nauttiminen muistutus Herran kuolemasta, sillä Jeesuksen ruumis on annettu kuolemaan meidän edestämme, ja Jeesuksen veri on vuodatettu meidän synteimme anteeksisaamiseksi. Sentähden sanoo apostoli Paavali: „Niin usein kuin te syötte tästä leivästä ja juotte tästä kalkista, pitää teidän Herran kuolemaa julistaman, siihen asti kuin hän tulee“ (1 Kor. 11: 26). Kristus antaa ehtoollisessa itsensä kokonaan uskovalle. Hänen ruumiinsa ja

verensä ovat todella sielun ruoka ja juoma, jotka ravitsevat ijankaikkiseen elämään, ja Kristuksen kuoleman hedelmä ja voima tulevat ehtoollisessa uskovan osaksi.

Leipä ja viini esiintyvät itämaissa etevimpinä ravintoaineina, joilla Jumala pitää luonnollisen elämän voimissa. Jumalan sanalla ja rukouksella ovat ravintoaineetkin pyhitettävät, ja ne ovat kiitollisuudella nautittavat. Vanhan liiton uhreissa nautittiin myöskin leipää ja viiniä Jumalan kasvojen edessä. Alttari priiskoitettiin uhrieläimen verellä, ja uhraaja söi leipää ja uhrieläimen lihaa ja nautti samassa viiniä. Raamattu sanoo: „Teurasta ja syö lihaa kaiken sielusi halusta Herran Jumalasi siunauksen mukaan, jonka hän on minulle antanut“. „Et sinä suinkaan saa syödä porteissasi jyväsi, viinisi ja öljysi kymmenyksinä, eikä myöskään esikoisia karjastasi ja lampaistasi — — vaan syö niitä Herran Jumalasi edessä siinä paikassa, jonka Herra Jumalasi valitsee, sinä ja poikasi ja tyttäresi ja palvelijasi ja piikasi ja leviitta, joka porteissasi on; ja iloitse Herran Jumalasi edessä kaikissa, mitä kätesi tuo“ (5 Moos. 12: 15, 17, 18). „Uhraa myös kiitosuhria, ja syö siellä, ja ole iloinen Herran Jumalasi edessä“ (5 Moos. 27: 7). Niin nautti vanhan liiton kansa Jumalan edessä uhrin lihaa, ja se söi silloin leipää ja nautti viiniä, ja tuli siten osalliseksi alttarin pyhydestä. Apostoli sanoo: „Eivätkö ne, jotka uhria syövät, ole alttarista osallisia“ (1 Kor. 10: 8). Uhraaja astui siis yhteyteen liiton Jumalan kanssa, mutta tämä yhteys oli vaillinainen, sillä maailman sovinto ei ollut vielä Kristuksessa tapahtunut. Jumala antoi kyllä täällä

uskovalle siunausta, mutta vanhan liiton jumalanpalvelus oli vaan valmistus uuden liiton jumalanpalvelukselle. Vanhassa liitossa uhrattiin „lahjoja ja uhreja, jotka eivät voi omantunnon puolesta täydelliseksi tehdä sitä, joka Jumalan palvelusta tekee“ (Hepr. 9: 9). Tyhjiä eivät nämä uhrit siltä olleet, sillä Jumala virvotti ja vahvisti näiden kautta uskova; sentähden tämä iloitsi perheensä kanssa Jumalan edessä. Monella tapaa Jumala kehotti myöskin vanhan liiton kansaa etsimään hengelle ravintoa ylhäältä. Korvessa ravitsi Jumala kansaa taivaan mannalla. Ja Siionin vuorella lupaa hän valmistaa kaikille kansoille ravinnon, jonka kautta kuolema otetaan pois ijankaikkisesti, ja murhe katoaa (Jes. 25: 6 ss). Näihin Jumalan pitoihin kutsutaan kaikki, jotka isoovat ja janoovat. Tällä tapaa olivat uskovan huomio ja odotus Jumalan ilmestyksen kautta kääntyneet siihen elämän ravintoon, jonka Jumala oli uudessa liitossa antava uskoville.

Matteus kertoo, että Jeesus, koska hän söi opetuslastensa kanssa, „otti leivän ja kiitti, mursi ja antoi opetuslapsille ja sanoi: Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini. Ja hän otti kalkin ja kiitti, antoi heille ja sanoi: juokaa tästä kaikki; sillä tämä on minun vereni, sen uuden testamentin, joka monen tähden vuodatetaan syntein anteeksisaamiseksi“ (26: 26—28). Kristus antaa leivässä ruumiinsa ja viinissä verensä opetuslapsille. Niin sanoo hän itse, totuuden ruhtinas. Kristus ei ole niin rajoitettu olentonsa puolesta, kuin ihminen. Hänen ruumiinsa on sillä tapaa yhdistetty hänen Henkensä kanssa, että hän voi, maankin päällä olen, kirkastua, ja hän saattoi laskea taivaallisen voi-

mansa luonnonkin elämään. Sentähden teki Jeesus ihmeitä. Voimavaikutuksellaan tunkeutui hänen ruumiinsa ja Henkensä luonnon piiriin. Sentähden Kristus parantaa sairaita, ja hän ravitsee muutamalla leivällä tuhansia ihmisiä. Jumalan Poika, jonka kautta, jossa ja johon kaikki ovat luodut, voi luonnonkin piiriin astua ja täällä vaikuttaa jumalallisella voimallaan, sillä hän on luonnon herra.

Kristus ei vielä ollut Isän oikealle kädelle korotettu, kun hän ensi kerran antoi ruumiinsa ja verensä opetuslapsilleen, mutta kirkastus oli jo alkanut, kun hän valmisti itsensä kärsimiseen ja kuolemaan. Kirkastusvuorella muuttui sentähden Kristuksen ruumis. Jumalan kirkkaus oli hänessä, niin että hän saattoi antaa ruumiinsa ja verensä opetuslapsilleen ennen ylösnousemistaankin. Samalla tapaa antoi hän opetuslapsilleen Henkensä esikoislahjan jo ennenkuin tämä Henki helluntaipäivänä vuodattettiin kaiken lihan yli. Mutta kun Kristus on kirkastunut ja Jumalan kirkkauteen astunut, on hänen ruumiinsa niin yhdistynyt Hengen kanssa, että Kristus kirkastetulla ruumiillaan ja verellään antaa itsensä Hengen kautta uskovalle. Kristuksen ruumis on tullut hengelliseksi ja taivaalliseksi, ja Kristuksen Henki on kirkastetussa ruumiissa tullut ruumiilliseksi. Kun Kristus oli maan päällä, oli hänen Henkensä siellä, missä hänen ruumiinsa oli. Nyt on Kristuksen kirkastettu ruumis siellä, missä hänen Henkensä on. Niin ovat ruumis ja Henki Kristuksessa täydellisesti yhdistyneet. Sentähden voi Kristus pyhässä ehtoollisessaan antaa ruumiinsa ja verensä uskovalle nautittavaksi. Kristus ei ole olentonsa puolesta ajallisuuden rajoitusten alainen, vaan hän

on Välimies ja Lunastaja, joka itsessään yhdistää taivaallisen ja maallisen elämäpiirin, jumalallisen ja inhimillisen olennon. Kristus voi sentähden ehtoollisen leivässä ja viinissä antaa ruumiinsa ja verensä elämän ravintona uskovalle. Ylimmäisenä papina on hän tätä lahjaa antamassa.

Jeesus sanoo: „Minä olen elämän leipä. Teidän isänne söivät mannaa korvessa ja kuolivat. Tämä on se leipä, joka taivaasta tuli alas, ja joka siitä syö, ei hän ole kuoleva. Minä olen se elävä leipä, joka tuli alas taivaasta; joka syö tästä leivästä, hän elää ijankaikkisesti; ja se leipä, jonka minä annan, on minun lihani, jonka minä olen antava maailman elämän edestä“ (Joh. 6: 48—51). Kristus terottaa tässä paikassa meidän mieleemme, että hän on se elämän leipä, joka tuli alas taivaasta. Ja hän sanoo, että hänen lihansa on tämä elämän leipä. Ja tämän lihan antaa hän maailman elämän tähden. Maailma ei siis voi elämää saada, ellei Jesus anna lihaansa kuolemaan maailman tähden. Herra sanoo: „Joka syö tästä leivästä, hän elää ijankaikkisesti“. Näin puhuu Jeesus jo ennenkuin hänen kuolemisensa aika oli lähestynyt. Ja terottamalla terottaa Jeesus tämän totuuden. Hän sanoo: „Totisesti, totisesti sanon minä teille: ellette syö Ihmisen Pojan lihaa ja juo hänen vertansa, niin ei ole elämä teissä. Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, hänellä on ijankaikkinen elämä, ja minä olen herättävä hänet viimeisenä päivänä. Sillä minun lihani on totinen ruoka, ja minun vereni on totinen juoma. Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, hän on minussa ja minä hänessä“ (Joh. 6: 53:—56). Aivan selvät ovat nämä

Jeesuksen sanat, mutta ihminen pyytää usein mietteillään niitä himmentää, kun hän ei ymmärrä Jumalan valtakunnan salaisuuksia, ja kun hän ei useinkaan tahdo taipua näiden alle. Kristuksen liha on todella ijankaikkisen elämän ruoka, ja Kristuksen veri on todella ijankaikkisen elämän juoma. Ja ihmisen tulee syödä tätä lihaa ja juoda tätä verta, jos hän tahtoo saada elämän itseensä. Joka ei syö Ihmisen Pojan lihaa eikä juo hänen vertaan, hänellä ei ole ijankaikkista elämää. Tämän Herran lihan syömisen ja veren juomisen kautta syntyy se elämän yhdistys Kristuksen kanssa, jonka kautta uskova on Kristuksessa ja Kristus uskovassa, ja tämän uskovan herättää Kristus viimeisenä päivänä. Ijankaikkisen elämän voima tulee Herran ruumiista ja verestä ehtoollista nauttineen ruumiiseenkin.

Kun useat opetuslapset pahenivat tähän Herran puheeseen, sanoi Jeesus heille: „Pahoittaako tämä teitä? Mitä sitten, jos te näette Ihmisen Pojan menevän ylös sinne, missä hän ennen oli. Henki se on, joka eläväksi tekee, ei liha mitään auta. Ne sanat, jotka minä teille puhun, ovat Henki ja elämä“ (Joh. 6: 61—63). Tässä puhuu Herra siitä lihasta, joka on turmeltunutta ja kuollutta, ja joka sentähden on vastakohtana Henkeen, ja hän sanoo, ettei tämä liha mitään auta. Turmeltunut liha ei voi elämää antaa. Ne opetuslapset, jotka Herran puheeseen pahenivat, luulivat hänen puhuvan tämmöisestä lihasta. Sentähden Kristus osoittaa tivaaseen astumiseensa, ja hän sanoo, että Henki eläväksi tekee. Isän oikealla kädellä oleva Kristus antaa Hengen kautta kirkastetun ruumiinsa ja verensä uskovan nauttavaksi. Henki tekee tämän

ravinnon eläväksi. Näin todellinen on kristinuskon armo! Näin syvään yhdistykseen Jumalan kanssa saattaa se ihmisen! Maallinen mieli pahenee vieläkin tähän puheeseen. Kristuksen liha oli kyllä ihmisen lihan kaltainen, mutta se ei ollut yhtäinen tämän kanssa, sillä Kristus on sinnyt Pyhästä Hengestä, mutta ihminen on synnin kautta turmeltunut, ja hän saapi vasta uudessa syntymisessä Jumalan Hengen omakseen. Kristus pyhitti itsensä, niin että hänen ruumiinsa kirkastettiin, ja hän nousi haudasta kirkastetulla ruumiilla. Henki ja ruumis olivat Jeesuksessa jo yhdistetyt, kun Jeesus tuli lihaksi, ja ne yhdistyivät maan päällä yhä täydellisemmin, kunnes ne taivaassa täydellisesti yhdistettiin. Samalla tapaa on Kristuksen verellä Hengen kautta katoomaton arvo. Sentähden on Kristus pyhällä verellään valmistanut ijankaikkisen lunastuksen. Kun Kristus meni jälleen Isän tykö, jätti hän sen orjan muodon, joka hänellä oli maan päällä, ja hänellä on nyt taivaallinen ruumis. Kun Herra Johanneksen evankeliumin kuudennessa luvussa puhui lihansa syömisestä ja verensä juomisesta, oli hän vielä todellisena ihmisenä opetuslasten keskellä. Hän ei siis puhu ainoastaan ehtoollisesta, vaan hän puhuu myöskin uskon nauttimisesta häntä. Herra tahtoo sanoa, ettei se elämän leipä, jonka hän omassa itsessään valmistaa ihmiskunnalle, ole ainoastaan aatteellinen ravinto, vaan hän antaa sen ruumiinsa ja verensä, joka hänellä Ihmisen Poikana on, uhriksi maailman tähden. Ja tämä Ihmisen Pojan liha ja veri eivät ole kuolleita, voimattomia ravintoaineita, vaan ne ovat eläväksi tekevän Hengen elähyttämiä. Kun Herra asettaa pyhän ehtoollisen, ei hän enää puhu lihas-

taan, vaan hän puhuu ruumiistaan, sillä hän tarkoittaa tässä oloaan taivaissa, jossa hänellä ei enää ole lihaa, sillä hänellä on siellä taivaallinen ruumis.

Kristuksessa on siis liha yhdistetty eläväksi tekevän Hengen kanssa. Sentähden voi Kristus ehtoollisessa antaa uskovalle elämän leivän. Kristuksen ruumis ei ole ilman Henkeä, eikä Kristuksen Henki ole ilman ruumista. Kun uskova ehtoollisessa nauttii Kristuksen ruumiin, saapi hän myöskin Kristuksen eläväksi tekevän Hengen. Niin saapi uskova ehtoollisessa koko Kristuksen. Kristus tulee ehtoollisessa olemaan uskovassa, ja sen kautta voi myös uskova olla Kristuksessa. Apostoli sanoo: „Itse rauhan Jumala pyhittäköön teidät kokonaan, että koko henkenne ja sielunne ja ruumiinne nuhteetomina varjeltaisiin Herramme Jeesuksen Kristuksen tulemisessa“ (1 Tess. 5: 23). Tämmöistä kokonaista pyhittämistä antaa Herra ehtoollisessakin uskovalle. Jeesus sanoo: „Niinkuin elävä Isä minun lähetti, ja minä elän Isän kautta, niin on sekin, joka syö minua, elävä minun kauttani“ (Joh. 6: 57). Näin rakentaa Herra ehtoollisessa pysyvän yhdistyksen itsensä ja uskovan välillä.

Kristuksen veri ei ole ilman Henkeä, vaan siinä on Hengen elävä voima. Sielu on veressä. Raamattu sanoo: „Lihan sielu on veressä, ja minä olen antanut sen teille alttarille, että sielunne sen kautta sovitettaisiin; sillä veri on sielun sovinto“ (3 Mos. 17: 11). Sielu on siis veressä, ja henki on sielussa. Kasveilla ei ole sielua, sillä niillä ei ole verta. Henki vaikuttaa siis verenkin kautta ruumiiseen. Kun sielu on saastutettu, on verikin saastutettu. Kristuksessa on Jumalan Pojan Henki. Tämä

eläväksi tekevä Henki vaikuttaa Kristuksen sielussa ja veressä. Apostoli Pietari sanoo: „Ette ole katoo-
vaisella hopealla tai kullalla lunastetut teidän tur-
hasta menostanne, jonka te isäin säädyistä saitte,
vaan kalliilla Kristuksen verellä, niinkuin viatto-
man ja puhtaan karitsan“ (1 Piet. 1: 18, 19). Juma-
lan ijankaikkinen voima ja elämä asui Kristuksen
sielussa, ja sielun kautta asui se myös hänen ve-
ressään. Sentähden sanoo Johannes: „Jeesuksen
Kristuksen, Jumalan Pojan, veri puhdistaa meitä
kaikesta synnistä“ (1 Joh. 1: 7). Kristuksen verellä
on sentähden ijankaikkinen lunastusvoima. Se ei
puhdistaa synnistä ainoastaan ajallisessa mielessä,
vaan myös ijankaikkisessa. Raamattu sanoo „ettei
Kristus ole kauristen ja vasikkain veren kautta,
vaan hän on kerran oman verensä kautta men-
nyt pyhään ja löytänyt ijankaikkisen lunastuk-
sen“ (Hepr. 9: 12). „Kuinka paljon enemmän Kris-
tuksen veri, joka on itsensä ilman kaikkea vikaa
ijankaikkisen Hengen kautta Jumalalle uhrannut,
puhdistaa meidän omantuntomme kuolevaisista
töistä elävää Jumalaa palvelemaan“ (Hepr. 9: 14).
Tämä lunastusveren henkinen puhdistus- ja lunastus-
voima voittaa synnin ijankaikkiset seuraukset ja
aukasee taivaan pyhimmän niille, jotka ottavat tä-
män uskossa vastaan. Niin saapi uskova Herran
ehtoollisessa syntein anteeksisaamisen, kun hän
nauttii Kristuksen verta, joka on vuodatettu syntein
anteeksisaamiseksi. Ihmiskunta lähtee yhdestä tur-
meltuneesta verestä, mutta Kristus antaa uskovalle
uuden, puhtaan elämän veren, joka puhdistaa ja
uudistaa sydämmen.

Apostoli sanoo: „Se siunauksen kalkki, jota me siunaamme, eikö se ole Kristuksen veren osallisuus? Se leipä, jonka murramme, eikö se ole Kristuksen ruumiin osallisuus?“ (1 Kor. 10: 16). Niinkuin uhraaja vanhassa liitossa tuli osalliseksi alttarin pyhyydestä, joten hän pääsi yhdistykseen Jumalan kanssa, niin tulee Herran ehtoollisen vieraskin uudessa liitossa osalliseksi Kristuksen ruumiista ja verestä. Kristus on ruumiillaan ja verellään ehtoollisen leivässä ja viinissä, ja hän on todella uskovalle elämän ruokana ja juomana. Kristuksen ruumis ja veri yhdistyvät ehtoollisessa leivän ja viinin kanssa, niin että me tässä nautimme elämän leipää ja elämän juomaa. Tämän siunauksen vaikuttaa Kristuksen Henki, joka kirkastaa Kristusta. Kristuksen Henki on Kristuksen ruumiissa ja veressä ja tulee ehtoollisessa uskovan henkeen, sieluun ja ruumiiseen. Niin ottaa Henki Kristuksesta ja antaa uskovalle. Todellinen elämän yhdistys syntyy siis ehtoollisessa uskovan ja Kristuksen välillä. Meidän ruumiimme ja sielumme ja henkemme yhdistyvät Kristuksen kanssa.

Ei liha eikä veri voi Jumalan valtakuntaan tulla. Katoava ei voi katoamatonta periä. Kristukselta tulee meidän saada katoamattomuus ja kuolemattomuus. Pyhässä ehtoollisessakin Kristus puhdistaa ja vahvistaa sisällisen ihmisen, ja taivaallisen ruumiin siemen istutetaan tässä uskovan olentoon. Koko ihminen saapi ehtoollisessa taivaallisen ravinnon, ja sydämmen salainen ihminen astuu elämän yhdistykseen Herran kanssa. Tällä tapaa tulee uskovan ruumiskin „Kristuksen jäseneksi“; kristitty tulee „yhdeksi Hengeksi Herran kanssa“, ja hänen ruu-

miinsa on „Pyhän Hengen templi“ (1 Kor. 6: 15, 17, 19). Niin on Herran ehtoollinen muistoateria hengessä ja totuudessa. Syvä elämän yhdistys rakentuu Kristuksen kanssa, niin että hänen ruumiinsa ja verensä Hengen kautta tulevat uskovan omaisuudeksi.

Kun Herran opetuslapset ensi kerran nauttivat pyhää ehtoollista, uskoivat he, että Kristus oli Jumalan Poika, joka oli Jumalasta lähtenyt. He kätkivät Kristuksen sanat uskovaan sydämmeen ja etsivät Kristuksessa ijankaikkista elämää. He olivat maailmasta erinneet, niin etteivät enää olleet maailmasta, vaan Jumalasta. Sentähden he olivat kelpoisia Herran ehtoollista nauttimaan. Korkea ja pyhä on tämä armon ateria. Sentähden tulee ihmisen koetella itseään, kun hän aikoo sitä nauttia. Apostoliantaa kaikille kristityille kehoituksen: „Koetelkaa itseänne, oletteko uskossa; tutkikaa itseänne; taikka ettekö tunne itseänne, että Jeesus Kristus on teissä? Ellei niin ole, että kelvottomia olette“ (2 Kor. 13: 5). Tämä itsensä tutkiminen on aina tarpeen kristitylle, kun hän ehtoolliselle menee, sillä se on Herran apostolin käsky. Ihmisen tulee tuntea syntinsä ja turmeluksensa, ja varsinkin tulee hänen tuntea erityiset helmasyntinsä, ja hänen tulee etsiä syntein anteeksisaamista ja armoa. Kristuksen vanhurskautta tulee hänen ikävöidä. Ken ei tunne synnin valtaa, ja ken ei pyydä sitä armoa ja totuutta, joka Kristuksessa on ihmiskunnalle tarjona, hän nukkuu vielä synnin unta, eikä hän voi siunauksella nauttia Kristuksen ruumista ja verta. Ja missä Herran ehtoollista ei nautita pyhänä lunastusateriana sydämen vakuudella, siellä on kelvoton ehtoollisen nauttiminen olemassa. Seurauksena kelvottomasta

ehtoollisen nauttimisesta on, että ihminen saapi rangaistuksen ja tulee huonommaksi. Apostoli sanoo: „Sentähden on myös monta heikkoa ja sairasta teidän joukossanne, ja useat makaavat“ (1 Kor. 11: 30). Hengellinen elämä kärsii vahinkoa kelvottomasta ehtoollisen nauttimisesta, ja ruumiillisiakin vaivoja syntyy. Synnin voima kasvaa tämän kautta, ja hengellinen uneliaisuus valloittaa mielen; epäraitis usko, suruttomuus ja tylyys sortavat uskon elämää. Tämä tuomio on Herran kuritusta. Se ei ole vielä ijankaikkista kadotusta, vaan Jumala tahtoo tämän tuomion kautta ojentaa ihmistä parannukseen. Sisällisen heikkouden ja hengellisen sairaloisuuden kautta tulee ihminen tuntemaan synnin valtaa. Apostoli sanoo: „Jos me tuomitsemme itsemme, niin meitä ei tuomita. Mutta koska me tuomitaan, niin Herra meitä kurittaa, ettemme maailman kanssa kadotettaisi“ (1 Kor. 11: 31, 32). Tähän itsensä tuomitsemiseen pyytää Herran tuomio saat-taa ihmisen, niin että hän parannuksessa kääntyisi Herran tykö ja etsisi häneltä armoa. Mutta joka pysyy piittaamattomana Herran kuritukselle, eikä alistu Hengen nuhteen alle, vaan peittelee piittaamattomuuttaan ja nurjaa mieltään ehtoollisen armon vaipalla, hän hukkuu.

Suuri on siis Herran ehtoollisen armo, ja kristityn tulee usein tätä armoa käyttää. Vaivatuille tunnoille antaa Herra ehtoollisessa virvoitusta, ja kurjimpiakin hän ottaa vastaan, mutta synnin tuntoa ja armon ikävää Herra tahtoo. Niille, jotka rakastavat syntiä, eivätkä tahdo synnistä luopua, ei Herran ehtoollisen nauttiminen ole siunaukseksi. Herännyt tunto on tässä tarpeen.

Kristittyjen tulee välttää hengellistä yhteyttä jumalattomain ja julkisyntisten kanssa (1 Kor. 5: 9—13). Maailmasta he eivät kumminkaan voi ulkonaisesti eritä, mutta sisällisesti tulee heidän pysyä erillään maailman saastaisuudesta. Mutta Raamattu ei missään kehoita kristittyä jättämään kirkollista yhteyttä kelvottomain takia. Ei Raamattu missään sano, ettei uskova voi käydä muiden kanssa Herran ehtoollisella, jos näiden joukossa onkin kelvottomia ehtoollisvieraita. Ei Jumala missään käske kristittyä eriämään kirkon yhteydestä. Meidän kansakirkomme ovat Herran peltoa, jossa nisut ja ohdakkeet kasvavat yhdessä ne ovat sitä verkkoa, joka kokoo hyviä ja huonoja kaloja. Kristus ei erinnyt juutalaisten turmeltuneesta synagoogasta, vaan hän vietti jumalanpalvelusta Jerusalemin templissä, jonka hän sanoi ryövärein luolaksi, ja hän opetti juutalaisten synagoogissa. Ja Kristus on kristityn esikuva. Samalla tapaa viettivät sentähden kristitytkin muinoin jumalanpalvelusta juutalaisten templissä ja synagoogissa, kunnes heidät ajettiin ulos. Yhteyden tulee pysyä Jumalan asettamissa toimissa, mutta synti on synniksi sanottava.

Vapaana tulee Herran ehtoollisen pysyä, sillä sen nauttiminen on uskon toimi. Ei saa minkäänlaista ulkonaista pakotusta siihen olla. Kristus vietti ensimmäisen ehtoollisen kahdentoista apostolin kanssa. Edesvastausta on kelvottomalla ehtoollisvieraalla, ja edesvastausta on sillä, joka ehtoolliselle jollakin tavalla kelvotonta pakottaa. Sitä tulee luterisen kirkon valvoa, ettei se tässä pyhässä asiassa pane pauloja omalletunnolle, ja että se jättää uskon asian vapaaksi. Sen vapauden puolesta taisteli Luterus.

V. Ehtoollispakko.

Kansakirkon tehtävä on laaja ja tärkeä, ja tämä tehtävä tulee yhä vaikeammaksi, kun ihmiskunnan yleinen kehitys tätä nykyä vieraantuu vieraantumistaan kristinuskon perusteista. Kansakirkon tulee, jos se tahtoo tätä tehtäväänsä tunnollisesti hoitaa, aikanaan muuttaa kirkollista järjestystään, siihen määrään kuin tämä perustuu ihmissääntöihin, muuttuvien olojen vaatimusten mukaan, mutta sen tulee, näitä muutoksia tehdessään, pysyä uskollisena kristinuskon perusteille. Näistä se ei koskaan saa luopua. Ennen kaikkia ovat ne kohdat muutettavat, jotka ovat ristiriidassa Raamatun ja luterisen uskonpuhdistuksen perusteiden kanssa. Näiden muutosten tekeminen on velvollisuus, jota kirkko ei voi laiminlyödä. Jos kansakirkko aikanaan tunnollisesti tekee niitä muutoksia, joita kristinuskon perusteet vaativat, niin sen ei tarvitse semmoisia muutoksia tehdä, jotka ovat ristiriidassa kristinuskon perusteen kanssa. Mutta jos se ei tahdo aikanaan näihin muutoksiin ruveta, syntyy sille varmaan turmio. Vakava on aika. Vieraantuminen kristinuskon perusteista ja kirkosta kasvaa siihen määrään kansoissa, että niiden, jotka todella tahtovat ihmiskunnan parasta valvoa, tulisi vakavasti ajatella, millä tapaa uhkaava vaara olisi

vältettävä; sillä kansojen turmio on varma, jos ne luopuvat kristinuskon perusteista.

Ehtoollispakko on yksi niitä kysymyksiä, joissa muutos on välttämättä tarpeen. Tämä pakko on meillä perintönä katolikunnasta. Kun ei paavikunnassa vasituista uskoa kysytty, niin ei ehtoollispakkoa täällä tunnettu tunnon rasitukseksi. Pääasiana oli vaan kirkon opin totena pitäminen ja kirkon järjestyksen noudattaminen. Kelvollisesti nautti katolikunnassa Herran ehtoollista sekin, jolla oli ainoastaan historiallinen usko. Ei ollut siis kellekään syytä vetäytyä pois ehtoollisen nauttimisesta, kun niin suuri siunaus oli saatavana ulkonaisen tavan noudattamisella. Ja kun kaikki kirkollinen järjestys katolikunnassa muka oli Jumalan säättämää, tuli Herran ehtoollisella käyminen täällä ehdottomaksi velvollisuudeksi sillekin, joka oli kokonaan Jumalasta vieraantunut. Kun uskonpuhdistus esiintyi, oli sentähden se tapa yleinen, että kaikki kirkon jäsenet Herran ehtoollista nauttivat, nekin, jotka julkisynneissä elivät. Luterus piti tämän pahana, ja lausui, ettei asian tulisi sille kohdalle jäädä. Hän tahtoi tutkituttaa niitä, jotka aikoivat Herran ehtoolliselle mennä, ja ne, jotka eivät tahtoneet parannusta tehdä ja Herraa etsiä, olisivat hänen mielestään olleet estettävät ehtoolliselle menemästä. Tämä epäkohta huolestutti Luterusta, mutta hän ei voinut asiaa korjata, sillä tällainen tutkiminen ei käy ihmiselle mahdolliseksi. Jumala tutkii sydämet. Ehtoollispakko on kokonaan Luteruksen perusteita vastaan. Hän ei tahtonut ketään pakottaa, ei ehtoolliselle, eikä vihille. Vihille sai jokainen tulla, ken vaan tahtoi. Eikä hän kysynyt näiltä,

jos he olivat Herran ehtoollisella käyneet. Eikä hän ehtoolliselle ketään pakottanut, vaan kelvottomia ehtoollisvieraita hän ei tahtonut Herran pyhälle ehtoolliselle.

Nykyinen kirkkolaki säättää: „*Avioliiton kuulutusta älköön annettako miehelle taikka naiselle, joka ei vielä ole Herran pyhästä ehtoollisesta osalliseksi tullut*“ (§ 73, b). Kirkkoherraa on siis kielletty antamasta kuulutusta avioliittoon sille, joka ei ole Herran ehtoollisella käynyt. Avioon pääsemiselle on siis Herran ehtoollisella käyminen välttämättömäksi ehdoksi pantu. Korkein uskonnollinen toimi joutuu siis yleisen inhimillisen oikeuden edellytykseksi. Kun avioon meneminen ei ole ainoastaan yleinen oikeus, vaan kun se usein tulee velvollisuudeksikin, on ehtoollispakkoa olemassa kirkossa, ja tämä pakko esiintyy kiusauksena vaikeimmassa kohdassa. Kun sanotaan, ettei kirkossa ole pakkoa olemassa siitä syystä, että tyytymätön eriuskolain kautta pääsee kirkosta eriämään, niin todistetaan mitä selvimmällä tavalla, että kirkossa on olemassa ehtoollispakkoa, sillä tässä myönnetään, että sen, joka ei avioon mennessä ole Herran ehtoollisella ollut, täytyy ehtoolliselle mennä taikka kirkosta eritä. Sehän juuri on ehtoollispakkoa kirkon piirissä. Ja tällä sanotaan myös, ettei tätä pakkoa ole olemassa kirkon ulkopuolella. Tämä tunnustus on alentava luteriselle kirkolle, ja tällainen kierteleminen todistaa vakavasti sitä asiaa vastaan, jota tahdotaan tällä tapaa puolustaa. Yksinkertainen tosiasia on tunnustettava. Kun ei kukaan tahdo ruveta suorastaan ehtoollispakkoa puolustamaan, pyydetään asiaa tällä tapaa peitellä. Niin kauan

kuin yllä mainittu kirkkolain pykälä pysyy voimissa, kannattaa kirkkomme ehtoollispakkoa. Tämä lakipykälä kaipaa sentähden pikaista muutosta.

Herran ehtoollisen nauttiminen on uskon toimi, jopa korkein uskon toimi. Sentähden tulee tämän pysyä vapaana. Kaikkinainen pakko uskon piirissä loukkaa kristinuskon perusteita. Jumala ei pakota kenellekään armoaan, eikä ihminenkään saa sitä tehdä. Luterisen kirkon sopii muistaa, kuinka kiiwaasti Luterus on pyytänyt tätä vapautta suojella. Kun kansoja muinoin kuoleman uhalla pakotettiin vastaanottamaan kastetta, oli tämä väkivaltaa, jota nykyaika syystä inholla moittii. Mutta ehtoollispakoon on niin totuttu, ettei usea tiedäkään sitä kam-mota. Mutta tämä pakko ei ole vähäinen asia, sillä se tekee väkivaltaa armolle, ja tästä väkivallasta syntyy suuri vahinko uskon elämälle. Ihminen ei saa laatia lakia uskon alalla, sillä Kristus on täällä ainoa lainlaatija. Kun kirkossa säädetään, ettei ihminen saa mennä avioon, ennenkuin hän on Herran ehtoollisella käynyt, niin tämä säännös sisältää käskyn: sinun pitää Herran ehtoollisella käydä, ennenkuin saat avioon mennä. Mutta tällöisen käskyn antamiseen ei kirkko ole oikeutettu, sillä Kristus ei ole tällöisistä käskyä antanut. Kirkko on tässä kohden luopunut kristinuskon ja luterisen kirkon perusteista, ja tämän säännön poistaminen ei ole luterisen kirkon järjestyksen polkemista, vaan se on uskonpuhdistuksen ydinperusteen noudattamista — se on kuuliaisuutta Jumalan sanalle.

Herran armon lahja pysyy ainoastaan vapaana oikeassa arvossaan. Pakko polkee aina Herran pyhän ehtoollisen arvoa. Se asia, johon todella

voidaan pakottaa, ei ole semmoisena Jumalan valtakuntaan kuuluva, vaan se kuuluu ajallisuuteen. Sentähden ei voidakaan ketään pakottaa Herran ehtoollisen oikeaan käyttämiseen, mutta väärään voidaan kyllä pakottaa. Kirkko ei ole tahtonut suoranaisesti säännöllään pakottaa Herran ehtoollisen nauttimiseen, mutta se rupesi kannattamaan pakkoa, kun se pani Herran ehtoollisen nauttimisen avioon pääsemisen ehdoksi, ja tämä pakko on kirkolle turmiollinen, sillä se alentaa Herran pyhän ehtoollisen semmoiseksi ajalliseksi asiaksi, joka voisi riippua ihmisen mielivallasta.

Kirkkolain säännös todistaa muutoinkin itseänsä vastaan. Se säätää: *„Aviokuulutusta älköön annettako miehelle taikka naiselle, joka ei vielä ole Herran pyhästä ehtoollisesta osalliseksi tullut“*. Kirkolliseen täysiikäisyyteen kuuluu kyllä, että kristitty on tullut osalliseksi kumpaisestakin Herran asettamasta sakramentista, ja kristillinen avio tarvitsee sitä siunausta, jonka Herra ehtoollisessa tarjoo ihmiselle, mutta ainoastaan kelvollinen ehtoollisvieras on kirkollisesti täysiikäinen, ja ainoastaan tämä saa siunauksen Herran ehtoollisesta. Jos kirkko siis tahtoo lainsäännöksellä valvoa sitä, että aviot kirkon piirissä tulevat osallisiksi siitä siunauksesta, jonka oikea Herran ehtoollisen nauttiminen tuottaa, niin sen tulee ennen kaikkea pitää huolta siitä, ettei kukaan pääse avioon, joka kelvottomasti Herran ehtoollista nauttii, ja sen tulee pitää huolta siitäkin, että ainoastaan semmoinen pääsee avioon, joka on oikein Herran ehtoollista nauttinut. Tätä tulisi kirkon lainsäädännön kautta säätää, ja tästä tulisi sen pitää huolta, jos se rupeaa lain pakolla tätä asiaa

järjestämään. Nykyinen säännös koskee ainoastaan ulkonaista Herran ehtoollisella käymistä, mutta tämä sisältää sekä väärän että oikean Herran ehtoollisen nauttimisen. Tämä säännös on siis tukemassa väärääkin ehtoollisen nautintoa. Itsestänsä selvää on, ettei laki voi mitään säännöstä uskon toimesta antaa, mutta kun se kumminkin lain säännöllä kajoaa tähän asiaan, täytyy sen vaan turmella se. Muuta se ei tällä alalla voi. Kirkko ei voi tässä kohden lainsäädännöllä saavuttaa tarkoitustaan, vaan ainoastaan kristillisen uskon ja mielen istuttamalla. Nykyisen säännöksen tähden menevät useat Herran ehtoolliselle, vaikka he nauttivat tämän vahingokseen, kun eivät ole kelvollisia ehtoollisvieraita.

Lakisäännös on siis tässä kohden väärä ja epäkristillinen, kun se panee Herran pyhän ehtoollisen väärinkäytöksen alaiseksi, ja kun se on hukkuttamassa tähän. Herran apostoli käskee kristittyitä ensin koettelemaan itseään ja sitten nauttimaan Herran ruumista ja verta. Ja kumminkin kuului kristilliseen seurakuntaan tähän aikaan ainoastaan semmoisia, jotka olivat maailmasta eronneita ja Kristuksen tykö tulleita, vaikka useat näistä sitten vieraantuivat Herrasta. Mutta nykyaikana kuuluu kansakirkon yhteyteen kansan suuri enemmistö, jonka joukossa on paljon niitä, jotka ovat uskonnollisesti kokonaan piittaamattomia, ja jotka siitä syystä eivät ole kelvollisia Herran ehtoollisen vieraita. Ja kansakirkkoon on aina kuuluva tämmöisiäkin jäseniä. Tämmöinen kansakirkon käsite on Luteruksella; tämmöinen se on Tunnustuskirjoissa. Ja tämmöinen on se verkko, joka kokoo hyviä ja pahoja kaloja; tämmöinen on se huone, jossa on

astioita kunniaksi ja astioita häpeäksi; ja tällöinen on se Herran pelto, jossa nisuja ja ohdakkeita kasvaa yhdessä. Kristilliselle seurakunnalle, johon alkuansa kuului ainoastaan vähäinen luku uskovia, ei anneta Raamatussa semmoista käskyä, että sen jäsenten tulee Herran ehtoollisella käydä, ennenkuin he pääsevät avioon, vaan näille annetaan käsky: „Koetelkoon ihminen itseänsä! “Mutta nykyiselle kansakirkolle, jonka piirissä on niin paljon hengellisesti suruttomia, säädetään, etteivät sen jäsenet saa avioon mennä, ennenkuin he ovat tulleet osalliseksi Herran ehtoollisesta! Kyllä on tämä säännös jyrkässä ristiriidassa kristinuskon olennon kanssa.

Apostoli sanoo, kun hän varottaa kristityitä Herran ehtoollisen väärästä käyttämisestä: „Joka syö tahi juo kelvottomasti, hän syö ja juo tuomion itselleen, ettei hän Herran ruumista erota. Sentähden on monta heikkoa ja sairasta teidän seassanne ja useat makaavat“ (1 Kor. 11: 29, 30). Tämä uneliaisuus ja sairaloisuus, joka tarkoittaa sekä hengellistä että ruumillista elämäpiiriä, on siis suoranainen seuraus väärästä Herran ehtoollisen käyttämisestä. Niin sanoo Herran apostoli. Ken tunnollisesti ja tarkkaan tutkii kirkon oloja, hän huomaa kyllä, että se uneliaisuus, heikkous ja sairaloisuus, jota on niin paljon kirkonkin piirissä, myöskin on sitä tuomiota, joka seuraa väärästä Herran ehtoollisen käyttämisestä. Tahdotaanko todella edelleen kirkolle tätä tuomiota? Sitäkö mielipidettä sopisi edelleenkin kannattaa, että se on parempi kirkolle ja kirkon jäsenille, jos kelvottomatkin menevät Herran ehtoolliselle, vaikka tämä tuomio on näille seurauksena, kuin että ne jäisivät pois Herran ehtoalli-

selta, jotka eivät huoli mitään armosta, ja jotka eivät tahdo synnin orjuudesta vapaiksi päästä? On kyllä muitakin syitä uneliaisuuteen ja sairaloisuuteen, mutta tämä on yksi tärkeimpiä.

Yksityinen ihminen menee Herran ehtoolliselle oman koettelemuksensa mukaan, ja jos hän kevytmielisesti ja väärin käyttää Herran ehtoollista, saa hän rangaistuksen Jumalalta. Mutta jos kirkko säännöillään pakottaa tai houkuttaa kelvottomaan Herran ehtoollisen nauttimiseen, niin sillä on edesvastaus siitä, ja se kärsii arvaamattoman vahingon tästä. Ken tahtoi kirkolle pysyttää tällaista tuomioiden kuormaa? Apostolin käskyn polkeminen ei voi tuottaa muuta kuin vahinkoa. Kun oman tunnon nimessä vaaditaan tämän säännöksen poistamista, on se kirkon velvollisuus tähän ruveta.

Herran ehtoollisen nauttiminen on uskon asia. Ja usko on Jumalan lahja. Ihminen ei voi itselleen uskoa antaa, vaikka hänen tulee rukouksella ja armon välikappalten viljemisellä tätä itselleen pyytää. Eikä ihminen voi toiselle oikeaa uskoa antaa, mutta väärää voi hän kyllä toiselle tyrkyttää. Ja usko on kehityksen alainen. Kristuksenkin koulussa kasvoi opetuslasten usko vähitellen. Herra sanoi, kun hän meni kuolemaan, etteivät opetuslapset vielä silloinkaan voineet kaikkea kuulla, mitä hänellä olisi ollut heille sanottavaa. Jos usko näin vähitellen kasvoi Herran omassa koulussa, niin sen täytyy nykyiseen aikaan olla paljon pitkällisemmän kehityksen alaisena. Ja kristikunnassakin on oloja, joissa lapsilta puuttuu melkein kokonaan uskonnollista kasvatusta ja hoitoa. Riittävästi ei ole tätä kasvatusta meidänkään seurakunnissamme. Siitäkin

syystä löytyy paljon henkilöitä kirkon piirissä, joilta puuttuu vasituista uskoa Kristukseen, kun heidän olisi avioon meneminen. Tämä uskon puute ei ole useinkaan ainoastaan heidän oma syynsä, vaan koko yhdyskunta on tässä kohden syyllisenä. Eikä kirkkokaan ole tässä kohden tehnyt kaikkea, mitä se olisi voinut tehdä. Ja kristikunnan piirissä liikkuu paljon epäuskon aineksia, jotka turmelevat nuorison mieltä. Kirkolla ei siis ole minkäänlaista oikeutta kieltää avioon menemistä niiltä jäseniltään, joiden usko on niin kehittymätön tahi niin rappiolle joutunut, etteivät he vielä silloinkaan voi hyvällä omallatunnolla Herran ehtoolliselle mennä, kun avio olisi solmittava. Eikä kirkko ole oikeutettu pakottamaan jäseniään pois piiristään siitä syystä, etteivät he voi Herran ehtoolliselle mennä, ennenkuin he aviota rakentavat, sillä kansakirkko ei voi vaatia kaikilta jäseniltään, heidän nuoruutensa aikana, sitä uskoa Kristukseen, joka on Herran ehtoollisen oikealle nauttimiselle tarpeen, eikä mikään uskokunta voi sitä vaatia. Useat niistä, jotka eivät tähän aikaan vielä tunne syntiään eivätkä usko Kristukseen, tulevat sittemmin kristillisen seurakunnan eläviksi jäseniksi. Aivan kohtuutonta ja epäkristillistä olisi, jos kristillisten vanhempain täytyisi pakottaa lastansa, joka tahtoo avioon mennä, mutta joka ei vielä voi hyvällä omallatunnolla Herran ehtoollista nauttia, eroamaan kirkosta, vaikka tämä tahtoisi perheen kanssa kirkkoon jäädä. Tämmöinen kirkosta erottaminen olisi nykyisen lainsäädännön mukaan hyvin usein tarpeen, jos todella vaadittaisiin oikeaa Herran ehtoollisen nauttimista avioon menevältä. Kirkolla ei ole oikeutta tämmöiseen menettelyyn, sillä Kristus

ei ole antanut tähän lupaa, vaan Herran sana on tätä kieltämässä. Viimeiseen asti kärsi Kristus opetuslasten heikkoutta, eikä hän kellekään pakottanut pyhää ehtoollistaan. Ja hän antoi ainoastaan apostoleille pyhän ehtoollisen, ennenkuin hän meni kuolemaan. Evankelistat terottavat tätä. Kastetuita olivat apostolit olleet jo muutamia vuosia, ja paljon kastetuita oli Herran muiden opetuslasten joukossa, mutta Herra antoi ainoastaan apostoleille pyhän ehtoollisensa sinä yönä, jona hän petettiin. Kirkko on ottanut jäsenensä kasteen kautta lapsina helmaansa. Se ei saa työntää heitä pois ilman riittävää syytä. Kirkon velvollisuutena on pitää jäsenensä kasvatuksensa alla, kun tämä tahtoo tässä asemassa pysyä. Ja kirkon jäsenen velvollisuutena on pysyä kirkon kasvatuksen alla.

Nykyinen kirkkolain säännös kasvattaa ulkokullaisuutta. Kun kirkko hyväksyy kristillisenä sen avion, jonka rakentajat ovat ulkonaisesti käyneet Herran ehtoollisella, istuttaa se kansassa sitä luuloa, että ulkonainen Herran ehtoollisen nauttiminen on oikea ehtoollisen nauttiminen, ja että avio, jota solmitaan niiden kesken, jotka ovat ulkonaisesti ehtoollista nauttineet, on kristillinen avio. Turhaa olisi tässä sanoa, että kirkko pyytää opettaa kansalle ehtoollisen oikeaa olentoa ja arvoa, sillä nyt on puhetta lakisäännöksestä, joka hyväksyy tällöisen ulkonaisen ehtoollisella käymisen oikeana, ja laaja kokemus luterikunnassa on todistamassa, että tällöinen säännös on tehokkaasti vaikuttanut yllä osotettuun suuntaan.

Kirkkolaki vaatii itse ehtoollispakon poistamista. Tämä säättää: „*Sitä, joka on kauemman*

aikaa ollut käymättä Herran ehtoollisella, puhutkoon pappi rakkaudella ja hiljaisuudella ja kokekoon liikuttavaisilla nuhteilla ja kehoituksilla Jumalan pyhästä sanasta vaikuttaa hänessä sellaisen mielentilan, että hän parannukseeseen ja lohdutukseeseen tahtoo ja taitaa Herran ehtoollista nauttia. Jos hän tässä yhä näyttää ylenkatsetta ja vastahakoisuutta Herran ehtoollista vastaan, meneteltäköön häntä kohtaan niinkuin 103 §:ssä sanotaan“ (§ 91). Tässä paikassa puhuu kirkkolaki oikeasta mielentilasta. Kirkkolaki ei siis tahdo Herran ehtoolliselle sitä pakottaa, joka ei taida sitä nauttia parannukseeseen ja lohdutukseeseen, vaan papin tulee pyytää saada sitä mielentilaa syntymään, että asianomainen voi siunauksella Herran ehtoollista nauttia. Silloin vasta kun pitkittyvää ylenkatsetta ja vastahakoisuutta on olemassa, kehottaa kirkkolaki ryhtymään kirkkokuriin. Mutta tästä mielentilasta tämä laki ei puhu mitään, kun se tekee säännöksen aviokuulutukseen antamisesta, sillä se ei voi sitä tehdä. Tämäkin on todistuksena siitä, että sen säännös tässä kohden on sopimaton ja mahdoton.

Vielä säättää kirkkolaki 64 §:ssä: „Jokaisella olkoon koettelemuksensa vallassa, kuinka usein hän pyhän ehtoollisen osallisuuteen tulla tahtoo. Jos joku päälle ajastajan on poissa, muistuttakoon papisto siinä seurakunnassa, jossa hän asuu, kristillisellä rakkaudella ja hiljaisuudella häntä Herran ehtoollisen laiminlyömisestä“. Vapaaksi jättää kirkkolaki täälläkin Herran ehtoollisen käyttämisen. Koettelemuksensa mukaan saapi kukin määrätä, kuinka usein hän tahtoo Herran ehtoollisella

käydä, ja papiston tulee kristillisellä rakkaudella ja hiljaisuudella muistuttaa sitä, joka on päälle ajastajan ollut ehtoolliselta poissa, tästä laiminlyömisestä. Pakkoa kirkkolaki ei siis tahdo niitä kohtaan käyttää, jotka kerran ovat Herran ehtoollista nauttineet. Ja kirkkolaki edellyttää, että kirkossa on semmoisia jäseniä, jotka ovat kauemman aikaa poissa Herran ehtoolliselta, ja jotka siis kaipaavat erityistä sielunhoitoa. Jumalan sanalla tulee papiston pyytää „rakkaudella ja hiljaisuudella“, „liikutavilla nuhteilla ja kehotuksilla“ saada Kristuksesta vieraantuneessa sitä mielentilaa syntymään, jossa ihminen voi parannukseksi ja lohdutukseksi Herran ehtoollista nauttia. Kirkkolaki on tässä kohden asettunut oikealle perustukselle, ja meillä on syytä tätä kohtaa mieleemme painaa, sillä kansakirkossa on aina olemassa semmoisia jäseniä, jotka eivät voi hyvällä omallatunnolla Herran ehtoolliselle mennä. Herra kyllä ottaa heikkoja vastaan, mutta niitä on olemassa paljon kirkossa, jotka todella eivät ole kelvollisia ehtoollisvieraita; ja näitä vastaan ei ole pakotusta käytettävä. Mutta missä pitkittyvää ylenkatsetta ja vastahakoisuutta Herran ehtoollista vastaan esiintyy, siinä tahtoo kirkkolaki käyttää kirkkokuria (§ 91). Tässä on julkinen nuhde paikallaan.

Kirkkolain 73 § on ristiriidassa näiden säännösten kanssa. Kun säädetään: „*Aviokuulutusta älköön annettako miehelle taikka naiselle, joka ei vielä ole Herran pyhästä ehtoollisesta osalliseksi tullut*“, niin tässä ei kysytä mielialaa, eikä uskon heikkoutta, vaan luonnollinen oikeus avioon menemiseen kielletään siltä, joka ei ole Herran ehtoollisesta osalliseksi tullut. Vaikka jokaisella kirkon

jäsenellä on oikeus mennä avioon, katsomatta siihen, onko hän vielä Herran ehtoollisella käynyt tahi ei, riistää kirkkolaki häneltä tämän oikeuden. Ja nuorilta, jotka eivät useinkaan ole avioon mennessä uskonnollisesti siihen määrään kehittyneet, että voivat Herran ehtoolliselle mennä, vaaditaan, että he ehtoolliselle menevät. Tämä säännös on sitä loukkaavampi, kuin luterinen kirkko on terottamalla terottanut, että avio on maallinen asia, jossa lain säätäminen kuuluu valtiolle. Huono perintötapa on tässä kohden vaikuttanut poikkeuksen luterikunnan perusteista. Ei löydy yhtään syytä yllä olevan lakisäännöksen pysyttämiseen.

Kirkkolaki edellyttää, että kaikki kirkon jäsenet Herran ehtoollisella käyvät, ja kun uskovalle Herran ehtoollisessa annetaan uuden liiton korkein armolahja, täytyy kirkon aina pitää silmämääränään, että sen jäsenet valmistuvat Herran ehtoollisen nauttimiselle. Mutta kun kirkkolaki tahtoo kirkon jäseneltä sitä mielentilaa, jossa ihminen voi oikein Herran ehtoollista nauttia, ja kun se säättää, että niitä, jotka kauvemman aikaa ovat olleet poissa Herran ehtoollisesta, on rakkaudella ja hiljaisuudella ojentettava, täytyy näiden perusteiden mukaan ehtoollispakon poistua niiltäkin, jotka avioon menevät. Sillä näitäkin on rakkaudella ja hiljaisuudella opetettava, ja jolleivät he vielä voi Herran ehtoolliselle mennä siinä ijässä, jolloin avio tavallisesti on solmittava, niin heiltä ei ole riistettävä sitä oikeutta avioon menemiseen, joka heillä on, eikä heitä ole millään tavalla pakotettava eikä houkuteltava ehtoolliselle, vaan kirkon tulee kärsivällisyydellä odottaa, kunnes Jumala saa heissä sitä uskoa istutetuksi,

joka tekee Herran ehtoolliselle menemisen mahdolliseksi. Kirkko ei ole täten luopunut perusteistaan, vaan se on asettanut Herran pyhän ehtoollisen oikeaan arvoonsa, ja se on ollut uskollinen omalle perusteelleen. Kirkko ei silloin enää vaadi, että sen jäsenen välttämättä tulee määrättynä aikana käydä Herran ehtoollisella, vaan se jättää, niinkuin sen tuleekin jättää, Herran ehtoollisella käymisen vapaaksi, eikä se määrää aikaa tälle pyhälle toimelle. Mutta koko kirkon sielunhoito ja kasvatus tarkoittavat sitä, että kaikki kirkon jäsenet siunauksella nauttisivat Herran pyhää ehtoollista.

Pakkoa kirkko ei koskaan voi tässä kohden käyttää, mutta kun niitä on, kuten niitä nytkin kirkon piirissä on, jotka eivät tahdo Herran ehtoollisella käydä, niin se pyytää rakkaudella ja hiljaisuudella niitä neuvoa ja opettaa. Jollei tämä opetus auta, täytyy kirkon hiljaisuudessa olevia jäseniä kärsiä, niinkuin se on tähän asti tehnyt. Mutta milloin julkista ylenkatsetta ja vastahakoisuutta esiintyy, ja kirkon jäsen rupeaa kirkon järjestystä vastaan toimimaan, silloin täytyy kirkon ryhtyä kuriin. Yleisenä perusteena on se sääntö hyväksyttävä, jota tähän aikaan noudatetaan, että kansakirkon tulee kärsiä niitä, jotka se on kasteen kautta ottanut jäsenikseen, niin kauan kuin he tahtovat hiljaisuudessa sen piirissä pysyä, ja niin kauan kuin he eivät toimi sitä vastaan. Mutta kun kirkon jäsenet rupeavat kirkon perustuksia hajottamaan ja vaikuttamaan sitä vastaan, silloin on kirkolla oikeus ja velvollisuus ryhtyä vastavaikutukseen, ja sen täytyy toivoa, että tämmöiset jäsenet siirtyvät pois sen piiristä. Sentähden se kohta ei riitä kirkosta

erottamisen syyksi, ettei joku ole voinut Herran ehtoolliselle mennä, kun hän aviota rakentaa, sillä kirkon Herra ei ole tämmöistä sääntöä laatinut, ja se, joka tunnon arkuudesta ei mene Herran ehtool-
liselle, on parempi sitä, joka kevytmielisyydessä menee tälle pyhälle aterialle. Ja kirkko asettaa Her-
ran ehtollisen aviota alemmaksi, kun se tekee avioon menemisen [riippuvaksi Herran ehtoolliselle mene-
misestä.

Usein mainitun 73 § muuttaminen poistaisi siis kirkkolaista ehtoollispakon, ja tämä muutos vapa-
uttaisi usean papin raskaasta omantunnon taakasta. Rippikouluun tulisi edelleenkin kaikkein kirkon jä-
senten tulla, sillä kristinuskon tietoa tulee sen itsel-
leen hankkia, joka tahtoo kirkon jäsenenä olla, ja
kaikki kansat ovat opetettavat, Herran käskyn mu-
kaan. Mutta kun nuoriso on rippikoulussa saanut
riittävän tiedon kristinopissa, saapi kukin itse mää-
rätä, tahtooko hän kohta Herran ehtoolliselle mennä,
taikka tahtooko hän vielä siirtää ehtoolliselle mene-
misen tuonnemmaksi. Tällä tapaa säilyy vapaus
uskon pyhimässä toimessa. Itsessään on ihminen
kyllä kelvoton Herran ehtoolliselle menemään, ja
herännyt ihminen tuntee itsensä aina kelvottomaksi
näin suureen armoon, mutta niitä on todella kelvot-
tomia, joille ehtoollisen nauttiminen vaan on vahin-
goksi, ja joiden pakottaminen ehtoolliselle tuottaa
edesvastausta. Heikkoa ja vaivattua ottaa Herra rak-
kaudella vastaan, mutta sille, joka tahtoo synnissä
elää, ja joka ei Kristuksesta mitään huoli, ei ole
Herran ehtoollinen aivottu, niin kauan kuin hän
pysyy semmoisessa mielentilassa. Opettajan tulee
tässä kohden neuvoa taitamattomia. Nyt hän usein

varottaa väärästä ehtoollisen nauttimisesta, mutta kun avio on rakennettava niiden kesken, jotka eivät vielä ole Herran ehtoollisella käyneet, tulee hänelle ahdinko, sillä nämä ovat Herran ehtoolliselle saatavat. Kun tässä kohden usein on olemassa todellista kelvottomuutta, joutuu tunnollinen opettaja omantunnon levottomuuteen. Jokainen herännyt pappi tietää, kuinka vaikea tämä asema on, ja kirkon velvollisuus on päästää sanan palvelijaa tästä ahdingosta. Opetuksen antaminen tekee kyllä sitenkin vaikeutta, mutta tässä voi vaikeissa kohdissa vaatimuksia laskea, jos ei Herran ehtoollisella käyminen ole avioon menemisen ehtona. Mitä Kristus sanoisi, jos hän vielä olisi maan päällä ja näkisi, kuinka kristikunta on asettanut ihmisäännön pakotukseksi pyhälle ehtoolliselle menemiseen?

Ehtoollispakko kuuluu nyt kirkolliseen järjestykseen, mutta se perustuu kokonaan ihmisääntöön. Katolikunnan kirkollisen järjestyksen mukaan kävivät muinoin kaikki kirkon jäsenet Herran ehtoollisella, huolimatta siitä, missä mielentilassa he olivat. Säännöstä ei ollut tässä tarpeen. Mutta kun kirkollinen tapa heikkeni, syntyi tässä kohden säännös luterikunnassa. Ehtoollispakko on nyt siitä syystä arvoon päässyt, että se on ollut jonkun aikaa voimassa kirkollisena järjestyksenä. Jos nyt tämä säännös saa pyhyyttä sen kautta, että se on kirkollisena järjestyksenä ollut voimassa, niin olemme siirtyneet katolikunnan kannalle, ja me loukkaamme luterikunnan perusteita. Kun säännös on riidassa kristinuskon ja luterikunnan perusteen kanssa, niin se on poistettava.

Viimeisessä kirkolliskokouksessa esiintyi kysymys ehtoollispakon poistamisesta, ja kirkkolakivaliokunta puolusti mietinnössään usein mainitun kirkkolaki-pykälän muuttamista. Sitova ja perusteellisesti selvä on tämä valiokunnan mietintö, mutta herra A. Meurman tekee kirjasessaan „Ehtoollispakko ja Eriuskolaislaki“ kaikenlaisia syytöksiä sitä vastaan. Hän ottaa muun ohessa valiokunnan mietinnöstä otteen, lausuen: „Mutta valiokunnan mielestä „lakikaan ei tulisi tässä kohden vaikenemaan““. „„Paikalleen jäisi nim. niin hyvin säännös, joka velvoittaa seurakunnan opettajaa koettamaan oikealle tolalle johdattaa ehtoollisella käymättömiä, kuin myöskin määräys kirkkokurin käyttämisestä semmoisia vastaan, jotka edelleen osottavat ylenkatsetta ja vastenmielisyyttä ehtoollista vastaan““. Tähän sanoo herra Meurman: „Ehkä myönnetään toki, että ajattelemattomuus tässä pääsee huippuunsa. Ehtoollispakko lakkautetaan, jotta se, joka ei ole sisällisesti valmistunut, ei menisi turmiokseen ehtoolliselle; nyt taas ehdotetaan kirkkokuria, se on, ehtoolliselle menemätön on kuritettava ehtoolliselle“. „Mutta rangaistus! Semmoisena, joksi äsken päätynyt kirkolliskokous muodosti kirkkokurin pykäleet, sanotaan niissä, „„että se, joka paatuu julkisiin syntiin ja pahuuteen, saakoon ensin yksityisen varoituksen, sitten muutamien läsnäollessa, sitten koko seurakunnan nimessä; vihdoin julkaistaan hän kirkolliset oikeudet menettäneeksi“. „Onko nyt järkevä, että niitä vastaan, jotka, piispa Johanssonin sanojen mukaan „„eivät vielä ole sillä kannalla, että he voisivat ehtoollisella mahdollisina käydä, vaikka sitä tahtoisivat““, käytetään tällaista henkistä

kidutusta suorastaan niiden pakottamiseksi Herran ehtoolliselle, ja onko ehtoollispakko silloin lakkautettu?" (Siv. 60 s). Niinkuin olemme edellisessä osoittaneet, säättää kirkkolaki kirkkokuria ainoastaan niille, jotka näyttävät *„ylenkatsetta ja vastahakoisuutta Herran ehtoollista vastaan“*, mutta muissa tulee papin koettaa *„rakkaudella ja hiljaisuudella“*, *„liikuttavaisilla nuhteilla ja kehoituksilla Jumalan pyhästä sanasta“* saada oikea mielenlento syntymään. Valiokunta sanoo juuri tätä mieltinnössään, eikä sekään siis kärsi minkäänlaista henkistä kidutusta niitä vastaan, jotka tahtoisivat Herran ehtoolliselle mennä, mutta eivät vielä saata sitä tehdä. Herra Meurmannin esitys on siis aivan nurja. Ja yllä olevassa lausunnossaan esittää herra Meurman otteen kirkkolain säännöksestä kirkkokuriin nähden, joka, mitä tähän kohtaan tulee, on ytimeksään kirkolliskokouksen ehdotuksessa sama kuin nykyisessä kirkkolaissa, ja tästä sanoo hän, että se *„kurittaa“* ehtoolliselle, ja että se on *„henkistä kidutusta suorastaan niiden pakottamiseksi Herran ehtoolliselle“*. Tätä ehtoollispakkoa sisältää siis kirkkolaki herra Meurmannin käsityksen mukaan, ja tätä henkistä kidutusta on hän siis puolustamassa, sillä muutosta hän ei tässä kohden tahdo. Ja vaikka kirkkolaki muka sisältää tällaisia ehtoollispakkoa, sanoo kuitenkin herra Meurman niistä, jotka tahtovat ehtoollispakkoa poistetuksi: *„Eikä saa heitä olla onnittelematta, kun osasivat keksiä sille pakon nimen!“*

Herra Meurman uudistaa vielä tässä kirjassaan sitä huonoa syytöstä, jota on tehty ehtoollispakon vastustajia vastaan, että he muka ovat tahto-

neet mielivaltaisesti pakottaa ihmisiä pois Herran ehtoolliselta. Mutta omantunnon vapauttamiseksi on tämä ehdotus ehtoollispakon poistamisesta syntynyt, eikä tässä ole koskaan ollut siitä puhetta, että niitä estettäisiin menemästä Herran ehtoolliselle, jotka tahtovat sitä nauttia, vaan pakon poistamista on ehdotettu. Kirjasessani: „Mietteitä Suomen luterilaisen kirkon asemasta“ sanon: „Ei sovi millään tapaa Herran pyhälle ehtoolliselle pakottaa semmoisia, jotka eivät todella ole sisällisesti valmistuneita. Kaikki kansalaiset eivät siis ole välttämättä ehtoolliselle laskettavat. Kirkon täytyy suojella Herran pyhää ehtoollista, niin paljon kuin sille on mahdollista, väärinkäytöksestä“. Ei ole tässä mitään puhetta ehtoolliselle menemisen kieltämisestä, vaan selvästi sanotaan, ettei kirkko saa pakottaa Herran ehtoolliselle niitä, jotka eivät todella ole sisällisesti valmistuneita, ja etteivät kaikki kansalaiset tästä syystä ole välttämättä ehtoolliselle laskettavat, ja että kirkon tulee, niin paljon kuin sille on mahdollista, suojella Herran ehtoollista väärinkäytöksestä. Millä tapaa kirkon tulee tässä kohden poistaa väärinkäytös, sen osoittaa muutosehdotus. Selitystä eivät nämä lauseet tarvitse. Herra Meurman sanoo myös kirjasessaan, että ehtoollispakon vastustajat olisivat tahtoneet lakkauttaa sisäluvun oppimisenkin! Ja kun sanotaan, että avio on Jumalan tahdosta solmittava niiden kesken, jotka ovat toisiinsa sekaantuneet, sanoo herra Meurman sitä Jumalan nimen väärinkäyttämiseksi!

Tietääpä herra Meurman usein mainitussa kirjasessaan sanoa sitäkin, että viimeinen katekismus-ehdotus olisi nykyisistä katekismuksista jättänyt pois

ne asetussanat, jotka esiintyvät Matteuksen evankeliumissa, ja joissa Herra sanoo: „Ottakaa ja juokaa tästä kaikki“, mutta niiden sijaan käyttänyt 1 Kor. 11: 25, jossa on ainoastaan: „tämä kalkki on uusi testamentti minun veressäni“. Kristus lausui asetussanat, kun hän ensi kerran pyhää ehtoollista nautti opetuslasten kanssa, apostoleille, sillä muita ei silloin ollut saapuvilla. Kirkko ei siis vielä ole osannut antaa sanalle „kaikki“ sitä sisältöä, jonka herra Meurman sille antaa.

Mutta katekismuskomitea ei tehnytkään mitään muutosta tässä kohden. Vähään katekismukseen otti se asetussanat Matteuksen, Markuksen, Luukkaan ja Paavalin mukaan, niinkuin Luteruskin on tehnyt. Svebiliuksella on katekismuksensa kuudennessa pääkappaleessa, jossa hän puhuu ehtoollisesta, aivan sama raamatunlause, kuin katekismuskomitealla oli oppikirjassaan, eli 1 Kor. 11: 23—26, sillä tämä on täydellisin. Tämän Raamatun paikan otti komitea ehdotukseen, kun sille oli vastenmielistä sommitella useampia Raamatun paikkoja yhteen. Mutta Matteuksen evankeliumissa olevia asetussanoja ei voi yksin käyttää katekismuksessa. Möller ei käytä katekismuksensa seitsemännessä luvussa, jossa ehtoollisesta puhutaan, asetussanoja Matteuksen evankeliumista, vaan hän liittää Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeissa esiintyvät asetussanat yhteen, sillä asetussanat ovat Matteuksen evankeliumissa liiksi lyhyet. Kirkolliskouksen katekismusvaliokunta otti oppikirjaan samat asetussanat, jotka esiintyvät vähässä katekismuksessa, ainoastaan siitä syystä, että saataisiin yhtäläisyyttä aikaan asetussanoihin nähden vähässä katekismuksessa ja oppikirjassa. Kuitenkin sanoo herra

Meurman lentokirjassaan katekismusehdotuksesta: „Vaikea on käsittää tätä omituista muutosta muuksi kuin perustukseksi sille opille, joka tahtoo lakkauttaa osallisuutta pyhässä ehtoollisessa seurakuntaan kuulumisen merkinä“. Katekismuskomitea menetteli kumminkin tässä samalla tapaa kuin Svebilius. Svebiliuksesta olisi siis tuo syytös sanottava! Tuohon tapaan tekee herra Meurman syytöksiään. Ei ole niistä hyvää, ei niiden tekijälle, eikä kirkolle. Onpa sitäkin väitetty, että ehtoollispakon vastustajat olisivat ehdottaneet avioon menemisen välttämättömäksi ennen ehtoollisen nauttimista. Ei sovi tällaisiin huonoihin, perättömiin syytöksiin tarkemmin kajota.

Sanotaan usein, ettei voida ehtoollispakkoa poistaa siitä syystä, että sen johdosta vaadittaisiin muitakin muutoksia. Johtopäätöksenä tästä väitteestä olisi, että meidän tulisi pysyä kirkollisissa asioissa paikallamme, emmekä saisi mitään muutosta tehdä. Mutta kirkon tulee valvoa kansankin parasta. Ellei niitä muutoksia tehdä, joita totuus ja oikeus vaatii, aukenee salpaus aikanaan väkisin, eikä tulvaa silloin enää voi hallita. Se on viepä mukanaan paljon, jota kansa välttämättömästi tarvitsee. Meidän velvollisuutemme on poistaa kirkosta se, mikä on riidassa Raamatun ja uskonpuhdistuksen perusteiden kanssa, mutta sitä emme saa alttiiksi antaa, mitä nämä perusteet vaativat. Ehtoollispakon poistaminen seuraa suoranaisesti Jumalan sanan vaatimuksesta, Herran ehtoollisen olemuksesta ja kirkon käsitteestä. Oikeutettua epäilystä ei voi olla tässä kohden olemassa.

VI. Eriuskolaislaki.

Omantunnon- ja uskonnonvapaus on ihmisen kalliimpia oikeuksia, mutta rajaton ei tämä oikeus ole. Ihminen voi uskoa ja saa uskoa mitä hän tahtoo, sillä tässä kohden ei kukaan voi ihmisen vapautta rajoittaa. Kukin järjestää suhteensa Jumalaan omantuntonsa mukaan Jumalan edessä. Ulkonainen pakko ei voi määrätä eikä rajoittaa tätä ihmisen suhdetta Jumalaan. Tämä uskonnonvapaus on ihmisen pyhin ja kallein oikeus. Tämä ei voi joutua lainsäädännön alaiseksi.

Mutta omantunnonvapaus on uskonnonvapautta laajempi. Omatunto on Jumalan ihmisen olentoon panema sääntö, joka vaatii häntä tekemään mitä on oikein ja välttämään mitä on väärin; joka sitoo teon tekijään, niin ettei hän voi irroittaa itseänsä siitä; ja joka arvostelee ja tuomitsee tämän teon ja ihmisen, joka sen teki. Kasvi kehittyy sen säännön mukaan, jonka Jumala sille antoi; eläin kasvaa sen säännön mukaan, jonka Luoja antoi sille; ja omatunto on tämmöinen elävä sääntö ihmisen olennossa, joka valvoo sitä, että ihminen noudattaa mitä hän tietää oikeaksi, ja välttää sitä, minkä hän tietää vääräksi. Mutta ihmisen tulee ajatuksellaan etsiä ilmestyksen piiristä tietoa siitä, mikä on oikein ja mikä on vää-

rin, sillä omatunto ei tiedä tätä sanaa. Omatunto sanoo vaan: „tee mitä on oikein ja vältä mitä on väärin!“ Väärä tieto eksyttää sentähden omaatuntoa. Pakana uhraa usein lapsensa, sillä hän luulee sen korkeimman olennon tahdoksi. Pakanavaimo astuu usein sille polttoroviolle, jolla hänen miehensä ruumis poltetaan, sillä hän luulee tämän velvollisuudekseen; siitä syystä omatuntokin vaatii häntä tähän. Omatunto vaikuttaa elämän alalla ja vaatii toimintaan. Niin kauan kuin teko koskee ainoastaan yksityistä ihmistä, on tämä oikeutettu vapaasti toimimaan omantuntonsa mukaan. Mutta jos teko koskee muiden oikeutta tahi kirkon ja valtion toimialaa, astuu rajoitus ihmisen eteen. Koska puuttuva tahi väärä tieto synnyttää yksipuolisen tahi väärän toimen, joka voi loukata muiden oikeutta, on valtiolla tässä kohden oikeus rajottaa yksityisen vapautta, ja se on velvollinen tätä tekemään, milloin yhteiskunnan rauha sitä vaatii. Paljon vääryyttä on tehty ihmiskunnassa puuttuvan ja väärän tiedon tähden. Omantunnonvapaus ei siis ole rajaton. Tämän omantunnonvapauden nimessä on yhteiskunnan rauha usein saanut kärsiä häiriötä. Ovatpa mielivallan sankarit omantunnonvapauden nimessä usein väkisin tunkeutuneet perheenkin pyhään piiriin, kääntääkseen sen jäseniä omaan uskoonsa ja omaan lahkoonsa. Tämmöistä henkistä väkivaltaa tuomitsee Jumalan sana, eikä yhteiskunnan tarvitse sitä kärsiä.

Uskonnonvapaus taas koskee yksityistä ja yhteistä tunnustusta ja yhteisiä uskonnollisia toimia. Tämä vapaus käsittää sekä yksityisen ihmisen jumalanpalvelusta että yhteisiä jumalanpalveluksen

menoja. Ja uskonnonvapaus edellyttää, että kukin uskokunta saapi järjestää uskonnolliset olonsa oman uskonsa ja vakuutuksensa mukaan. Mutta uskonnonvapaus ei tiedä sitä, että ihminen olisi vapautettu kuulumasta johonkuhun uskokuntaan, tahi että joku uskokunta olisi vapautettu järjestämästä uskonnolliset olonsa, sillä ihmisen ja uskokunnan tulee valvoa uskonnollista edistymistään. Mielivalta ei ole vapautta. Ei ole siis uskonnollinenkaan mielivalta vapautta. Ja vapaudella on aina velvollisuutensa. Sentähden on uskonnonvapaudellakin velvollisuutensa. Ja mitä pyhempi ja kalliimpi uskonto on, sitä pyhemmät ja korkeammat ovat sen velvollisuudetkin. Kun yleisen siveellisen ja uskonnollisen elämän hoito vasituisesti kuuluu valtionkin toimipiiriin, astuu uskonnonvapauskin osaksi valtion valvonnan alaiseksi. Sisällisten uskonnollisten kohtien tulee tälläkin alalla olla vapaat, mutta uskokuntain ulkonaiset säännökset eivät saa joutua riitaan valtion perusteiden kanssa. Yleistä siveyttä ja uskonnollisuutta ei saa kukaan uskonnonvapauden nimessä polkea. Valtion täytyy sentähden, kun yleinen siveellisyys ja uskonnollisuus ovat sen perustuksena, vastustaa ja rajoittaa mielivaltaa tällä alalla. Se ei voi sallia oman perustuksensa sortamista.

Uskonto vaatii aina vapautta, sillä uskonnollinen elämä ei menesty ilman tätä. Uskonnollinen pakko on sentähden ristiriidassa uskonnon olennon kanssa, ja se turmelee uskonnollisen elämän sen perustuksissa. Kirkon ei siis sovi minkäänlaista pakkoa käyttää, sillä kirkon voima on Jumalan sana. Tämä sana on sen vasituisin tuki, ja tähän tulee sen kokonaan turvata. Kristuksen valtakunta

ei ole tästä maailmasta; sentähden kirkko ei voi turvata maallisiin välikappaleisiin. Eikä valtionkaan sovi pakottaa ketään johonkuhun määrättyyn uskokuntaan, sillä uskonnonvapaus edellyttää, että jokainen ihminen saapi siirtyä siihen uskontoon, jonka hän käsittää oikeaksi. Milloin useampia uskontoja on olemassa samassa maassa, vaatii uskonnonvapaus, että kukin kansalainen saa liittyä siihen uskontoon, joka hänen mielestään on paras. Ja jos joku kansalainen on lapsuudesta kuulunut johonkuhun uskokuntaan, tulee hänen, uskonnonvapauden perusteen mukaan, päästä siirtymään toiseen uskokuntaan, jos hänen omatuntonsa sitä vaatii. Mutta sitä ei uskonnonvapaus edellytä, että valtion täytyisi kaikenlaisia uskokuntia kannattaa. Jos nämä polkevat yleistä siveellisyyttä ja uskonnollisuutta, niin valtio ei voi niitä hyväksyä. Ja jos ne eivät myönnä valtiolle sitä oikeutta ja arvoa, joka sille tulee, vaan tahtovat sitä sortaa, niin valtiokin voi riistää siltä oikeuden toimia sallittuna uskokuntana sen piirissä. Tässä asemassa on valtio paavikuntaan nähden, koska tämä kieltää valtiolta kaiken oikeuden ja väittää valtion perustuksen olevan väkivallan. Eikä valtion tarvitse antaa samaa arvoa kaikille uskokunnille, vaan se voi myöntää etuoikeuksia niille, jotka parhaiten kasvattavat kansaa siveellisyyteen ja uskonnollisuuteen. Mutta sen vaatii uskonnonvapaus, että kukin kansalainen saa olla siinä uskokunnassa tahi siirtyä siihen uskontoon, jonka hän katsoo oikeaksi, jos vaan uskonto on semmoinen, että valtio voi sitä hyväksyä.

Koska valtion tulee suojella uskonnonvapautta, tulisi sen myös valvoa sitä, että kansalainen todella

voisi siirtyä siihen uskontoon, jonka hän katsoo parhaaksi. Mutta jos maassa on semmoisia uskokuntia olemassa, jotka eivät salli jäsentensä siirtyä piiristään, vaikka he kyllä ottavat jäseniä muista uskokunnista piiriinsä, niin on yleinen uskonnonvapaus tässä maassa mahdoton. Sillä jos tällöinen uskokunta yhä ottaa uusia jäseniä piiriinsä, mutta ei päästä ketään piiristään pois, sitoo se yhä uusia jäseniä henkisesti, eikä se salli heille vapautta uskonnon alalla. Ja kaikki niiden lapset ja lastenlapset, jotka ovat tällöiseen uskokuntaan siirtyneet, ovat henkisesti sidotut. Ne, jotka ovat tällöisessä uskokunnassa, ja ne, jotka siihen siirtyvät, kadottavat siis uskonnollisen vapauden. Tällöinenkin uskokunta kasvaa, ja siihen määrään kuin se kasvaa, katoaa uskonnonvapaus. Valtion tulee toimia oikeuden perustuksella, sillä laki on sitä kannattamassa. Mutta kirkko toimii armon perustuksella, sillä Jumalan armo Jeesuksessa Kristuksessa on sitä kannattamassa. Ei sovi näitä perusteita sekoittaa. Valtion ei tule toimia armon perustuksella, eikä kirkon tule toimia maallisen lain perustuksella. Kun valtio järjestää uskonnollisia oloja, siihen määrään kuin nämä kuuluvat sen piiriin, tulee sen siis noudattaa oikeuden perustetta. Ja tämä vaatisi, että se uskokunta, joka ei anna jäsentensä siirtyä piiristään, vaan sitoo ne eriamättömästi itseensä, asetettaisiin sille kohdalle, ettei kukaan muistakaan uskokunnista pääsisi siirtymään siihen, koska se piiristään sortaa uskonnon vapauden. Tässä asemassa on katolikunta. Varsinkin lasten tähden on tämä uskonnonvapauden puute ikävä ja turmiollinen. Tällöisten uskokuntain yksityisillä jäsenillä on

aina mahdollisuutta elää valtion piirissä, sillä heidän uskonnonvapauttaan valtio ei voi rajoittaa, mutta uskokuntain ulkonainen järjestäminen valtion piirissä koskee valtion oikeutta ja valtaa.

Suomen perustuslaki sääti, että Suomen kansalainen ei saa kuulua muuhun uskontoon, kuin luteriseen, ja luopumusta luterisesta opista seurasi kova rangaistus. Mutta vuonna 1781 esiintyi säännös, joka antoi muukalaisille, jotka muuttivat maahan, oikeuden järjestää jumalanpalveluksensa maassa. Tämän asetuksen kautta saivat muiden kristillisten uskokuntain jäsenet, jotka muuttivat maahan, kansalaisoikeutta täällä. Sentähden annettiin Suomessa kansalaisoikeutta muillekin, kuin luterisen uskokunnan jäsenille. Mutta Suomen kansalainen ei saanut kumminkaan luterisesta kirkosta siirtyä vieraan uskokunnan piiriin. Joka tämän teki, menetti lain mukaan kansalaisoikeutensa.

Kun uusi kirkkolakiehdotus tehtiin, lausuttiin se toivomus, että luterisen kirkon jäsenille myönnettäisiin oikeus siirtyä toiseen uskokuntaan, ja että, samalla kuin kirkkolakiehdotus esitettiin säädylle, myöskin eriuskolaislakiehdotus esitettäisiin niille. Ja valtiopäivillä vuonna 1867 teki pappissääty melkein yksimielisesti anomuksen, että eriuskolaislakiehdotusta esitettäisiin säädylle. Tästä syystä kumottiin uuden kirkkolain alkulauseissa ne rangaistumääräykset, jotka yleinen laki määräsi luopumisesta luterisen kirkon opista. Yleinen laki ei siis kieltänyt siirtymistä luterisesta kirkosta, mutta se ei myöntänyt minkäänlaisia oikeuksia uskonnollisessa suhteessa niille, jotka olivat siirtyneet luterisen kirkon piiristä toiseen uskokuntaan. Vuoden

1781 asetuksen mukaan saavat siis katolisetkin, jotka ovat maassa, muodostaa seurakuntia ja kutsua itselleen opettajia, mutta tätä oikeutta ei ollut niillä, jotka luopuivat luterisesta kirkosta. Eriuskolaisasetuksen kautta saivat protestanttiset uskokunnat laajempia oikeuksia.

Kirkkolain kuudes pykälä säättää: „*Jos jossakin evankelis-luterilaisen seurakunnan jäsenessä havaitaan erehtyväistä oppia, koettakoon seurakunta, kuten XII luvussa sanotaan, vakaalla opetuksella ja lempeällä varoituksella saattaa häntä huomaamaan erhetyksensä. Jos hän ei siitä ota ojentuaksensa, vaan pysyy erhetyksessään ja haluaa uskonsa vuoksi eritä tämän seurakunnan yhteydestä ja kääntyä muuhun uskokuntaan, älköön seurakunta häntä siitä estäkö*“. Luterisen kirkon laki on siis tällä tunnustanut uskonnonvapauden perusteen. Se ei tahdo pitää ketään vastoin tämän omaa tahtoa piirissään, vaan se jättää jokaiselle, joka uskonsa vuoksi tahtoo eritä sen piiristä ja mennä muuhun uskokuntaan, vapauden siihen. Kirkkolaki edellyttää siis eriuskolaislakia, jonka kautta tilaisuutta annettaisiin muille uskokunnille vapaasti muodostamaan maassa laillisesti oikeutettuja seurakuntia, jotka voisivat ottaa luterisen kirkon piiristä eroavia vastaan ja antaa näille uskonnollisia oikeuksia. Armollinen asetus annettiinkin 11 päivänä marraskuuta 1889 „niistä kristityistä uskontokunnista Suomenmaassa, jotka ovat muuta protestanttista uskonoppia kuin evankelis-luterilaista“.

Voidaan kulkea kahta tietä, kun eriuskolaislakia laaditaan. Joko ovat olemassa olevat epäkohdat

tarkastettavat ja tyytymättömien toiveet tutkittavat, niin että voidaan lähteä lakia laatimaan olevien olojen perustuksella ja parantaa niitä kohtia, jotka ovat parannettavat. Ja asianmukaisinta olisi ollut, että lakia ensiksi olisi laadittu niitä eriuskolaisia varten, jotka olisivat kaivanneet ja pyytäneet tämmöistä lakia. Tällä tapaa olisi eriuskolaislaki voinut mukaantua niin paljon kuin mahdollista oleviin oloihin, ja täten olisi myöskin varma perustus löydetty tulevalle yleiselle eriuskolaislaille, jos tämmöinen olisi käynyt tarpeelliseksi. Tätä tietä kulkee lainlaadinta muilla aloilla, ja tämä peruste olisi varmaankin ollut luotettavampi niin arkaluontoisella alalla, kuin kysymyksessä oleva ala on. Tätä tietä on meillä ennenkin kuljettu eriuskolaislakia laadittaessa. Vuonna 1741 annettiin laajennettu uskonnonvapaus reformeeratulle kirkolle. Vuonna 1781 ilmesyi ennen mainittu asetus. Vuonna 1782 annettiin uusi asetus juutalaisia varten. Taikka voidaan laatia lakia yleisten perusteiden johdosta.

Meillä kuljettiin tätä toista tietä eriuskolaislakia laatiessa. Vaikka kysymys tästä laista nostettiin vuonna 1867, ei eriuskolaisten oloja ja tarpeita kumminkaan tarkemmin tutkittu, vaan nämä olivat parhaasta päästä tuntemattomia, kun eriuskolaislakia laadittiin. Sentähden meillä lähdettiin liikkeelle yleisistä perusteista, ja lakia laatiessa tutkittiin, kuinka paljon vapautta valtio voisi eriuskolaisille suoda. Ruotsissa kuljettiin samaa tietä. Vuonna 1860 säädettiin siellä ensimmäinen eriuskolaislaki samoilla perusteilla, kuin meillä. Yksi ainoa eriuskolaisseurakunta perustettiin tämän lain johdosta. Sentähden säädettiin vuonna 1873 toinen eriusko-

laislaki, jossa eriuskolaisten oikeudet johonkin määrään laajennettiin. Mutta ei ole tämäkään laki voinut parantaa uskonnollisia oloja Ruotsissa. Ainoastaan vähäinen osa eriuskolaisista on erinnyt kirkosta, mutta suurempi osa pysyy kirkon piirissä ja häiritsee sen järjestystä. Osa eriuskolaiskunnasta pysyy tavallisesti kirkossa, mutta toinen osa samasta eriuskolaiskunnasta on usein muodostunut eri uskonnoksi. Kahdelta puolelta he tällä tapaa ovat kirkolle häiriöksi. Niitä on, jotka kysyvät: onko eriuskolaislaista ollut yhtään hyötyä? taikka onko vahinko hyötyä suurempi? Meilläkin on siellä täällä eriuskolaisseurakuntia syntynyt, mutta ainoastaan vähäinen osa eriuskolaisista on kirkosta erinnyt. Vaikea on sanoa, mitä hyötyä eriuskolaislaki meillä on tuottanut. Baptistit pääsevät nyt avioliittoon, vaikka eivät ole Herran ehtoollisella kirkossa käyneet. Mutta tämä vaikeus olisi voitettu ehtoollispakon poistamisellakin. Niitä hedelmiä, joita meillä toivottiin, kun eriuskolaislakia hyväksyttiin, ei ole vielä näkyvissä. Katkeruutta ja vihaa on vieläkin eriuskolaisissa kirkkoa vastaan, eivätkä heidän olonsa ole vieläkään järjestyneet.

Eriuskolaislaki ei ole vielä ollut niin kauan toimessa, että varmaan voitaisiin sanoa, mitä seurauksia se tulee tuottamaan. Mutta kirkolla ja valtiolla on vaaraa tästä. Kirkon ja valtion tulee, koska molemmat ovat Jumalan palvelijoita, yhdessä vaikuttaa kansan siveellisen ja uskonnollisen elämän kehittämiseksi. Kansan kehitykselle on yhdysvaikutus tässä kohden tarpeen. Mutta tämä käy mah-

dottomaksi, jos uskonnollinen piiri hajaantuu liiaksi. Semmoinen yleinen eriuskolaislaki, kuin nykyinen on, tulee helposti antamaan aihetta mielivaltaiseen hajaantumiseen kirkonkin alalla. Kun valtio ja kirkko nykyajan yleisessä tietämyksessä eivät ole paljon muuta, kuin inhimillisiä yhtiöitä, on kyllä vaara hajaantumiseen kirkon alalla suuri. Ja eriuskolaislaki suorastaan edistää eriuskolaisten hajaantumista, sillä näitä saa olla niin vähäinen luku, etteivät ne voi paikallista seurakuntaa muodostaa, vaan ympäri maata asuvia eriuskolaisia voi yhdistyä seurakunnaksi. Uskonnollisen opetuksen ja kasvatuksen oikea hoito ja valvonta on tällaisessa seurakunnassa mahdoton. Eikä nyt löydy takeita siitä, että ne henkilöt, jotka perustavat uutta uskokuntaa, voivat pitää tällaisista voimissa. Kirkon jäsenille lisätään velvotus valan tekoon semmoisissakin kohdissa, joissa alituiset kiusaukset astuvat valan teki-jän eteen, mutta eriuskolainen saa valan sijasta antaa vakuutuksen. Eriuskolaislaki olisi kyllä tullut tarpeelliseksi, mutta kysymys ei ollut vielääkään valmis ratkaistavaksi, vaikka se oli usein ollut esillä. Ja muita muutoksia olisi meillä ollut tarpeen, ennenkuin tähän ruvettiin. Harhaaskel ei ole tällä alalla helposti korjattavissa. Mutta mitä seurauksia eriuskolaislaista syntyneekään, on ainakin se varma, ettei ole syytä tällä alalla pitkittää sitä menettelyä, jota on aloitettu. Kamarituumien perustuksella on jo liiaksi tehty. Todellisiin oloihin tulee lainsäädäntötoimen perustua.

Herra Meurman tekee usein mainitussa lentokirjassaan seuraavan ehdotuksen: „Rohkenen ehdottaa, että eriuskolaislaki laajennettaisiin siten, että

ne, jotka eivät voi yhtyä mihinkään olevaan seurakuntaan tahi muodostaa mitään uutta Raamatun ja apostolisen tunnustuksen perustukselle, saisivat muodostaa siviiliseurakunnan, tekemättä mitään selkoa uskontunnustuksestaan tahi ylläpitämättä mitään yhteistä jumalanpalvelusta, jos eivät sitä itse tahdo. Mutta ehtona ei missään tapauksessa olisi Raamatun ja apostolisen tunnustuksen hyväksyminen. Sitä vastoin pitäisi heillä olla johtaja, joka hoitaisi heidän siviilirekisteriänsä, ja antaisi aviokuulutuksen, joka julkaistaisiin maan virallisissa lehdissä. Avioliitto solmittakoon kihlakunnan oikeudessa maalla ja raastuvanoikeudessa kaupungissa, joissa muutoinkin kiinnityksiä annetaan“ (S. 37 s). Tähän ehdotukseen* siis herra Meurman'in monet toimet tässä asiassa hukkuvat.

Tämä ehdotus sotii valtion perusteita vastaan, sillä valtion tulee Jumalan palvelijana valvoa kansan yleistä siveellistä ja uskonnollista kehitystä. Se ei voi myöntää oikeutusta tällaiselle siviiliyhtiölle, joka muodostuu sille perustukselle, ettei sen tarvitse uskonnosta mitään huolia. Ja jos valtio antaa avion joutua muun kiinnityksen vertaiseksi, on se loukannut niitä siveellisiä perusteita, jotka ovat sitä kannattamassa. Luulisi herra Meurman'in leikillä tehneen tämän ehdotuksen, mutta hän sanoo kirjassaan: „Koko tätä kyhäystäni olen vapisevalla sydämmellä kirjoittanut“ (S. 49). Meidän täytyy siis otaksua, että hän täydellä todella ehdottaa tätä. Tällainen eriuskolaislain laajentaminen olisi kyllä viimeinen askel sillä tiellä, jota olemme tässä asiassa ruvenneet kulkemaan, mutta siihen ei ole valtiolla eikä kirkolla oikeutta suostua. Kun ei tahdota

muutoksia tehdä siellä, missä ne ovat tehtävät, pyydetään niitä saada aikaan siellä, missä niitä ei tarvita. Tuulen tupia ei Suomen kansalla ole aikaa rakentaa.

Suomessa on, kuten tiedämme, olemassa katalisia seurakuntia, jotka ovat perustetut 1781 vuoden asetuksen perustuksella. Näillä on oikeus pitää järjestettyä jumalanpalvelusta ja kutsua itselleen pappia. Eikä ole enää olemassa rangaistusta sille, joka luterisesta kirkosta siirtyy katoliseen uskokuntaan, mutta tällaiset menettävät kansalaisoikeutensa. Jos hyväksyttäisiin herra Meurman'in ehdotusta, täytyisi valtion antaa kaikille katoliseen uskokuntaan kuuluville täydelliset kansalaisoikeudet, vaikka tämä uskokunta ei salli jäseniään siirtymään muuhun uskokuntaan, ja vaikka se on paavin hallituksen alla, joka ei myönnä valtiolle sen oikeutta. Näyttää siltä, kuin tätä myönnytystä olisi helpompi tehdä, kuin ehtoollispakon poistamiseen suostua.

Ja uskonnolliset olot ovat meillä semmoiset, että yleinen uskonnonvapaus on mahdoton. Vaikka luterinen kirkko päästää jäsenensä siitä eriämään, jos he sen tahtovat, niin eivät kaikki muut uskokunnat anna sitä vapautta jäsenilleen. Valtion täytyy tässä, kuten jo sanoimme, valvoa oikeuden perustetta, ja tämä peruste on sen tointa sitomassa. Eikä se ole uskonnonvapaudelle voitoksi, jos semmoisesta uskokunnasta, joka kannattaa uskonnonvapautta, alituisen siirtyy jäseniä uskokuntaan, joka ei päästä jäseniään itsestään luopumaan. Kristillisen uskokunnan tulee kyllä nojautua yksistään totuuden voimaan, mutta valtio ei saa luopua oikeuden perusteesta. Siitä syystä valtio ei voi myöntää

sitä oikeaksi, että yhdestä uskokunnasta siirtyy jäseniä toiseen, mutta että toinen ei päästä jäseniään siirtymään piiristään. Ja kokemus historian alalla kehottaa varovaisuuteen tässä kohden. Uskonnon pakkoa valtio ei voi puoltaa, eikä se siis voi estää kansalaisia siirtymästä semmoiseen uskokuntaan, jossa uskonnonpakkoa on olemassa, mutta valtio ei voi laillistuttaa sitä, mikä ei ole oikein. Ja se ei ole oikein, jos jotkut uskokunnat eivät salli jäsentensä siirtymistä toiseen uskokuntaan, vaikka toiset sitä tekevät.

Nämä syyt pakottivat asianomaisia rajottamaan eriuskolaislakia protestanttisiin eriuskolaisiin. Katolisille ei voitu antaa täydellisiä kansalaisoikeuksia. Ja kreikkalaiskatoliseen uskokuntaan nähden ei käynyt lakia laatiminen. Siitä syystä laadittiin lakia protestantisille uskokunnille ja näihin nähden tehtiin se rajoitus, että heidän tuli seisoa Raamatun ja apostolisen uskontunnustuksen perustuksella. Kun laki koskee protestanttisia uskokuntia, niin on vaikea sanoa, millä muulla tapaa perustus olisi laille pantava, sillä kaikki protestanttiset uskokunnat tunnustavat Raamattua ja apostolista uskontunnustusta. Näitä varten ei tarvitse lakia laatia laajemmalle perustukselle. Eikä ole näiden eriuskolaisten piiristä kuulunut valituksia siitä, että tämä rajoitus olisi liiaksi ahdas.

Valtio tarvitsee välttämättä uskonnollisia ja siveellisiä kansalaisia. Sentähden valtio ei voi laillistuttaa uskonnollista piittaamattomuutta. Epäuskoa valtio ei voi voittaa eikä väkivallalla poistaa, mutta lain turvalla se ei saa epäuskoa suoranaisesti tukea. Epäusko ei tahdokaan muodostaa seurakuntaa, sillä

epäuskon olento on tällöistä yhdistymistä vastaan. Epäusko hajottaa; se ei rakenna. Sentähden tulee epäuskon aina olla semmoisena valtiossa turvattomana, sillä se on jyrkässä ristiriidassa valtion perusteen ja tehtävän kanssa. Siviiliseurakunta, jolla ei ole uskontunnustusta, on irvikuva, jota valtio ei voi lailliseksi tunnustaa. Ja valtiolla tulee olla takeita siitä, että sen piirissä olevat uskokunnat pitävät huolta lasten opetuksesta ja kasvatuksesta, mutta semmoiset siviiliyhdistykset, joilla ei ole uskontunnustusta eikä jumalanpalvelusta, eivät voi tätä kasvatusta valvoa. Jolleivät perheet uskokunnan piirissä voi pitää huolta lasten kasvatuksesta, niin ei valtiokaan voi tätä tärkeää asiaa valvoa. Epäuskon kannalta on kyllä valituksia kuulunut, mutta nämä eivät vaikene, ennenkuin usko ja uskonnollinen elämä poistetaan. Epäuskon vaatimukseen nähden ei valtio siis voi eriuskolaislakia perustaa. Ne, jotka eivät todella tahdo senlaista uskokuntaa perustaa, jossa siveellistä ja uskonnollista elämää hoidetaan, vaan jotka tahtovat hajottaa uskonnollisen elämän, eivät ole oikeutetut tässä kohden vaatimuksia tekemään, sillä valtio ei voi vapauttaa kansalaisia heidän uskonnollisista velvollisuuksistaan.

Nykyisissä oloissa olisi eriuskolaislain laajentaminen yllä mainittuun perusteeseen nähden vaikea asia. Katolikuntaan ei ole syytä ulottuttaa tätä lakia, niin kauan kuin tämä uskokunta polkee uskonnonvapauden. Emmekä voi ulottuttaa eriuskolaislakia kreikkalaiskatolisiin. Ja sitä perustetta emme voi lainsäädännöksellä oikeaksi hyväksyä, että kansalaisia saa eritä luterisesta kirkosta muihin uskokuntiin, mutta ei muista luteriseen kirkkoon. Muita

muutoksia on kyllä tarpeen eriuskolaislakiin, mutta nämä ovat tehtävät sen mukaan kuin olevat olot vaativat. Umpimähkäiset korjaukset eivät tuota hyviä hedelmiä. Ja vaikka eriuskolaislakia laajennettaisiinkin siihen määrään, ettei eriuskolaisilta vaadittaisi minkäänlaista uskontunnustusta eikä jumalanpalvelusta, esiintyisi sittenkin valituksia, niin kuin ennenkin, sillä niillä, jotka ovat tyytymättömiä nykyisen eriuskolaislain määräykseen usein mainittuun perusteeseen nähden, ei ole niin paljon uskonnollista harrastusta, että he uskonnollisista syistä perustaisivat eri uskokunnan. Uskonnollisia irtolaisia tulee aina olemaan, jotka eivät uskonnosta mitään huoli, ja näiden täytyy saada elää uskokuntain piirissä. Esteeksi ovat nämä kyllä kirkolle ja muille uskokunnille, mutta ne ovat kumminkin kärsittävät, sillä erityistä uskokuntaa nämä eivät voi muodostaa, ja jos niitä lasketaan kokonaan pois uskokuntain piiristä, joutuvat ne kaiken uskonnollisen hoidon puutteeseen. Parempi on kirkon ja uskokuntain tässä kohden osoittaa kärsivällisyyttä, kuin ruveta perkkaustyöhön, johon ei kirkon Herra ole niitä käsenyt. Jos tällaiset irtolaiset rupeavat kirkkoa vastaan toimimaan, täytyy kirkon ruveta kurillaan vastavaikutukseen, mutta hiljaisuudessa olevat ovat rauhaan jätettävät.

Ensiksi tulee kirkon omassa piirissään toimittaa ne muutokset, jotka ovat Raamatun ja uskonpuhdistuksen perusteiden mukaan välttämättömät, niin ettei kellään voisi olla todellista syytä siirtyä sen piiristä pois. Sitten on meidän tarkastaminen, tarvitaanko uusia säännöksiä tyytymättömiin nähden. Mutta ennen kaikkea ovat sisälliset

muutokset tarpeen, sillä raittiista uskon elämästä kaikki riippuu. Ulkonaisilla muutoksilla emme voi nykyistä tilaa riittävästi parantaa. Kun eriuskolaiset ovat valtion suoranaisten valvonnan alaisia, voivat olot muuttua semmoisiksi, että tämä valvonta voi tulla heille hyvinkin tukalaksi. Siitäkin syystä olisi suotavaa, että ulkonaista kirkollista yhteyttä voitaisiin edelleen säilyttää niin laajalta kuin mahdollista, sillä eriuskolaisten toiveet ja puuhut raukeevat, kun he saavat enemmän tietoa ja kokemusta. Uskonnollinen hajaantuminen ei ole hyvä kansallemme.

VII. Siviiliavio.

Niitä vaikeuksia, jotka kaikissa sivistysmaissa syntyvät aviokysymyksissä, on tahdottu meilläkin poistaa siviiliavion säätämällä. Ja niitä on, jotka arvelevat, että siviiliaviota voitaisiin kirkonkin jäsenille säätää, vaikka ei mitään muutosta tehtäisi kirkkolakiin. Mutta kirkon piirissä on avion solminen vihkimisen kautta välttämätön. Ja eriuskolaislakikin vaatii eriuskolaisilta, jotka aviota rakentavat, vihkimisen. Armollisessa esityksessä ehdotettiin kyllä aluksi eriuskolaisille siviiliaviota, mutta kirkolliskokous esitti, että vihkiminen säilytettäisiin näillekin, ja säädytkin hyväksyivät tämän. Eriuskolaislaki säätää: *„Jos evankelis-luterilaisen kirkon jäsen tahtoo mennä avioliittoon muun protestanttisen uskonopin tunnustajan kanssa, on avioliitto päätettävä vihkimisellä kirkkolain mukaan. Jos molemmat liittokumppanit kuuluvat muuhun protestanttiseen uskonoppiin kuin evankelis-luterilaiseen, sopikoot keskenään, minkä seurakunnan tavan mukaan vihkiminen on tapahtuva“.* *„Joka vihkii muun uskonopin tunnustajan kuin evankelis-luterilaisen, olkoon velvollinen kuuden viikon kuluessa sen jälkeen antamaan sille, joka on esteettömyyden todistuksen vihki-*

miseen antanut, kirjallisesti ilmoituksen vihkimisestä ja ajasta, jolloin se on tapahtunut“ (§ 11). Ja kuulutuksen antamiseen ei tarvita eriuskolaiselta „*todistusta kasteesta eikä ripillä käynnistä*“ (§ 10). Ilman vihkimistä ei avioliittoa siis voida Suomessa solmita eriuskolaistenkaan kesken!

Ja kirkkolaki säättää: „*Seurakunnan jäsenet ovat velvolliset pitämään kristillisesti siveää elämää, ahkerasti käymään julkisessa jumalanpalveluksessa ja muutoinkin käyttämään hyväksensä seurakunnan armonvälikappaleita, antamaan mennessänsä avioliittoon seurakunnan pyhittää se säädetyllä tavalla sekä myös toimittamaan lapsensa kastetuiksi, kristillisesti kasvatetuiksi ja evankelis-luterilaisen seurakunnan perusteitten mukaan kristinopissa neuvotuiksi*“ (§ 5). Tässä vaaditaan kirkon jäseneltä, joka menee avioon, että hän antaa pyhittää avioliittonsa säädetyllä tavalla. Ja § 71 säättää: „*Ne, jotka avioliittoon toistensa kanssa mennä tahtovat, ovat vihkimisellä yhdistettävät, niinkuin käsikirja siitä sanoo*“.

Ja yleinen lakikin vaatii vihkimistä avioon menijöille. Naimiskaaren kahdestoista luku, kolmas pykälä, säättää: „*Kihlakumppanit olkoot myös kielletyt ennen vihkimistä yhteen muuttamasta ja yhdessä makaamasta. Jos he sen tekevät sakoitettakoon kumpikin kymmenen taalaria vaivaisille, ja muuttakoot kuitenkin erilleen toisistaan*“. Jos esimerkiksi suostumus avioliittoon on tehty kihlauksen kautta, ja nämä kihlakumppanit ovat yhdessä eläneet, mutta jompikumpi heistä luopuu toisesta, eikä anna vihkimisen kautta päättää aviota, säättää naimiskaaren kolmas luku, yhdeksäs pykälä,

että „*se on avioliitto, joka on vihkimisellä päätettävä*“, mutta jolleivät kihlakumppanit tähän suostu, ovat he kuitenkin oikeudellisessa suhteessa avio-puolisoina pidettävät, ja he joutuvat laillisen edes-vastauksen alaisiksi. Laki ei tahdo tällaisilla säännöksillä rakentaa aviota, joka ei vihkimistä tarvitsisi, vaan se tahtoo syyttömälle suojella sitä oikeutta, mikä hänellä tulee olla. Ja suorastaan sanotaan tässä, että „*se on avioliitto, joka on vihkimisellä päätettävä*“. Yleinen laki, kirkkolaki ja eriuskolaislaki vaativat siis avion solmimista vihkimisellä. Siviiliaviota ei siis voi laillistuttaa, ellei muutoksia tehdä yleiseen lakiin, eikä tämä avio voi tulla kirkon piirissä oikeutetuksi ilman kirkkolaki-muutoksia.

Kirkollinen vihkiminen ei nyt ole ainoastaan Jumalan siunauksen rukoilemista ja toivottamista, vaan se on myöskin avion solmimista. Koska avion solmiminen myös kuuluu valtion toimialaan, syntyy tämän vihkimisen kautta oikeudellisia seurauksia. Avion solmiminen oikeuttaa yhteiselämään, ja sillä alkaa nimen ja säädyn yhteys. Yleinen laki tekee, kuten yllä esitetystä lakisäännöksestä näkyy, oikeuden yhteiselämään riippuvaksi kirkollisesta vihkimisestä. Vihkimisessä esiintyvät ne kohdat, joita tavallisesti on pidetty tarpeellisina avion solmimiseen. Pappi kysyy: „*Kolmeyhteisen Jumalan nimeen, ja tämän seurakunnan läsnäollessa, minä kysyn sinulta N. N., tahdotkos ottaa tämän N. N. aviovaimoksesi ja rakastaa häntä myötä- ja vastoinikäymisessä? j. n. e.*“ Ja avioon menijät sanovat: „*Minä N. N. otan sinun N. N. nyt minun aviovaimokseni, rakastaakseni sinua myötä- ja*

vastoinikäymisessä, ja merkiksi annan minä sinulle tämän sormuksen j. n. e.“ Ja pappi sanoo sitten: „Koska nyt olette toinen toisenne avioksi ottaneet ja sen tässä julkisesti Jumalan ja tämän kristillisen seurakunnan edessä tunnustatte, ja sen merkiksi on vihkimäsormus annettu, niin minä, Kristuksen palvelijana, tämän teidän avioliittonne vahvistan Isän Jumalan ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen“. Tällä tapaa avioliitto kirkollisessa vihkimisessä solmitaan ja vahvistetaan Jumalan nimeen ja seurakunnan edessä.

Mutta siviiliavion rakentaminen tahtoo, missä tätä aviota on säädetty, myöskin olla avion solmimista ja vahvistusta. Kun siviiliaviota rakennetaan valtion virkamiehen edessä, ja tämä julistaa avion lailliseksi, perustaa tämä toimi aviota oikeudellisessa suhteessa. Siviiliavion laillisesta vahvistamisesta lähtevät avion oikeudelliset seuraukset. Kun valtio on säättänyt siviiliavion, tahtoo se, että avion kaikki oikeudelliset seuraukset perustetaan siviiliavion kautta, eikä kirkollisen vihkimisen kautta. Siviiliavio oikeuttaa aviolliseen yhteiselämään, ja siviiliaviolla alkaa nimen ja säädyn yhteys. Kirkollinen vihkiminen on valtiolle aivan arvoton, milloin se ehdotonta siviiliaviota vaatii. Siviiliavio ei siis tahdo olla ainoastaan ilmoituksen antamista valtion virkamiehelle, että aviota ajetaan perustaa, vaan siviiliavion rakentamalla solmitaan ja vahvistetaan avioliitto. Valtio kyllä joskus ilmoittaa, ettei se tahdo kirkollisen vihkimisen arvoa polkea, mutta kun kirkollinen vihkiminen ja siviiliavion rakentaminen kumpikin tahtovat olla avioliiton solmimista ja vahvistamista, niin on perusteellista ristiriitaisuutta olemassa näi-

den välillä. Aviota ei voida kahdesti solmia. Jos aviota solmitaan siviiliaviota rakennettaessa, niin sitä ei solmita kirkollisessa vihkimisessä. Ja jos aviota solmitaan kirkollisella vihkimisellä, niin sitä ei solmita siviiliaviota rakentamalla. Yhdessä eivät siis kirkollinen vihkiminen ja siviiliavio sovi olemaan. Jos sentähden pakollista siviiliaviota säädetään, niin se pyytää kirkollisen vihkimisen olentoa polkea.

Avion rakentaminen on ihmisen tärkeimpiä tehtäviä maan päällä. Jumalan kasvojen edessä tulee kristityn tätä perustaa. Jumalan kasvojen edessä tulee kihlakumppanien rakentaa aviota, ja Jumalan kasvojen edessä on aviollinen elämä pitkitettävä. Avion olento vaatii siis vihkimistä. Muulla tapaa ei kristitty voi aviota rakentaa, kuin vihkimisen kautta. Siviiliavio rakennetaan valtion virkamiehen edessä. Kihlakumppanit ilmoittavat hänelle, että he tahtovat mennä avioon, ja tämä virkamies julistaa heidät aviopuolisoiksi. Avio esiintyy täällä ulkonaisesti yhteiskunnallisen sopimuksen vertaisena. Tämä avio näyttää olevan ainoastaan maallinen yhdistys, joka maallisesti rakennetaan, ja luonnollisena seurauksena tästä näyttää olevan, että se myös maallisen sopimuksen tapaan puretaan. Vapaan rakkauden kannattajat ovat sentähden erityisellä innolla puolustaneet siviiliaviota. Tätä intoa kannattamassa on itse asiassa epäsideä mieliala, vaikka sitä tavallisesti pyydetään kätkeä. Kristinuskon tekee avion purkamattomaksi. Koko maallista elämää varten tahtoo kristinuskon aviota rakennettavaksi. Mutta pakanakunta ei tahtonut tähän perusteeseen suostua, vaan se taisteli viimeiseen asti löyhemmän käsi-

tyksen puolesta. Ja me tiedämme, kuinka kevytmielisesti juutalaiset tässä kohden menettelivät. Paljon on kirkko vuosisatojen kuluessa tehnyt työtä, saadakseen aviota korotetuksi oikeaan arvoonsa. Kun kirkollinen vihkiminen pääsi voitolle, pääsi kristillinen käsitys ylipäänsä hallitsemaan yleistä mielipidettä. Peruslauseena on tässä: „Mitä Jumala on yhdistänyt, älköön ihminen sitä erottako“. Tälle elinaikaiselle yhdistymiselle pyydetään kirkollisessa vihkimisessä siunausta. Se liike, joka pyytää saada siviiliaviota yleisesti hyväksytyksi, on ylipäänsä pakanuuden aatteen kannattamana. On niitäkin paljon, jotka puolustavat siviiliaviota siitä syystä, että he pitävät sitä tarpeellisena usean epäkohdan poistamiseksi. Mutta se väkevä voima, joka nykyaikana kaikkialla toimii siviiliavion hyväksi, tahtoo ennen kaikkea saada löyhempää käsitystä avioliitosta aikaan, kuin kristinuskon käsitys on. Missä siviiliaviota on saatu säädetyksi, siellä todistaa avioerojen erinomaisesti kasvava luku ja erotettujen aviopuolisojen alituinen meneminen uuteen avioon siviiliaviota vastaan. Tunnettuna tosiasiana on kyllä tämä kasvava mädännys siveellisellä alalla, mutta harvat tahtovat täydellä todella ryhtyä tätä mätähaavaa parantamaan. Useat sanovat, että siviiliavio tulee välttämättömäksi yhteiskunnalle, milloin siveelliset käsitteet laajemmalta löyhtyvät, mutta sekin tosiasia on tässä kohden mieleen pantava, että löyhä laki kasvattaa suuressa määrässä löyhyyttä. Varsinkin kasvattaa huono laki tällä alalla laajalta turmiota. Milloin kansan enemmistöllä vielä on raittiimpi ja elävä siveellinen tunto, ei ole oikein löyhentää lainsäännöksiä tällä arkaluontoisella alalla.

Muutamain tahi pienen vähemmistön tähden ei ole turmiota tuotava koko kansaan huonolla lainsäädännöllä. Paha tarvitsee kuria ja epäsiveyttä on kohdeltava kovuudella. Jos laki rupeaa sille perään antamaan, pääsee se kyllä pian valloilleen. Kansat ovat useimmasti hukkuneet epäsiveyteen.

Omituista on, että siviiliavion säätäminen on vaikuttanut aivan toisella tapaa katoliseen kirkkoon ja toisella luteriseen. Kun katolinen kirkko kieltää valtiolta kaiken oikeutuksen ja sanoo valtiota väkivallan synnyttämäksi, kieltää se myöskin siviiliaviolta kaiken arvon, koska tämä on valtion säätämää. Sentähden sanoo se sitä aviota, jota siviiliaviona rakennetaan, epäsiveäksi yhdistykseksi. Ja kun avio katolikunnassa on sakramenttina, ei tämä kirkkokunta koskaan voi antaa siviiliaviolle vasituista arvoa. Tämän asemansa tähden pakottaa katolikunta kaikki avioon menevät jäsenensä kirkolliseen vihkimiseen. Siviiliavio on sentähden tässä kirkkokunnassa ainoastaan tyhjä muoto, jolla ei ole yhtään arvoa. Ainoastaan se, joka on kokonaan erinnyt katolisesta kirkosta, laimin lyö täällä vihkimisen. Siviiliavio ei ole tästä syystä voinut saada paljon vahinkoa aikaan vasituisissa katolisissa piireissä, sillä se ei ole täällä voinut vaikuttaa mitään muutosta aviokäsitteessä. Valtion säännöstä katolinen kirkko kyllä tässä kohden julkisesti noudattaa, mutta se julistaa siviiliavion tyhjäksi muodolliseksi asiaksi, jolla ei ole mitään yhteyttä avion kanssa.

Toinen on asian laita luterisessa kirkossa. Kun tämä kirkkokunta sanoo valtiota Jumalan palvelijaksi, joka Jumalan puolesta toimii lain perustuksella, täytyy sen antaa siviiliaviolle arvonsa, koska tämä on valtion säätämä. Mutta tämän kautta syntyy juuri tässä kirkkokunnassa ristiriitaisuutta kirkollisen vihkimisen ja siviiliavion perustamisen välillä. Luterinen kirkko pitää kirkollisen vihkimisen avioliiton solmimisena ja vahvistamisena. Mutta valtio pitää siviiliavion rakentamisen avioliiton solmimisena ja vahvistamisena. Siihen määrään kuin kirkko antaa siviiliavion rakentamiselle arvoa, riittää se kirkolliselta vihkimiseltä arvonsa. Luterinen kirkko on tässä kohden vaikeassa asemassa, sillä se ei tahdo kieltää valtion säätämältä toimelta sitä arvoa, joka sille tulee, eikä se tahdo polkea sitä arvoa, joka on sen kannalta annettava kirkolliselle vihkimiselle. Tämä ristiriitaisuus vaikuttaa turmiollisesti tässä kirkkokunnassa, eikä kirkon ole helppo tästä vaikeudesta päästä, niin kauan kuin se hyväksyy siviiliavion. Kirkon täytyy antaa vihkimiselle, joka tapahtuu Jumalan edessä ja Jumalan nimessä, vahvistavan arvon, mutta valtio antaa tämän arvon siviiliavion rakentamiselle. Perusteellinen vastakohta on täällä olemassa. Jos sanotaan, että kirkollinen vihkiminen ainoastaan on Jumalan siunauksen pyytämistä, mutta että siviiliavion rakentaminen on avion solmimista, niin tämä käsitys ei pääse kristillisen kansan tietämykseen, sillä sen täytyy pitää se toimi, joka tapahtuu Jumalan nimessä ja Jumalan edessä, päätoimena, joka solmii ja vahvistaa avion, mutta sen toimen, joka tapahtuu ilman uskonnollisia menoja valtion virkamiehen edessä, ja jossa avioon

aikovat ainoastaan julistetaan aviopuolisoiksi, pitää kansa sivutoimena. Turha olisi yritys poistaa tämä käsitys kristillisen kansan mielestä, kun toimien muoto ja olento puoltavat sen käsitystä. Kaksi perustetta taistelee siis tässä keskenään, joiden välillä on vaikea saada sopua aikaan. Ne ovat olleet riidassa siitä asti kuin kristinuskko rupesi taisteluun avion korottamiseksi. Näiden perusteiden ristiriitaisuus vaikuttaa turmiollisesti kansan käsitykseen.

Tähän sanotaan usein, että siviiliavio voi olla ehdollinen, niin ettei avioon menijöiden tarvitse kumpaisenkin säännöksen alle alistua, vaan joko olisi kirkollista vihkimistä käytettävä, taikka olisi siviiliavio rakennettava. Mutta tämän kautta voi häiriö vaan tulla suuremmaksi, kun jokaisen aviota rakentavan täytyy valita niiden eri perusteiden kesken, jotka ovat kirkollisen vihkimisen ja siviiliavion takana. Tämä valitseminen tapahtuisi tavallisesti nuoruuden aikaan, jolloin mielipide ei vielä ole kylliksi vakaantunut. Ja sen, joka nyt olisi valinnut siviiliavion, olisi vaikea myöhemmin pyytää kirkollista vihkimistä. Eikä kirkko voisi tyytyä siviiliavioon, vaan sen täytyisi vaatia jäseniltään kirkollista vihkimistä. Sen täytyy kyllä kärsiä monenlaisia aineksia piirissään, mutta se ei voi pitää suotavana, että sillä on senlaisia jäseniä, jotka eivät tahdo päättää avioliittoaan Jumalan edessä. Jos taas pyydetään vaikeuksia välttää sillä, että siviiliavion rakentamiseen liitettäisiin uskonnollisia menoja, niin on tämä mahdotonta, sillä valtio ei voi säätää semmoisia määräyksiä niiden virkamiesten valitsemiselle, jotka tulisivat hoitamaan siviiliavion rakentamista, kuin tällainen järjestys vaatisi. Niitä

on paljon, jotka pitävät valinnaista siviiliaviota turmiollisempana, kuin ehdotonta. Ja jos valinnaista siviiliaviota kerran hyväksytään, muuttuu se kyllä pian ehdottomaksi meilläkin, niinkuin muualla. Valtio tahtoo sitä ehdottomaksi, sillä tämä on sille mukavampi. Avioliittokysymyksiä valvoo siveellisessä suhteessa parhaiten kirkko, sillä valtio ei voi riittävästi tätä asiaa hoitaa. Uskonpuhdistuksen aikana pyysivät valtiot luterisissa maissa suurella huolella valvoa avion pyhyyttä, mutta kasvava siveellinen höllyys tekee nykyaikana aviokysymysten valvonnan yhä vaikeammaksi valtiolle. Kirkko voi puoleltaan parhaiten näitä arkaluontoisia kysymyksiä valvoa, jos avion solmiminen tapahtuu kirkon piirissä. Jos siviiliavio tulisi yleiseksi, kävisi kirkon valvonta mahdottomaksi.

Yleissilmäys kirkollisen vihkimisen kehitykseen antaa riittävää valoa kysymyksessä olevalle asialle. Uudessa testamentissa puhutaan paljon aviosta, mutta siinä ei puhuta mitään siitä tavasta, millä aviota solmittiin. Kristus ei ole mitään puhunut tästä solmimisen tavasta, eivätkä apostolitkaan säädä mitään tästä. Avion olento selveni kristinuskon vaikutuksen kautta, ja sen arvo nousi ääretömän paljon kansojen käsityksessä, mutta solmimisen tapa oli erilainen eri maissa. Tätä tapaa kristitytkin varmaan noudattivat, siihen määrään kuin kunkin maan oikeudelliset säännöt vaativat, ja siihen määrään kuin kristityn tunto tätä salli. Juutalaisten kesken oli avion solmiminen kyllä

uskonnollinen toimi, mutta pappi ei ollut alussa saapuvilla, kun avioliittoa rakennettiin, eikä tässä tilaisuudessa pidetty erityisiä jumalanpalveluksen menoja, vaan vanhemmat sopivat keskenään asiasta todistajain läsnä ollessa. Mooseksen laissa säädetään paljon aviosta, mutta avion solmimisen tavasta ei sekään mitään puhu. Rukouksia pidettiin kummin-kin varmaan tässä tilaisuudessa ja Jumalalta pyydettiin siunausta avioon meneville. Iloa pidettiin häissä, mutta lain säätämä avion pyhyys ei sallinut niitä kevytmielisiä menoja, jotka olivat häätalaisuudessa tavallisia pakanain kesken. Myöhemmin joutui rabbiini tässä kohden johtavaan asemaan. Juutalaisten kesken ei sitä aviota pidetty laillisena, jota ei solmittu uskonnollisessa muodossa. Kun juutalaisia oli ympäri maailmaa, täytyi heidänkin johonkin määrään mukaantua eri maiden sääntöjen mukaan. Kreikkalaiset eivät pitäneet aviota oikeana, ellei sitä rakennettu uskonnollisilla menoilla. Papin tuli aina olla näissä saapuvilla. Häät alkoivat uhrilla, ja ne päättyivät juomauhrilla ja siunauksen toivotuksilla. Ihmisen elämä oli kreikkalaisen käsityksen mukaan puolinainen ja puutteellinen, kunnes aviolla täyteläinen elämä alkoi. Avio ei ollut kreikkalaisen mielestä ainoastaan inhimillinen laitos, vaan se oli jumalallista säätämää. Roomalaisten kesken astui kyllä oikeudellinen kohta etusijalle, mutta hekin solmivat avion monenlaisilla uskonnollisilla menoilla. Jo vanhaan aikaan uhrasivat ylimykset, kun aviota rakennettiin heidän välillä, ja he pyysivät saada uhreista tietoa korkeimman olennon tahdosta. Sitten uhrattiin toinen uhri, kun avioon menijät ottivat toinen toisensa oikeaan käteen, jolla

tapaa aviota vasituisesti solmittiin. Ja kohta kun avio oli solmittu, uhrasivat aviopuolisot kolmannen kerran. Jos uhreista luultiin voitavan päättää, että avion solmiminen ei ollut korkeimman tahdon mukainen, niin aviosta ei tullut mitään, vaikka aviosopimus jo oli tehty. Tällä tapaa kysyttiin pakanakunnassakin korkeimman olennon tahtoa aviota solmittaessa. Rooman valtakunnassa oli myös olemassa täydellisiä avioliittoja, joita ei koskaan saanut hajottaa. Niin sai ylimmäinen pappi täällä ainoastaan kerran naida, eikä tätä aviota saatu purkaa. Vielä keisarienkin aikaan oli tämä avio aina uhrilla rakennettava, vaikka avion solmiminen uhreilla silloin oli tullut harvinaisemmaksi. Rooman alhaisemman kansan kesken solmittiin aviota myöskin uskonnollisilla menoilla, mutta uskonnollinen toimi ei tuottanut näille avioille samoja oikeudellisia seurauksia, kuin ylimysten avioille. Uskonnollisilla menoilla solmittiin siis aviota täälläkin. Avio ei ollut oikea, ellei sitä rakennettu uhrilla ja uskonnollisilla toimilla. Germanilaisetkin solmivat avionsa uskonnollisilla menoilla, ja avion arvo oli suuri heidän kesken. Avion pyhittäminen on tuottanut germanilaiskansoille paljon siunausta. Pakanakunnassa yhdistetään vielä nytkin avion solmimiseen uskonnollisia menoja. Ihmisen syntyminen, avioon meneminen ja kuoleminen ovat heidän elämässään niin tärkeitä tapahtumia, että he tahtovat näitä pyhittää uskonnollisilla toimilla. Nykyaikana on jo kristikunnassa niitä, jotka eivät anna aviolle sitä arvoa, jonka pakanat sille antoivat, ja jotka eivät tahdo sitä solmita uskonnollisilla menoilla. Siviiliavio seisoo olentonsa puolesta alempana pakanakunnan kantaa. Pakana

ei tahtonut rakentaa elämänsä tärkeintä yhdistystä ilman uhria ja uskonnollisia toimia, mutta nyt vaaditaan usein, jopa muka sivistyksenkin nimessä, että kaikki uskonnolliset menot poistettaisiin avion solmimisesta, ja että avio muuttuisi ainoastaan maalliseksi sopimukseksi, jota voitaisiin purkaa yhtä helposti, kuin sitä siviiliaviossa rakennettiin. Pakanakunnalla oli korkeampi ja vakavampi käsitys aviosta, kuin tämä käsitys on. Mutta pakanakansojen joutuessa rappiolle, sai avio etupäässä kärsiä kasvavasta turmiosta. Avion asema on sentähden tätä nykyä pakanakunnassa paljon huonommalla kannalla, kuin se muinoin oli.

Niin solmivat pakanakansat, joiden keskellä ensimmäiset kristityt elivät, avionsa uhreilla ja uskonnollisilla menoilla. Kristinuskotahtoo pyhittää koko Jumalan luomisjärjestyksen. Apostoli Paavali sanoo: „Kaikki, mitä Jumala on luonut, on hyvä, ja ei mitään ole hyljättävää, jota kiitoksella nautitaan, sillä se pyhitetään Jumalan sanalla ja rukouksella“ (1 Tim. 4: 4, 5). „Jos te nyt syötte tahi juotte, taikka mitä te teette, niin tehkää kaikki Jumalan kunniaksi“ (Kor. 10: 31). Varmaa on, että kristitytkin tähän aikaan pyhittivät avionsa solmimisen Jumalan sanalla ja rukouksella. Avio on Jumalan säättämä elinkautinen yhdistys. Vaimo on „elämän armon kanssaperillinen“ (1 Piet. 3: 7). Kristityn täytyi Jumalan eteen astua, kun hän aviota rakenti, ja hän tahtoi, että kristillinen seurakunta olisi häntä rukouksillaan auttamassa, kun hän perusti niin tärkeän yhdistyksen koko maallista elämää varten. Pakanallisia uhreja eivät kristityt voineet aviota solmittaessa käyttää, mutta niitä tapoja,

jotka tekivät avion valtiollisesti oikeutetuksi, oli heidänkin noudattaminen, elleivät nämä loukanneet kristityn tuntoa. Ignatiuksen kirjeessä Polykarpolle vaaditaan piispan myönnytystä kristilliseen avioon. Ja Tertullianus sanoo, että seurakunnalle on tieto annettava avion rakentamisesta. Kun avioon aikovat tähän aikaan tahtoivat avioliittoa rakentaa, ilmoitettiin heidän aikeensa seurakunnalle, ja seurakuntain johtajain myöntymys oli tarpeen. Vaikka aviota solmittiin maallisten virallisten edessä, yhdistettiin kuitenkin aviokumppanit yhteisessä jumalanpalveluksessa; seurakunta rukoili heidän puolestaan, ja pappi pyysi heille siunausta Jumalalta. Kolmannella ja neljännellä vuosisadalla vahvistettiin siis aviot kirkollisella siunauksella, ja tämä astui niiden pakanallisten tapojen sijaan, joita käytettiin pakanain kesken aviota solmittaessa, ja jotka eivät olleet oikeudellisesta merkityksestä. Mutta kristityt noudattivat niitä säännöksiä, joiden noudattaminen antoi aviolle oikeudellisen arvon.

Seka-aviot kristittyin ja pakanain välillä olivat tähän aikaan tavallisia, mutta paljon häiriötä syntyi näiden kautta kirkossa. Ja niitä oli kristittyitäkin, jotka eivät tahtoneet noudattaa niitä säännöksiä, joita kristityt ylipäänsä tahtoivat noudattaviksi. Ja avioita solmittiin kristittyjen ja juutalaistenkin kesken. Sentähden koetti kristillinen seurakunta niin järjestää avio-oloja, että kristillinen avio voisi johonkin määrään olla seurakunnan valvonnan alaisena.

Erimielisyyttä oli myös tähän aikaan kristittyjen kesken toiseen avioon nähden. Aviorikos oikeutti tähän aikaan avioeroon, mutta siitä syntyi eri-

mielisyyttä, saiko syyttömästi eroitettu mennä uuteen avioon. Kirkolliskokoukset horjuivat tässä kohden. Augustinus ei ollut tästä asiasta varma. Epiphanius, Hieronymys, Hilarius y. m. olivat sitä mieltä, että viaton saisi mennä uuteen avioon, mutta Justinus, Tertullianus, Clemens, Origenes y. m. olivat toista mieltä. Toista aviota ei ylipäänsä suositettu näihin aikoihin, mutta sitä sanottiin kummin-kin sallituksi. Lahkolaisia vastaan sai se kuitenkin suojelusta. Neocaesarean kirkolliskokouksessa, joka pidettiin vuonna 311, kiellettiin pappeja olemasta läsnä semmoisisissa tilaisuuksissa, joissa aviota solmittiin toisen kerran, ja siunaamasta näitä. Paljon vaikeuksia oli siis jo tähän aikaan olemassa avio-kysymyksissä. Avioliiton solmimista rajoitettiin kristillisten seurakuntain piirissä siten, että seurakunta ei antanut siunaustaan, milloin siveellisiä ja uskonnollisia esteitä oli olemassa.

Kun kristinuskko tuli valtion uskonnoksi, muutuivat olot näissäkin suhteissa. Pakanakunta ei ollut sillä voitettu, että kristinuskko julistettiin valtion uskonnoksi, sillä kansan elämä oli vielä edelleen ylipäänsä pakanakunnan uskontojen hallitsemana. Kirkolla oli pitkä ja vaikea taistelu suoritettavana pakanakunnan kanssa, ja paljon kärsivällisyyttä oli tarpeen, ennenkuin kirkollinen tapa pääsi voitolle. Kirkko tahtoi saada kristillistä tapaa hallitsevaksi, mutta suuri osa kansasta ei tahtonut taipua tämän alle. Paljon avioita perustettiin aluksi ilman kirkollista siunausta ja ilman uskonnollisia menoja, mutta vähitellen nousi avion arvo ja pyhyys kansojen tietämyksessä, ja kirkollinen vihkiminen tuli yhä yleisemmäksi. Piispa ei enää ennättänyt kaikkia

avioliittoja siunata, vaan tämä toimi uskottiin siitä syystä papille. Kirkolliseksi laiksi ei vihkimystä aluksi tehty, vaan se pysyi kristillisenä tapana. Ja avioliittoja solmittiin vielä kristittyin ja pakanain kesken. Monika, Augustinuksen äiti, oli pakanallisen miehen vaimona. Milloin aviokumppanit eivät tahtoneet alistua kristinuskon sääntöjen alle, jättivät he kirkollisen vihkimyksen. Augustinus sanoo jo avioliittoa sakramentiksi, vaikka hän ei tee sitä yhdenarvoiseksi muiden sakramenttein kanssa.

Avion oikeudellinen arvo ei vielä riippunut kirkollisesta vihkimisestä. Keisarit Theodosius ja Valentinianus III säätivät vuonna 428, että aviosopimus, joka on tehty todistajain läsnä ollessa, riittää avioliiton solmimiseksi, vaikka ei mitään morsiuslahjaa ole annettu eikä mitään juhlallisuutta toimeenpantu. Avio-olot olivat vielä tähän aikaan suuressa epäjärjestyksessä, eikä hallitus voinut epäkohtia poistaa. Keisari Justinianus määräsi vuonna 537, että henkilöt korkeammasta säädystä eivät saaneet aviota rakentaa antamatta morsiuslahjoja, eikä noudattamatta laillisia muotoja. Jolleivät korkeammat upseerit ja säätyhenkilöt tahtoneet kirjallisia sopimuksia tehdä, niin he eivät kumminkaan saaneet aviota solmia ajattelemattomasti eikä ilman ulkonaisia menoja, niin ettei aviota voitu toteen näyttää, vaan heidän tuli mennä kirkkoon tahi rukoushuoneeseen ja ilmoittaa avioasiansa seurakunnan asiamiehelle, jonka tuli ottaa kolme tai neljä seurakunnan pappia avukseen ja tehdä asiakirjat, jotka osoittivat, että avioliitto oli määrä päivänä solmittu kirkossa. Henkilöt alhaisemmasta säädystä saivat eteenkinpäin rakentaa aviota ilman

kirjallista sopimusta. Justinianon sääntö syntyi siitä syystä, että vaimot, joiden miehet aviota rakennettaessa olivat rukoushuoneissa heille vannoneet uskollisuutta tahi panneet kätensä Raamatun päälle, olivat sittemmin kumminkin joutuneet hyljättyiksi, ja he valittivat kovaa kohtaloaan. Tästä käy selvälle, että oikeudellisia muotoja laimin lyötiin aviota rakennettaessa. Vaikka aviota solmittiin uskonnollisilla menoillakin ja kirkollisella vihkimisellä, käytti kevytmielisyys ja epäsiveys hyväkseen sen kohdan, ettei kirkollisella vihkimisellä ollut oikeudellista voimaa. Kristinuskon henki ei hallinnut kansan elämää. Valtion täytyi sentähden koettaa saada tämä epäkohta poistetuksi. Mutta se ei voinut vielä pitää voimassa Justinianuksen säännöstä. Tämä kumottiin viiden vuoden perästä. Avioeroa keskinäisen sopimuksen kautta kiellettiin tähän aikaan. Ainoastaan vitkalleen ja suurilla ponnistuksilla sai kirkko paremman järjestyksen aikaan tässä tärkeässä asiassa. Roomalainen oikeus pani pääpainon avion solmimisessa keskinäiseen sopimukseen, mutta tähän kuului myöskin, että sulhainen toi morsiamen kotiinsa. Kihlaus, jossa sopimus tapahtui, ei vielä yksinään perustanut aviota. Kirkko koetti avion suojelemiseksi saada kihlaustakin likiseen yhteyteen kirkollisen vihkimisen kanssa, ja se onnistui tässä yrityksessä. Kihlaustakin usein siunattiin, ja kihlauksen rikkominen tuotti kirkollisen rangaistuksen. Tällä tapaa syntyi vähitellen se käsitys, että aviota perustettiin kihlauksella ja päätettiin aviollisella yhdistymisellä. Ja avioliittoa ruvettiin tekemään sakramentiksi. Mutta kirkollinen vihkiminen oli vielä erotettuna valtion lainlaadintatoimesta. Sen-

tähden avion oikeudelliset seuraukset eivät vielä riippuneet kirkollisesta vihkimisestä.

Leo Isaurialainen ja Konstantinus Kopronymus säätivät vuonna 740, että kirkollinen vihkiminen oli samasta arvosta kuin aviokumppanien ilmoitus että he tahtoivat avioon mennä, ja Leo Viisas määräsi vuonna 893, että kirkollinen vihkiminen oli välttämättä tarpeen avion solmimiseen. Avio ei ollut oikeutettu ilman tätä vihkimistä. Tämän kautta tuli kirkollinen vihkiminen valtion säättämäksi oikeudelliseksi järjestykseksi itämaisessa kirkossa. Länsimaisessa kirkossa määräisivät Gallian piispat vuonna 755, että kaikki aviot olivat julkisesti solmittavat. Piispain ja kansan vanhinten tuli tarkasti tutkia, olivatko avioon aikovat jonkunlaisessa sukulaisuudessa, ja elleivät nämä sukulaisuudessa olleet, olivat he yhdistettävät kirkollisella vihkimisellä. Kirkko vaati tässä vihkimistä, mutta avion oikeudelliset seuraukset eivät riippuneet vihkimisestä. Kumminkin hyväksyttiin länsimaisessa kirkossa tähän aikaan vielä avio, vaikka se ei ollut vihkimisellä vahvistettu, mutta kirkko koetti saada aviota vahvistetuksi kirkollisella vihkimisellä, voidakseen sillä tapaa korottaa avion sivistymättömien kansojen tietämyksessä. Kansalla oli se käsitys, että avio oli hajotettava, elleivät aviokumppanit keskenään sopineet. Mutta kun kirkko ei sallinut avion purkamista, siirrettiin kirkollinen vihkiminen tavallisesti niin myöhään kuin mahdollista, niin että mahdollisuutta avion purkamiseen olisi edelleenkin olemassa. Kirkko koetti kaikin voimin poistaa niitä salaisia avioliittoja, jotka tuottivat niin paljon turmiota. Germanilaiskansojen piirissä oli paljon paka-

nallisia tapoja, jotka kauan pysyivät voimissa, ja jotka eivät vielääkään ole kokonaan kadonneet. Kirkko taisteli näitä epäkohtia vastaan. Se koetti korottaa kirkollisen vihkimisen arvon, ja tehdä tätä vihkimistä avioliittoa solmivaksi toimeksi, joka myöskin tuottaisi aviolle kaikki oikeudelliset seuraukset. Kirkko ei tahtonut aluksi tehdä avion oikeudellisia seurauksia ainoastaan riippuviksi vihkimisestä, mutta se koetti tehdä vihkimisen oikeudellisesti riittäväksi, niin ettei pakanallisia tapoja tähän tarvittaisi. Tällä tapaa pyysi kirkko tukea avion pyhyyttä. Tähän aikaan kirkko siis länsimailla ei sano, että vihkiminen on ainoa oikeutettu muoto avion solmimiseen, mutta se sanoo vihkimisen avion oikeaksi ja täysin riittäväksi solmimismuodoksi. Valtiollinen lainsäädäntö ei sekaantunut keskiaikana tähän asiaan, vaan se antoi kirkon taistella avio- kysymysten alalla kristinuskon siveellisten perusteiden puolesta. Ja kirkko valvoikin tätä asiaa paremmin, kuin muut olisivat voineet sitä tehdä. Mutta kirkko otti toimipiiriinsä avion oikeudellisenkin kohdan, joka olisi ollut valtion valvottavana, ja se rupesi lainlaatijaksi tällä alalla. Tästä syntyi kirkolle häiriö. Vaikea ja laaja lainsäädäntöala, joka ei kuulunut sen tehtäviin, joutui nyt kirkollisten virastojen hoidettavaksi. Uskonnolliset ja oikeudelliset kohdat sekaantuivat täten. Kirkko astui valtion asemaan, ja pappi tuli tuomariksi. Kaikenlaisia maallisia asioita joutui tämän kautta kirkon hoidon alle, mutta tämä tehtävä kävi pitkän päälle kirkolle liian vaikeaksi. Taistelussaan avion pyhyden ja siveellisten perusteiden puolesta takertui

kirkko siis sille vieraisiin kysymyksiin, ja tämäkin epäkohta oli häiritsemässä katolisen kirkon elämää.

Germanilaiskansojen aviokäsitteet erosivat varsinkin siinä kohden roomalaisesta oikeudesta, että ne antoivat kihlaukselle suuremman arvon. Sulhainen maksoi kihlauksessa sen rahan, josta sovittiin, ja hän sitoutui viemään morsiamen kotiinsa ja pitämään häntä aviovaimonaan, ja isä tai holhoja sitoutui jättämään sulhaiselle morsiamen ja vallan tämän yli. Tämä kihlaus oli heillä avion perustuksena, ja avio päättyi, kun morsian annettiin sulhaiselle. Tätä kihlauksen arvoa germanilaisten kesken käytti kirkko avion pyhittämisen hyväksi, kun se liitti tähän kirkollisen siunauksen antamisen. Alkuun annettiin morsian sulhaiselle isän kodissa sukulaisten, ystävien ja naapurien läsnä ollessa. Myöhempään aikaan menivät aviokumppanit kirkkoon, jossa messua luettiin heille, ja he vihittiin. Alussa oli kirkollinen vihkiminen länsimaisessa kirkossa vapaana tapana, mutta Kaarlo Suuri sääti vuonna 802, että avio oli kuulutettava, mahdolliset avioesteet olivat tutkittavat pappein ja maallikkojen kautta, ja sitten olivat kihlauskumppanit vihittävät. Mutta kirkollinen vihkiminen ja valtion vaatima toimi, jonka kautta avio sai oikeudellisen voiman, olivat vielä erotetut toisistaan. Mutta kirkko koetti yhdistää kirkollisen ja yhteiskunnallisen toimen yhdeksi, ja se onnistui tässä yrityksessään. Kirkollinen vihkiminen tuli vähitellen yleiseksi tavaksi. Kirkollinen laki antoi kihlaukselle aviota perustavan arvon, ja kirkollinen vihkiminen sai vihdoin oikeudellisen voiman.

Nainen oli germanilaisessa oikeudessa alaikäinen. Sulhainen osti morsiamen isältä tai holhojalta. Kristinuskon vaikutuksen kautta vapaantui nainen tästä orjallisesta asemasta, ja hän määräsi vapaasti kenen kanssa hän tahtoi aviota solmita. Alkupe-
räinen sukulaisten holhousvalta haihtui vähitellen. Kun isä tai holhoja ennen päätti kihlaussopimuksen sulhaisen kanssa, ottaa nyt morsian itse kihlaus-
sopimuksen tehtäväkseen, ja avio pääsee oikeudel-
liseen voimaan ilman isän myöntymistäkin. Valan sijaan astui nyt kädenanto. Rahan sijaan astui kihlaussormus, jonka sulhainen antoi morsiamelle. Roomalaisilla oli jo tapana antaa kihlaussormus, ja Italiasta tuli tämä tapa varhain Saksaan. Sormuk-
sia ei tähän aikaan vaihetettu, vaan sulhainen antoi sormuksen morsiamelle, ja tällä päättyi kihlaussopi-
mus. Niinkuin nainen itse teki tämän kihlaussopi-
muksen, niin päätti hän myös aviosopimuksen, mutta kolmas henkilö oli saapuvilla, kun aviota solmittiin. Tämä kolmas oli aluksi joku sukulainen tai ystävä, mutta kun avion päättämiseen yhdistettiin kirkolli-
nen ja oikeudellinen toimi, astui pappi tämän kol-
mannen sijalle. Aluksi uudistettiin aviota raken-
nettaessa kihlaussopimus, jonka jälkeen vihkiminen tapahtui kirkossa, mutta pappi toimitti molemmat tehtävät. Vielä kuudennentoista vuosisadan alku-
puolella olivat nämä toimet eroitettut. Pappi yhdisti aviokumppanit kirkon edustalla, mutta kirkossa luki hän messun ja siunasi heidät. Tällä tapaa olivat yhteiskunnallinen ja maallinen toimi päässeet likelle toisiaan, mutta yhtä ne eivät vielä olleet, vaikka pappi toimitti molempia. Kansan tapa oli jo kan-
nattamassa tätä yhdistämistä, mutta niitä oli vielä-

kin, jotka eivät pyytäneet kirkollista vihkimistä avioliitolleen. Kirkko vaati nyt kirkollista vihkimistä kaikille avioliitoille. Paavi Aleksanteri kolmas julisti sen rikokseksi, jos maallikot solmivat aviota ilman papillista siunausta ja messua. Kirkonkirouksella uhkaavat paavit ja kirkonkokoukset nyt rikoksellista. Kirkko vaati, että kirkollista siunausta pyydetäisiin jo kihlaukseen. Mutta kirkollinen vihkiminen oli kumminkin kauvan aikaa ainoastaan kirkollisena tapana, joka ei vielä ollut vasi-tuisena kirkollisen oikeuden sääntönä. Varsinkin vaikuttivat paavit Aleksanteri III ja Innocentius III siihen suuntaan, että kirkko otti hoitaakseen koko aviolainlaadinnan. Ja paavikunnan kirkollinen laki syrjäytti vanhan saksalaisen lain. Tähän aikaan tehtiin kihlaussopimus aviota perustavaksi oikeudelliseksi toimeksi. Eräs aviojärjestys vuodelta 1427 säättää: „Jos miehen ja naisen kesken on tapahtunut oikea kihlaus, niin että toinen sanoo toiselle: Minä otan sinut vaimokseni, minä otan sinut miehekseni, tahi tämänlaisia sanoja, niin ei ole kummallakaan oikeutta mennä kihloihin jonkun toisen kanssa. Jos jompikumpi näistä kumminkin on mennyt avioon jonkun toisen kanssa, niin on tämä yhdistys todella aviorikos, ja tämä avio on jälleen purettava, vaikka aviollinen yhteiselämä olisi alkanutkin, ja aikaisemmin tapahtuneen kihlauksen kautta perustetun avion tulee pysyä voimassa“. Tällä tapaa pääsi salainenkin kihlaus oikean avion arvoiseksi, ja sen kautta syntyivät „nurkka-aviot“, jotka tuottivat arvaamatonta kurjuutta. Paavi Aleksanteri III säättää: „Muodollinen sopimus vaikuttaa purkamattoman avion; tämän jälkeen vaimo

ei saa mennä naimiseen toisen kanssa; mutta jos hän on sen tehnyt, tulee hänen siitä eritä ja palata ensimmäisen tykö, vaikka aviollista yhteiselämää olisikin ollut olemassa“ (Die kirchliche Trauung von H. Cremer, Berlin 1875). Salaiset aviot lisääntyivät tämän johdosta siihen määrään, ettei kirkko voinut kasvavaa epäjärjestystä hallita. Mitä kirkko oli suurilla ponnistuksilla saavuttanut, alkoi taas hajaantua. Kirkollinen lainsäädäntö kuvaa tätä kasvavaa häiriötä, sillä johdonmukaisuutta puuttuu nyt siltä. Katolikunta teki avion sakramentiksi, mutta aviottomuus oli kumminkin nyt katolisessa kirkossa pyhempi, kuin aviollinen elämä. Ja kaikenlaisia säännöksiä keksittiin, joiden kautta saatiin avioliittoja puretuiksi, vaikka avio oli purkamaton. Ja säännöksiä, joita suurella vaivalla oli saatu toimeen, hajotettiin taas. Avion vahvistus, jossa kirkon palvelija on toimiva, kadottaa paavikunnan kirkollisessa laissa oikeudellisen arvonsa. Pappi on ainoastaan todistajana läsnä, kun aviosopimus tehdään. Avion oikeudellinen arvo ei riipu enää papillisesta vihkimisestä. Ristiriitaisuutta syntyy nyt moninaista, ja avion pyhyyttä poljetaan. Kun kirkko otti koko lainsäädännön aviokysymysten alalla käsiinsä, rupesi se tehtävään, jota se ei kyennyt hoitamaan. Ja kun siveellinen turmio yhä kasvoi katolikunnassa, vaikutti tämä turmiollisesti lainsäädäntöön. Se johtava aate, joka kauan kannattaa kirkon tointa tällä alalla, avion pyhyyden valvomista, haihtuu. Mutta uskonpuhdistus vaikutti äärettömän paljon avion korottamiseen ja aviollisten epäkohtien poistamiseen.

Luterinen uskonpuhdistus ei vaikuttanut parannusta tässä kohden ainoastaan luterikunnan pii-

rissä, vaan katolikunnassakin. Keskiajan kirkko oli sillä tapaa hoitanut aviokysymyksiä, että avio kyllä kirkollisessa opissa oli sakramentin arvoisena, mutta elämän alalla oli se joutunut arvottomaksi. Mitä pitkällä, vaivaloisella työllä oli voitettu, se oli suurimmaksi osaksi taas kadotettu. Katolikunta, kun sen uskonpuhdistuksen johdosta täytyi ruveta parannustoimiin, sääti Tridentin kirkolliskokouksessa, että avio, jota ei solmittu seurakunnan papin läsnä ollessa, ei ollut oikea avio. Tällä tapaa luuli tämä kirkkokunta voivansa nurkkaavioita poistaa. Luterinen kirkko lähti kulkemaan toista suuntaa. Kun Luterus vuonna 1525 nai Katarina von Boran, olivat kaksi Wittenbergin pappeja, Bugenhagen ja Jonas, yksi raatimies, Cranach, ja eräs kirkkoikeuden opettaja, Apel, kutsutut hänen tykönsä, ja Luterus toimitti ne uskonnolliset tavat, joita aviota solmittaessa tähän aikaan noudatettiin. Neljätoista päivää myöhemmin pidettiin julkiset häät. On välistä väitetty, että Luterus olisi hyljännyt kirkollisen vihkimisen, mutta sitä hän ei ole tehnyt, eikä hän ole tahtonut, että muutkaan sitä tekisivät. Varmaankin toimitti Bugenhagen vihkimisen Luteruksen häissä. Usein valittaa Luterus sitä turmiota ja epäjärjestystä, joka oli vallan päällä aviollisissa suhteissa hänen aikaan, ja hän pyytää saada näitä korjatuiksi. Sitä varten kirjoitti hän myöskin „vihkimäkirjasen“ (Traubüchlein), joka on otettu Sovintokirjaan. Tämän kirjasen esipuheessa sanoo Luterus muun ohessa: *„Niin monta kuin on maata, niin monta on tapaa, sanoo yleinen sananlasku. Sentähden, koska häät ja avioliitto ovat maallisia toimia, niin ei meidän pappein eikä kirkonpalvelijain tule mitään siinä*

järjestää eikä hallita, vaan jokaiselle kaupungille ja maalle on tässä sallittava heidän omat menonsa ja tapansa. Muutamat vievät morsiamen kahdesti kirkolle, sekä aamuin että illoin, toiset ainoastaan kerran; toiset julistavat ja kuuluttavat sen saarnastuolista kaksi tai kolme viikkoa edeltäpäin. Tämän kaiken ja tämmöiset annan minä herrojen ja neuvoston tehdä ja toimia, niin kuin he vaan tahtovat; se ei minuun koske. Mutta jos meitä pyydetään heitä siunaamaan tahi vihkimään kirkon edessä tai kirkossa, niin olemme velvolliset sitä tekemään“. Tästä paikasta on usea tehnyt sen johtopäätöksen, että Luterus olisi välinpitämätön koko kirkolliseen vihkimiseen nähden. Mutta hän luettelee tässä ainoastaan semmoisia ulkonaisia kirkollisia tapoja, jotka ovat sivuasioita, niin kuin kirkossa käymisen kerran tahi kahdesti y. m. Luterus ei varmaankaan ole tahtonut tällä tehdä kirkollista vihkimistä vähäarvoiseksi sivuasiaksi, jota sopisi jättää pois. Siihen arveluun voi ainoastaan se tulla, joka ei tunne aviokysymysten todellista tilaa tähän aikaan, ja joka ei tiedä, millä tapaa katolikon oli tässä kohden sekaantunut valtion tehtäviin. Ja tästä paikasta käy myös selväksi, ettei Luterus vaatinut niiltä, jotka tulivat kirkollista vihkimystä pyytämään, että he olisivat Herran ehtoollisella käyneet. Hän ei tätä kysynyt, vaan hän sanoi papin velvoitetuksi vihkimään niitä, jotka kirkollista vihkimystä pyysivät. Samassa vihkimyskirjassa sanoo Luterus: „Koska tähän asti on niin paljon korskaa pidetty munkkien ja nunnien vihkimisellä, vaikka heidän säätynsä ja virkansa on jumalaton ja pelkkää ihmiskeksintöä, jolla ei ole yhtään

perustusta Raamatussa, kuinka paljon enemmän tulee meidän kunnioittaa tätä jumalallista säätyä ja paljon jalommalla tavalla sitä siunata, rukoilla sen puolesta ja sitä kaunistaa? Sillä vaikka se on maallinen sääty, niin sillä on kumminkin Jumalan sana puolellaan, eikä se ole ihmisten keksimä eikä perustama, niinkuin munkkien ja nunnien sääty on“. „Senkin tähden että nuori kansa oppisi tätä vakavalla mielellä katselemaan ja kunniassa pitämään jumalallisena työnä ja käskynä, ja ettei semmoista pilkkaa sen kanssa tehtäisi, kuin tähän asti on tapana ollut, naurulla, ilveilemällä ja kevytmielisyydellä, niinkuin olisi avioon meneminen tahi häiden pitäminen ivaa tai lasten leikkiä. Ne, jotka ensiksi säätivät, että sulhainen ja morsian ovat kirkkoon vietävät, eivät tosiaankaan pitäneet sitä leikkinä, vaan suurena, vakavana asiana. Sillä epäilemätöntä on, että he tällä tahtoivat saada Jumalan siunausta ja yhteistä esirukousta, eivätkä he tahtoneet tällä tehdä ivaa eikä pakanallista hullutusta“. Tästä näkyy kuinka avion arvoa katolikunnassa tallattiin, vaikka sitä sanottiin sakramentiksi, ja kuinka kalliina asiana Luterus pitää avion siunaamisen ja esirukouksen aviota rakentavien puolesta.

Sitten antaa Luterus vihkimyskirjasessaan säännön, miten vihkimys on tapahtuva. Ensiksi on kuulutus toimitettava kirkossa saarnastuolilta näillä sanoilla: „Johannes N. ja Kreetta N. tahtovat jumalallisen järjestyksen mukaan mennä avion pyhään säätyyn, ja he pyytävät itselleen yleistä kristillistä rukousta, voidakseen Jumalan nimessä sitä alottaa ja onnellisesti sitä pitkittää. Jos

jollakulla on jotakin siihen sanottavaa, hän tehköön sen aikanaan ja olkoon sitten vaiti. Jumala antakoon heille siunauksensa! Amen“. Vihkiminen jakaantuu, kuten keskiaikana ainakin, kahteen osaan. Ensiksi pappi yhdistää kihlakumppanit kirkon edustalla ja sanoo: „Johannes, tahdotko ottaa Kreetan aviovaimoksesi? Tämä sanoo: Tahdon. Kreeta, tahdotko ottaa Johanneksen aviomieheksesi? Tämä sanoo: Tahdon. Tässä antaa pappi heidän vaihtaa vihkisormuksia, ja hän yhdistää heidän kätensä ja sanoo: Mitä Jumala on yhteen sovittanut, älköön ihminen sitä erottako. Sen jälkeen puhuu hän kaikille yhteisesti: Koska Johannes ja Kreeta ovat toisiaan avioksi pyytäneet, ja koska he sen täällä julkisesti Jumalan ja maailman edessä tunnustavat, ja kun he sen vahvistamiseksi ovat antaneet toisilleen kättä ja vihkisormuksen, niin minä julistan heidät aviollisesti yhdistetyiksi Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Amen“. Sitten seuraa vasituinen kirkollinen toimi alttarin edessä. Pappi lukee Raamatusta sulhaiselle ja morsiamelle niitä paikkoja, jotka puhuvat aviosta. Luteruksen vihkimyskaava erosi ennen käytännössä olleesta pääasiallisesti siinä, että se jätti pois morsiusmessun ja sen sijaan otti siihen enemmän Jumalan sanaa.

Tämä vihkiminen on avion solmimista. Kolme yhteisen Jumalan nimessä pappi yhdistää aviokumppanit. Luterus pyytää saada ne suuret epäkohdat, jotka tähän aikaan turmelivat aviota kristikunnassa, poistetuiksi, ja hän tahtoo, että kaikki kirkon jäsenet, jotka aviota rakentavat, käyttävät kirkollista vihkimistä. Mutta Luterus riistää aviolta sakramentin

arvon, ja hän tahtoo saada kirkon hoidon alta pois ne moninaiset oikeudelliset aviokysymykset, jotka katolikunta oli kirkon hoidettaviksi ottanut. Ja Luterus tekee avion maalliseksi asiaksi, sillä se on maallinen asia; mutta hän tekee sen kumminkin jumalalliseksi säädyksi ja asetukseksi, sillä se on jumalallinen sääty ja asetus. Luterus korottaa avion arvon, jota katolikunta on polkenut, ja se on uskonpuhdistuksen suurimpia voittoja, että se saa avion pyhyiden tunnustetuksi elämän alalla. Mutta kun hän toiselta puolen taistelee sitä katolikunnan käsitystä vastaan, jonka mukaan avio on sakramentti, on tämä taistelu useassa herättänyt sitä luuloa, ettei Luterus pidä aviota minään muuna, kuin ainoastaan maallisena yhdistyksenä, josta ei kirkon tarvitse huolta pitää. Syystä tahtoi Luterus siirtää pois kirkon hoidon alta ne oikeudelliset kohdat, jotka ovat valtion hoidettavat, ja joita kirkko ei kykene hoitamaan. Kirkollista järjestystä tahtoi Luterus; tätä järjestystä tahtoi hän parantaa ja puhdistaa aviokysymystenkin alalla. Kihlaukselle antoi Luterus aviota perustavan voiman, ja hän asettui tässä kohden vanhan saksalaisen oikeuden perustukselle. Hän sanoo: „*Kun yksinkertainen kihlaus jääpi pysyväksi, niin on helppo säätää, ettei sen perästä voi muuta kihlausta hyväksyä, sillä se on oikea avio Jumalan ja ihmisten edessä*“. „*Semmoinen julkinen kihlaus, joka on vapaa ja puhdas muusta sekaantumisesta — — perustaa oikean säädyllisen avion*“. „*Se on avio niin hyvin kihlauksen kuin häidenkin perästä*“. „*Aviollinen elämä perustaikse uskollisuuteen, kun toinen sanoo minulle: Minä olen sinun, ja sinä olet minun.*

Se on avio". „Aviollinen sääty perustuu siihen, että toinen suostuu toisen kanssa aviolliseen yhteyteen". Mutta salaisia kihlauksia vastaan Luterus kiivaili. Niiltä hän tahtoi riistää kaiken arvon ja oikeuden, sillä niiden kautta syntyi paljon turmiota. Hän vaati kihlaukseen ainakin vanhempain suostumusta. Mutta lakimiehet paneutuivat tässä kohden Luterusta vastaan, ja ne olivat häntä väkevämmät. Tapana oli myöskin usein tähän aikaan mennä kihloihin tulevaisuuden varalle. Sanottiin esimerkiksi: *„Minä tahdon sinua aviopuolisoksi, jos tahdot odottaa kaksi vuotta".* Niin jäi epävarmaksi, oliko aviosopimusta tehty, tahi ei, ja paljon häiriötä syntyi tästä epäkohdasta. Luterus tahtoi tämänlaisen kihlauksen poistetuksi, ja hän vaati, että avio oli rakennettava niin pian kuin mahdollista kihlauksen jälkeen.

Luterus sanoo, ettei kirkko voi siitä syystä yksin järjestää aviokysymyksiä, ettei se voi semmoisia pakottaa, jotka eivät ole kristityitä. Kristittyjen kanssa, sanoo hän, on helppo tulla toimeen, mutta jumalatonta kirkko ei voi taivuttaa, vaan valtion tulee käyttää miekkaansa tätä vastaan, sillä kirkolla ei ole valtaa niiden yli. Kokemus paavikunnassa todistaa kylliksi sen, että Luteruksen käsitys on oikea. Kirjassaan *„Avioasioista"* (von Ehe-sachen) sanoo Luterus: *„Miten niiden tulee käyttäytyä, jotka tahtovat olla kristityitä, siitä tulee kirkon ja kirkollisen viran toimia ja huolta pitää, mutta se ei ole tehtävä yleiseksi oikeuden järjestykseksi".* *„Sentähden emme mekään tahdo edemmäksi mennä, kuin sitä vaan katsoa, miten niiden tulee käyttäytyä ja mitä niiden tulee nou-*

dattaa, jotka tahtovat olla kristityitä, sillä ne, jotka eivät tahdo kristityitä olla, eivät meihin kuulu, koska ne eivät ole evankeliumilla hallittavat, vaan pakolla ja rangaistuksella, että me pitäisimme virkamme puhtaana, emmekä menisi edemmäksi, kuin meille on käsketty“. Ja eräässä saarnassa vuodelta 1545 sanoo Luterus: „Sentähden viedään morsian ja sulhainen kirkkoon, että he julkisesti tunnustaisivat, että he menevät avioon Jumalan järjestyksen mukaan, niin etteivät he tahdo porttoavioon mennä; ja he saavat siunauksen, älköötäkään siitä epäilkö, että Jumala on heitä siunannut“. „Koska avio on julkinen sääty, jonka tulee saada seurakunnan julkinen hyväksymys, ja joka on sen tiedoksi saatettava, on kohtuullista, että se myös julkisesti perustetaan ja alotetaan, todistajilla, jotka voivat sitä toteen näyttää“. Luterus tahtoo siis kirkollista vihkimystä niiden kesken, jotka tahtovat kristityitä olla, ja näiden oloja hän tahtoo järjestää Jumalan sanan mukaan. Mutta hän ei tahdo tehdä Kristuksen käskyjä säännöiksi niille, jotka eivät tahdo kristityitä olla. Kun Jumalan sanaa lausutaan miehelle ja naiselle, ja he kirkossa julkisesti yhdistetään, silloin ovat he aviopuolisoja. Elleivät he tahdo tähän taipua, niin he eivät tahdokaan oikeaan avioon mennä. Luterus ei kumminkaan sano, ettei aviollinen yhdistys ole aviota ilman kirkollista vihkimistäkin.

Tunnustuskirjat eivät lausu mitään avion solmimisesta, mutta ne ovat ylipäänsä aviokysymyksissä samalla kannalla, kuin Luterus. Kirkkojärjestykset tältä aikakaudelta puhuvat laajemmin tästä asiasta,

ja nämä kannattavat Luteruksen perusteita. Näissä esiintyy kirkollisia kihlauksia. Avio perustetaan kihlauksella, mutta se päätetään ja vahvistetaan vihkimisellä. Tuomiokapitulein asiana oli avioasioiden hoitaminen. Kirkollinen vihkiminen tuli nyt yleiseksi ilman lain pakotusta, ja salaiset aviot katosivat luterikunnan piiristä. Virkeä uskon elämä sai nyt täällä parannuksia aikaan, joita ei ennen saatu suurimmilla ponnistuksillakaan toimeen, ja katolinkunta pakotettiin sekin parannustoimiin. Syystä sanoo Luterus avion pääsemisen arvoonsa uskonpuhdistuksen kalliiksi hedelmäksi. Aviokysymykset eivät olleet ennen päässeet semmoiseen ulkonaiseen järjestykseen kansan elämässä, kuin uskonpuhdistuksen tultua vallalle, vaikka kyllä paljon varjopuolia vieläkin oli olemassa. Jumalan sanalla uudisti uskonpuhdistus tämänkin asian ja antoi sille oikean arvonsa, vaikka se teki sen maalliseksi asiaksi. Kirkollisessa vihkimisessä oli avion oikeudellinen asema vielä sivuasiana, mutta avion solmiminen jäi kumminkin kirkolliseksi toimeksi, sillä kirkon tuli valvoa sitä, että ainoastaan oikeita avioita vahvistettiin kirkon puolelta.

Seitsemännellätoista vuosisadalla yhdistetään avion vahvistaminen ja siunaaminen kokonaan, ja niin on kirkollinen vihkiminen ainoa avion solmija. Eräs Sachsenin ylikonsistoriumin päätös vuodelta 1616 säättää: „Aviota solmitaan ainoastaan papillisen vihkimisen ja siunaamisen kautta, eivätkä kihlakumppanit saa pitää aviollista yhteyttä, ennenkuin oikea avioliitto on solmittu“. Vihkimys on nyt ainoa aviota vahvistava toimi, josta avion kaikki oikeudelliset seuraukset lähtevät. Vahvistaminen ja vihkiminen

ovat yhtä tointa. Valtio oli nyt vetäytynyt pois tältä alalta ja jättänyt kirkolle aviokysymysten oikeudellisenkin hoidon. Tämän kautta syntyi taas häiriötä kirkolle. Ne kirkonjärjestykset, joiden nojalla kirkko näitä asioita hoiti, olivat kumminkin hallitusten nimessä säädetyitä. Kirkollinen vihkiminen on nyt velvollisuus, jota kansalaisen tulee kristittynä noudattaa. Lait säätävät: *„Oikea avio syntyy papillisen vihkimisen kautta“*. *„Aviopuolisojen oikeudet ja velvollisuudet alkavat kohta vihkimisen perästä“*. Sittemmin siirrettiin oikeudelliset kohdat aviokysymyksissä taas valtion hoidon alle. Kirkollisella vihkimisellä on kansojen tietämyksessä vielä ylipäänsä aviota solmiva ja vahvistava voima. Siviiliaviolla ovat useimmat valtiot pyytäneet poistaa niitä vaikeuksia, joita tällä alalla on yhä enenemässä, mutta avion arvo on tämän kautta laskeunut kansojen käsityksessä, ja kasvava siveellinen höllyys on tästä saanut tukea. Meillä kuuluu lainlaadinta aviokysymyksissä valtiolle, joka näistä vaatii kirkolliskokouksen lausuntoa, mutta kirkollinen vihkiminen on aviota solmiva ja perustava toimi. Ilman vihkimistä ei voida oikeaa aviota rakentaa ei kirkon eikä eriuskolais-tenkaan piirissä.

Kirkollinen vihkiminen ei tosin voi tehdä aviota avioksi, sillä aviokumppanien tulee Jumalan edessä rakentaa aviota, mutta avion olento vaatii, että avio solmitaan Jumalan edessä, ja se on luonnollista, että avion oikeudelliset seuraukset syntyvät avion solmi-

misesta. Kansan tietämyksessä on kirkollinen vihkiminen ollut avion solmimista Jumalan edessä, ja tämän kautta on avion pyhyiden säilyttäminen käynyt mahdolliseksi. Avio on, kuten Luterus sanoo, „jumalallinen sääty ja asetus“, jopa sanoo hän, että se on „*kaikkein hengellisin sääty maan päällä*“. Luteruksen vihkimyskirjasessa tapahtuu avion solmiminen kolmeyerhteen Jumalan nimessä, niinkuin se oli kauan aikaa ennen Luterusta tapahtunut. Tämä arvo on kirkollisella vihkimisellä ollut luterisessa kirkossa. Aina on kirkollinen vihkiminen ollut avion solmimista Jumalan kasvojen edessä, vaikka avion oikeudelliset seuraukset eivät aina ole tästä lähteneet. Kun valtio tahtoi ainoastaan semmoisia avioita perustetuiksi, jotka pitivät huolta lasten oikeasta kasvattamisesta ja kodin siveellisen ja uskonnollisen elämän hoidosta, oli kirkon valvonta ja myötävaikutus sille tällä alalla tarpeen. Ja kirkko on menestyksellä tehnyt työtä avion arvon korottamisen ja sen pyhyiden varjelemisen puolesta. Vaikea on sen toimi tässä kohden ollut. Koska avio on kaikkein siveellisten olojen perustuksena, on kirkon omakin tehtävä vaatinut sitä työhön avion korottamisen ja sen pyhyiden varjelemisen puolesta. Mutta kirkko ei voi aviokysymyksiä oikein valvoa, ellei avioliittoa solmita kirkollisella vihkimisellä. Eikä se ole kansan siveelliselle kasvatukselle hyvä, jos aviota voidaan solmita ilman vihkimystä. Mutta kirkon vakava valvonta on ollut niille, jotka tahtovat siveellistä höllyyttä, vastenmielinen.

Valtio tarvitsee kirkon apua, jos se tahtoo avion pyhyttä varjella, ja se on aviolle hyväksi, että uskonnollinen toimi tässä kohden pysyy arvos-

saan. Eikä valtio oikeastaan voi aviota solmia. Se voi asettaa sääntöjä ja ehtoja avioon aikoville, mutta avion solmimiseen sillä ei ole vasituista oikeutta. Kun valtio perustuu Jumalan lakiin, on sillä laajempi peruste käytettävänä, kuin kirkolla. Sydämmen kovuudenkin tähden salli Jumalan laki avioeroja ja eroitettujen menemistä uuteen avioon. Tätä oikeutta ei voi nytkään valtiolta kieltää. Koska valtion piirissä on paljon semmoisia, jotka eivät Kristusta todella tunne, ja jotka eivät ole kuuliaisia evankeliumin säännöille, täytyy valtion toimia laajemman perusteen kannalla. Mutta asian luonto vaatii, että valtion tulee pyytää vaikeuttaa avioeroja. Avioeron helpottaminen on aina ollut enentämässä avioeroja ja turmelemassa tapoja, sillä kevytmielisyys käyttää nämä helpotukset hyväkseen. Mutta avioeron vaikeuttaminen on vähentänyt avioeroja. Vaikeudet ovat tässä kohden suuret, sillä avioeron mahdottomaksi tekeminen synnyttää myöskin siveellistä häiriötä valtion alalla. Ja kirkonkin tulee muistaa, ettei Kristuksen käskyä ole „tehtävä yleiseksi oikeuden järjestykseksi“, niinkuin Luterus sanoo. Kristinuskon opin tulee pysyä puhtaana. Siinä kirkko ei saa sallia minkäänlaista muutosta. Ja Kristuksen käskyt tulee kirkon pitää pyhinä. Mutta jos kirkko tahtoo Kristuksen käskyistä tehdä oikeudellista järjestystä niillekin, jotka eivät todella kristityitä ole, niin se joutuu harhalle. Kristuksen opetuslapsi voi Herran käskyjä pitää, ja hän tahtoo niitä pitää, mutta hengellisesti suruton ei niistä huoli. Tässä kohden on paljon hämäryyttä vielä olemassa kirkon piirissä. Aviokysymysten järjestäminen vaatii ennen kaikkia selvyyttä perusteissa. Uskonpuhdistajain käsitys

kirkosta sekä kirkon ja valtion keskinäisestä suhteesta olisi uudestaan mieleen painettava. Ei sovi kristityn pyytää hajottaa sitä syvää yhteyttä, minkä tulee olla olemassa kirkon ja valtion välillä, kun näiden molempain tulee olla Jumalan palvelijoita. Eikä kristityn sovi vaatia Kristuksen käskyn noudattamista niiltä, jotka eivät kristityitä ole. Eivätkä kaikki kirkon jäsenet ole kristityitä. Siihen antavat Tunnustuskirjat kylliksi selitystä.

Kun uskonpuhdistuksen kautta uusi uskokunta syntyi, joka nopeasti kasvoi, syntyi uusia vaikeuksia niissä maissa, joissa katolikunta jäi vallan päälle tai vähemmistöön. Protestanttiset eivät tahtoneet antaa vihkiä itseänsä katolisen vihkikaavan mukaan, eivätkä katoliset tahtoneet käyttää protestanttista vihkikaavaa, kun heillä oli eroava käsitys aviosta. Hollannissa sallittiin siitä syystä vuonna 1580 avion rakentamista ilman kirkollista vihkimistä, ja valinnasta siviiliaviota säädettiin vuonna 1656 koko Hollannille. Ranskassa olivat protestanttiset vihdoinkin saavuttaneet valtion suvaitsemista, mutta kun Ludvikki neljästoista rupesi heitä vainoamaan, ja ainoastaan katolisten aviot olivat oikeutettuja, pakotettiin protestanttiset rakentamaan keskenään avioliittoja, joilla ei ollut oikeudellista arvoa. Vuonna 1752 oli näitä avioliittoja noin 150,000. Häiriö tuli niin suureksi, että Ludvikki kuudestoista salli avion rakentamista tuomarin edessä. Englannissa säädettiin valinnainen siviiliavio vuonna 1836. Preussen'issä sallittiin siviiliavio vuonna 1847 niille, jotka olivat kirkosta.

erinneet, ja jotka eivät kuuluneet valtion hyväksymään uskokuntaan. Oldenburgissa sallittiin siviiliavio vuonna 1855, ja Hampurissa 1861. Perusteet taistelivat keskenään Ranskassakin, mutta vallankumous painoi vaakan siviiliavion puolelle. Täällä säädettiin pakollinen siviiliavio vuonna 1792, ja se pysyi täällä voimassa. Ranskan armeijat toivat pakollisen siviiliavion Belgiaan, Hollantiin ja Saksaan. Belgiaan jäi tämä säännös, kun maa erotettiin Hollannista vuonna 1830. Saksan kansankokous sääti vuonna 1848 pakollisen siviiliavion ja määräsi: „Avion kansallinen arvo riippuu ainoastaan siviiliaviollisesta toimesta. Kirkollinen vihkiminen voi tapahtua ainoastaan siviiliaviollisen toimen perästä“. Badenissa säädettiin pakollinen siviiliavio vuonna 1869. Vuonna 1874 tuli siviiliavio pakolliseksi Preussen'issä. On kyllä Saksassa koetettu saada pakollista siviiliaviota vaihetetuksi valinnaiseen, mutta yritys ei ole onnistunut. Kun pakollinen siviiliavio on valtiossa olemassa, on luterinen kirkko pyytänyt itselleen suurempaa vapautta avioerojen estämiseksi omassa piirissään, mutta valtio ei ole siihen myöntynyt. Se pitää kyllä pakollisen siviiliavion voimissa, mutta se ei suo kirkolle sitä vapautta, joka olisi tälle tarpeen. Oikeaa aviota perustetaan nyt koko Saksassa siviilitoimen kautta. Kahden todistajan läsnä ollessa kysyy valtion virkamies kumpaiseltakin kihlakumppanilta, jos he tahtovat ottaa toinen toisensa avioksi, ja kun he tähän myöntävät, sanoo hän, että hän „lain nojalla nyt julistaa heidät oikein yhdistetyiksi aviopuolisoiksi“. Sitten kirjoitetaan aviokumppanien nimet kirjaan. Jos kirkollinen vihkimys tapahtuu ennen tätä siviilitointa,

niin seuraa sitä rangaistus. Kun valinnainen siviili-avio pääsee lailliseksi, muuttuu tämä muuallakin pakolliseksi, ja siviiliaviosta riippuvat kaikki avion oikeudelliset seuraukset. Kirkollinen vihkiminen tulee tässä sivuasiaksi, jolle valtio ei anna mitään arvoa. Tämä asema kasvattaa kansassa sitä käsitystä, että avio on ainoastaan maallinen yhdistys, jota voi rakentaa ja purkaa oman mielensä mukaan. Valinnaista tahi pakollista siviiliaviota on jo säädetty melkein kaikissa Euroopan maissa ja suuressa osassa Amerikkaa.

Meidänkin maassamme on olemassa avioliittoa, joita ei ole vihkimisellä vahvistettu, mutta joille yleinen laki kuitenkin antaa oikeudellisen arvon. Näitä voi nimittää epätäydellisiksi. Tämmöisiä aviota syntyy sillä tapaa, että kihlakumppanit ovat eläneet yhdessä (Naim. K. Luk. 3, 8. 9. 10). Nämä avioliitot eivät ole siviiliavioita, sillä ne ovat väärällä tavalla syntyneitä, ja laki säättää, että ne ovat vihkimisellä päätettävät. Kun toinen tahi molemmat näistä karttavat vihkimistä, niin ovat niskottelevat tuomiokapituliin käskettävät nuhteita ja varoituksia saamaan. Elleivät he tämänkään johdosta taivu, on asia lykättävä maalliseen tuomioistuimeen, joka vankeuden uhalla pyytää pakottaa asianomaisia täyttämään avioliittoaan vihkimisellä. Jollei ensimmäinen vankeusrangaistus auta, on vielä toinenkin käytettävä. Jollei tämäkään eikä tuomiokapitulin uudistettu kehoituskaan auta, on asia lykättävä Majesteetin ratkaistavaksi (Krk. aset. Heinäk. 23 p. 1755).

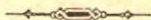
Vakavasti tahtoo siis laki, että nämä epätäydelliset aviot vihkimisellä päätetään. Tällainen pakoittaminen vihille on kuitenkin kirkollisen vihkimisen olentoa vastaan.

Kirkko voi myöntää avion oikeaksi avioksi, vaikka siltä puuttuisikin kirkollista vihkimistä, niinkuin Luteruskin on tehnyt, mutta kirkko ei voi pitää avion solmimista valtion virkamiehen edessä avion olennolle sopivana solmimismuotona. Plato jo vaatii, että avio on solmittava papin kautta uhilla ja rukouksella. Ja pakanakansat rakentavatkin avionsa uskonnollisilla menoilla. Kuinka voisi kristillinen tunto tyytyä siihen julistukseen, jonka valtion virkamies antaa siviiliaviota rakennettaessa? Valinnaista siviiliaviota kirkko ei voi omassa piirissään hyväksyä, sillä sen täytyy vaatia jäseniltään kirkollista vihkimistä. Se tahtoo aviota rakennettavaksi Jumalan edessä, ja siitä syystä pitää se uskonnollisen toimen tarpeellisena avion solmimiseen. Valinnainen siviiliavio synnyttäisi häiriötä, kun kirkon jäsenen tulisi valita kirkollisen vihkimisen ja siviilitoimen välillä, ja kun lain kannalta kumpaisellakin toimella olisi sama arvo. Ja valinnasta siviiliaviota tulisi kyllä pian seuraamaan pakollinen siviiliavio. Pakollista siviiliaviota ei kirkko liioin voi piiriinsä toivoa, sillä sen kautta joutuisi kirkollinen vihkiminen, jossa aviota solmitaan, niinkuin sen olento vaatii, Jumalan edessä, arvottomaksi. Kirkon täytyy toivoa, että kirkollinen vihkiminen yhä edelleen saa kirkon piirissä olla aviota solmivana toimena, josta avion oikeudelliset seuraukset lähtevät, sillä kirkko voi tällä tapaa parhaiten valvoa avion siveellistä ja uskonnollista kohtaa. Tähän

asemaan on kirkon pitkä taistelu avion korottamiseksi pyytänyt kirkkoa johdattaa. Ja ilman kirkon suostumusta siviiliavio ei pääse kirkon piiriin, sillä avio solmitaan täällä kirkkolain mukaan kirkollisella vihkimisellä, ja tästä vihkimisestä lähtevät avion oikeudelliset seuraukset. Kirkon ulkopuolella ei siviiliaviota tarvita, sillä eriuskolaislaki antaa eriuskolaisille niin laajan vapauden avion solmimisessa, etteivät he kaipaa siviiliaviota. Vihkiminen on kyllä täälläkin tarpeen, mutta uskonnollista tointa voidaan, jos niin tahdotaan, tehdä niin yleiseksi, ettei kukaan voi tähän loukkaantua. Epäuskon vaatimuksille taas valtio ei voi sääntöjään perustaa.

Muutoksia on tarpeen lainsäädännössä tällä alalla, mutta siviiliavio ei pitkän päälle parantaisi epäkohtia, vaan se olisi näitä vaan kasvattamassa. Valtion tulee valvoa kansan yleistä siveellistä ja uskonnollista kehitystä, ja valtion tulee tässä kohden toimia yhdessä kirkon ja uskokuntain kanssa. Jos valtio antaa avion joutua muun sopimuksen vertaiseksi, johon ei uskontoa tarvita, on se siirtynyt oikeasta asemastaan. Ja tämmöiseksi joutuu avio itse asiassa siviiliaviossa. Jos vaikeudet tämän kautta yhdeltä puolen vähenevät, syntyy niitä monenkertaisesti toiselta. Jumalan palvelijana tulee valtion tässäkin toimia, mutta Jumalan palvelijana se ei voi asettaa aviota maallisen sopimuksen vertaiseksi, joka ei olisikaan Jumalan säätämää. Syvät, laajaperäiset perusteet taistelevat näissä kysymyksissä keskenään. Arvaamattoman paljon työtä on tehty avion korottamiseksi ja sen pyhyyden varjelemiseksi, mutta siviiliavion säätämällä pannaan kaikki tämä työ alttiiksi. Kasvava siveellinen rap-

piotila on tehnyt siviiliavion nykyajan suosikiksi, mutta vapaa rakkaus irvistelee tuon avion takana. Tässä ruvetaan pakenemaan yhteiskunnan vaarallista vihollista, epäuskoa ja epäsidevyyttä, ja tämä vihollinen osaa kyllä ajaa pakenevaa takaa, kunnes se saa täydellisen voiton. Jos pysytään kirkon ja valtion perusteissa, voidaan kyllä epäkohtia tällä alalla korjata paremmalla tavalla, kuin siviiliavion säätämällä. Niin paljon uskonnollisuutta tulee valtion kumminkin vaatia jäseniltään, että he voivat toivoa itselleen Jumalan siunausta, kun he rakensivat tärkeintä yhdistystä maallisessa elämässä. Sentähden tulee heidän suostua jonkunlaiseen vihkimiseen. Niissä maissa, missä siviiliaviota on ollut jonkun aikaa olemassa, eivät aviolliset olot ole muodostuneet semmoisiksi, että ne kehoittaisivat esimerkin seuraamiseen. Valtio ei ole pitänyt tehtäväänsä silmillä, kun se on ruvennut tähän suuntaan kulkemaan. Ja kansan siveellinen tunto on kallis aarre, jota valtion tulee huolella hoitaa ja enentää. Sentähden se ei saa ruveta semmoisiin muutoksiin, jotka loukkaavat ja turmelevat tätä tuntoa. Siviiliavio on alentava avion arvoa kansassa, kun avio tässä esiintyy muun maallisen sopimuksen vertaisena, ja kun avion kaikki oikeudelliset seuraukset lähtevät tästä. Avion arvo on kristikunnassa pitkän kehityksen kuluessa kasvanut suureksi. Tämä avion arvo on varjeltava.

SISÄLTÖ.

I.	Kristillinen kirkko	Sivu	1
II.	Kirkollinen järjestys	»	29
III.	Avioliitto	»	78
IV.	Herran ehtoollinen	»	99
V.	Ehtoollispakko	»	117
VI.	Eriuskolaislaki	»	138
VII.	Siviiliavio	»	154

Verner Söderströmin kustannuksella on äsken valmistunut

Piispa GUSTAF JOHANSSON'in

SAARNOJA

Kirkkovuoden

Sunnuntai-, Pyhä- ja Juhlapäiville.

Hinta sid. 6 m. 80 p., sid. koruk. 7 m. 80 p.

Kuopion nykyinen piispa G. Johansson on epäilemättä tätä nykyä mies, jonka puheita ja kirjoituksia koko isänmaamme suurella hartaudella kuuntelee. Tunnettu on hänen lyhyt, kansantajuinen ja lämmin esitystapansa ja hänen sujuva suomenkielensä. Sen vuoksi luulemme, että jokainen, joka suinkin on tilaisuudessa siihen, rientää hankkimaan itsellensä yllämainitun saarnakirjan, joka nyt tilattavaksi tarjotaan. *(Laatokka).*

Herättävänä ja elähyttävänä oppaana Jumalan ilmestyksen ja Raamatun sanan syvempään tuntemiseen on piispa Johanssonin saarnakokoelma mielestämme sangen tarpeellinen opettajalle, joka harrastaa hengellisen elämän elpymistä omassa sydämessään, perheessään, koulussaan ja kylässään. *(Kasvatusopillisia Sanomia).*

— — Mitä tulee itse saarnojen raamatulliseen arvoon, joka onkin pääasia, niin siitä saattaa huoletta sanoa, että Suomen kielellä ei ole näiden vertaisia ennestään olemassa. „Jos joku puhuu, se puhukoon niinkuin Jumalan sanoja!“ — tuo kehoitus johtuu mieleen näitä saarnoja lukiessa. Näissä on ylhäältä tullutta valoa ja voimaa, syvyyttä ja korkeutta; näissä käy ylimaailman tuulahduksia. Näissä on vanhaa ja uutta (Mat. 13: 52) sekä asiain että hengen puolesta; näissä on vanhaa ja uutta „testamenttiä“ tämän sanan varsinaisessa merkityksessä. Suomen kansalla, jonka hyväksi tämä saarnakirja ilmestyy, on syytä kiittää Jumalaa tästä suuresta lahjasta. Ja sillä on syytä iloita tästä lahjasta, sillä tämä on taas yksi todistus siihen, että Jumala yhä edelleen pitää huolta tästä pienestä kansasta, — eipä Hän muutoin olisi täällä sanansa kynttilää näin kirkastanut. — — — — *(Vartija).*

Äsken on valmistunut uusi suomennos tunnettua kirjaa:

LASTENPOSTILLA

eli

kaikkien sunnuntai- ja juhlapäivien 1:sen vuosikerran
evankeliumitekstien

lyhyt ja yksinkertainen

Selitys

kysymyksissä ja vastauksissa.

Kasvavan nuorisomme sekä pyhäkoulun-opettajien,
vanhempien ja kaikkien kasvattajain käytettäväksi
saksankielisestä alkuteoksesta

muodosteli

GUSTAF FLYBORG,

kirkkoherra, filos. tohtori.

Toisesta ruotsalaisesta painoksesta suomensi

Eero Hyvärinen.

Hinta sid. 3: 50 p., koruk. 4: 50 p.

Piplian historian opettaminen

Lasten vanhemmille ja opettajille neuvoksi ja kehoitukseksi

kirjoitti

A. W. LYRA.

Raamatullisia kertomuksia

rukousten, Raamatun lauseiden

ja virrenvärssyjen kanssa

äitien, opettajain ja opettajatarten avuksi

kirjoittanut

JOH. FR. RANKE.

Suomennos.

Tämä suuriarvoinen kaksoisteos maksaa sid. 2 m. 25 p.

